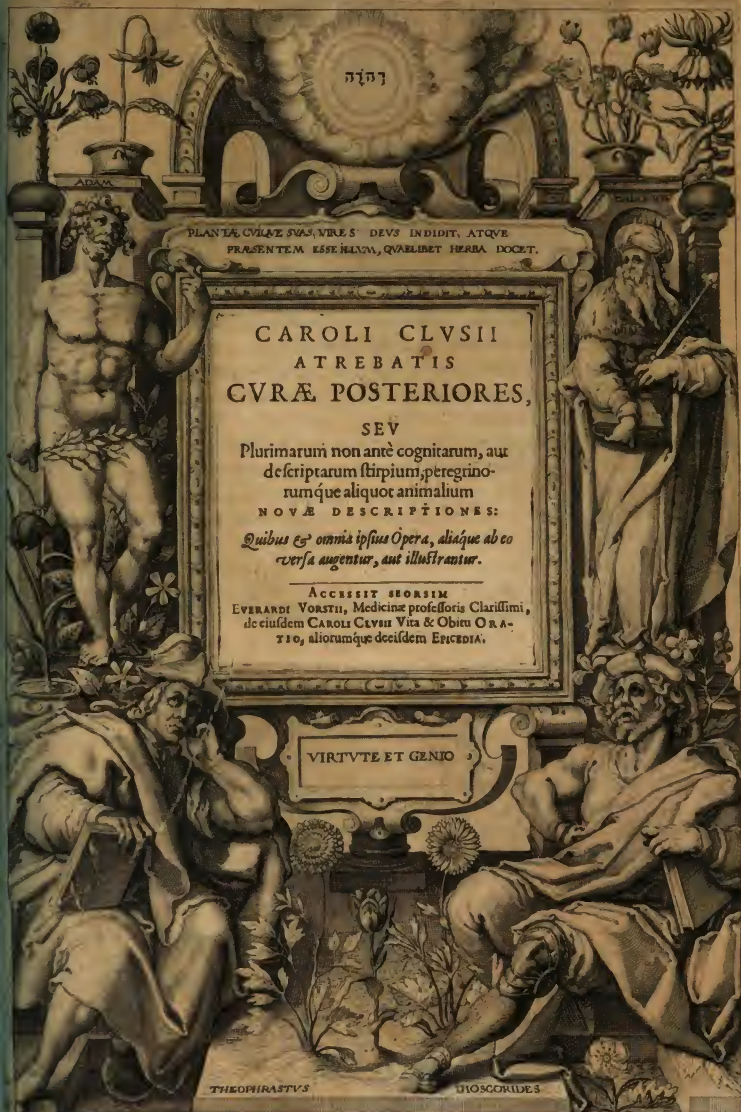

CAROLI CLVSII ATREBATIS CVRÆ POSTERIORES,

SEV

Plurimarum non antè cognitarum, aut deſcriptarum ſtirpium, peregrinorumque aliquot animalium

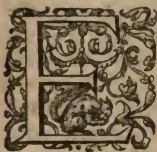
NOVÆ DESCRIPTIONES:

Quibus & omnia ipſius Opera, aliáque ab eo verſa augentur, aut illuſtrantur.

ACCESSIT SEORSIM
EVERARDI VORSTII, Medicinæ profeſſoris Clariſſimi, de eiuſdem CAROLI CLVSII Vita & Obitu ORATIO, aliorumque de eiſdem EPICEDIA.

Ex officina Plantiniana Raphelengij, 1611.

ILLVSTRI VIRO,
MATTHAEO CACCINI,
NOBILI FLORENTINO,
Typographus D. C. Q.

A ſemper fuit ingenuitas, atque is animi candor Clariſſimi ac doctiſſimi viri CAROLI CLVSII, felicis. mem: vt per quoſcunque aliquid profeciſſet, aut in Rei herbariæ præſertim cognitione adiutus fuiſſet; eorum ille ſæpenumerò in operibus ſuis honorificentiſſimam mentionem fecerit, ac in communi colloquio gratiſſimam memoriam tenuerit quamdiutiſſimè. Idem illi tecum quoq. vſu veniſſe, Vir Illuſtris, ipſi teſtari nos poſſumus; ac idem confirmabunt plurimi, qui eum paucis hiſce annis viderunt atque allocuti fuerunt. Nam ab illo tempore quo tuam honoratiſſimam ac ſuauiſſimam notitiam per humaniſſimas tuas ac creberrimas literas nanciſci potuit; non deſiit gratiſſimi ac candidiſſimi animi ille ſenex ſummũ illud gaudium, ac ſuauiſſimum guſtum quem ex literis tuis percipiebat, paſſim apud omnes, & præſertim apud nos alioſque familiares ſuos amicos profiteri: illaſque herbas quas plurimas ad illum rariores pro liberalitate tuâ vltimis hiſce vitæ ipſius annis tranſmittere conſueuiſti, quamdiligentiſſimè in horto ſuo fouere & colere, & quamaccuratiſſimè in muſeo ſuo deſcribere, ac poſteris communes facere conari perſeuerauit, idq. pænè ad vltimum vſque vitæ ſuæ halitum: quod literæ ad te, Vir Illuſtris, atque ad alios aliquot amicos, vix octiduo ante mortis ipſius diem ſcriptæ, teſtari & declarare luculentiſſimè poſſunt. Ob eandem etiam cauſam vltimo vitæ ſuæ menſe, cùm iam labaſcentis ſenectæ grauitas, viriumque deficientium imbecillitas ipſi ſcribendi officium ademit, curſumque iſtum diligentiæ interrupit, ac fatali vi propemodum abſcidit, non deſtitit nos identidem monere, vt CVRAS has POSTERIORES in ordinem redigere non tergiuerſaremur, eaſque primâ occaſione oblatâ in lucem emitteremus. Quod ipſum vt morienti amico noſtro promiſimus, ſancteque affirmauimus, curæ nobis fore; ita etiam quamprimùm ab inchoatis typographiæ noſtræ operibus reſpirare, occaſionemque accommodam adipiſci potuimus, prælo haſce CVRAS POSTERIORES ſine morâ commiſimus: idque ſub tutelâ nominis tui, Vir Illuſtris: ob varias cauſas. Is enim tu vir es, cuius ſtudium & amor rei Herbariæ augendæ tantus eſt, vt meritò apud omnes candidos ac recti iudicii animos & gratiæ tibi de-

beantur, & præconium industriæ tuæ immortale: & præterea is tu es, qui has vltimas Curas maximâ & præcipuâ mole auxisti; herbis quàm rarissimis ad Clarissimum virum CAROLVM CLVSIVM felicis. mem. identidem indefesso studio, ac immenso sumptu transmissis; ita vt ex parte tuum hoc opus iure quodam dici mereatur: ac demum is tu es, cui, ni grauiter fallor, Clarissimus ille vir tale quid aut maius fortasse aliquod opus dedicare cogitauerat; & dedicasset proculdubio, si fata illum superstitem reliquissent. Illius igitur voluntatis tamquam heredes, hoc opus Illustri tuo nomini dedicatum consecratum imus, Claris. ac Nobilis. MATTHÆE CACCINI; sperantes illud ipsum tibi æquè gratum fore ac si ipse CLVSIVS amplius quidpiam & perfectius ac elimatius opus tibi viuus ac superstes obtulisset. Huic autem operi si quid desit, id fatali necessitati, quæ tantum virum nobis etsi in grandissimâ ætate, tamen nimis præproperè ademit (summorum enim virorum acerba semper & immatura sunt funera) & nostræ imperitiæ attribue: quodcunque verò laudandum in eo erit, id partim tuæ diligentiæ, & munificentiæ, per quam illud, vt diximus, præcipuum augmentum cepit, partim verò indefessæ Clusianæ industriæ adscribe. Nostram autem propensi erga Illustrem tuam magnificentiam animi promptitudinem beneuolo animo interpretari ne dedigneris. Ita te Deus Opt. Max. quàm diutissimè incolumem seruet, ad rei herbariæ incrementum, & tui ipsius gloriam immortalem. Lug. Bat. Kal. Maii, 1611.

TYPO-

TYPOGRAPHVS LECTORI
S. P. D.

POSTHVMVM *hunc clarissimi ac feliciss. mem. viri* CAROLI CLVSII *fœtum diutiùs apud nos fouere noluimus: sed quantumuis immaturum propemodum ac vix perfectum ab auctore nobis relictum, in lucem emittimus; partim vt vestræ expectationi, partim vt nostro promisso ac debito erga defunctum officio, & eius vltimo desiderio satisfaciamus. Jn hoc quid egerimus, monitos te volumus, antequam ad lectionem eius vlteriorem pergas. Loca omnia tam in* HISTORIA RARIORVM PLANTARVM, *eiusq́;* APPENDICIBVS, *quàm in* EXOTICORVM *libris, ac in* GARCIA, A COSTA, BELLONIO, *aliisq́; ab eodem Clusio versis operibus ab ipso emendata aut aucta, secundum schedulam, quam pauculas septimanas ante obitum suum nobis commiserat, reposuimus aut auximus; ideoq́; titulos variarum plantarum maiusculis characteribus in his* CVRIS POSTERIORIBVS *notauimus: vt inde leui intuitu conspicari quis posset quæ stirps & quo capite, aut qua pagina describeretur, aut quomodo eius vetus descriptio emẽdatior fieri posset: ideoq́; sæpe Lectorẽ ab Appendice Prima ad Alteram, & inde ad Appendicis Alterius Auctarium relegamus; iisq́; aliquot interdum nouas periodos atteximus; vt ita, iuxta normam dictæ vltimæ schedulæ, Caput aliquot integrè & secundum Clusii voluntatem concinnaremus: quem laborem sedulus ac rei herbariæ amans subire non grauabitur, si quando exemplar suum quàm emendatissimum habere volet: ne si fortè opus hoc Clusianum semel integrum recudatur, queri posit, suum exemplar vlla in re isto nouiter excuso imperfectius aut minùs emendatũ esse; & ideò alios sibi sumptus esse faciendos in coëmendâ nouâ editione. Ne tamen quis existimet* CVRAS *hasce* POSTERIORES *nihil aliud quàm Farraginẽ quandam esse, & Erratorum prioris editionis Catalogum siue emendationem, scias Beneuole Lector, hîc plurimas integras atque absolutas nouarum ac incognitarũ stirpium descriptiones reperiri: quod vel leuiter intuenti statim apparebit. Has igitur solummodo perlegere, eisq́; solùm frui poterunt ii quibus aut non vacat aut non lubet vetus suum exemplar cum hoc volumine conferre, & ad hoc præscriptum emendare. Jn fine etiam huius operis quædam* ADDITAMENTA *posita à nobis sunt, quæ post mortem Clariss.* CLVSII *ad manus nostras demum peruenerunt, quamuis ad ipsum destinata: ideoq́; non temerè medio operi inseri debebant, ne Clusianum opus non Clusianis verbis indecorè fortassis farciremus aut interpolaremus. Vale, Beneuole Lector, & faue.*

SYNOPSIS

ICONVM ET DESCRIPTIONVM NOVARVM,

quæ his CVRIS POSTERIORIBVS continentur.

Reliqua quæ præter ſupradicta in CVRIS *hiſce* POSTERIORIBVS *reperientur, non noua ſunt, ſed duntaxat correctiores & locupletiores quarundum Stirpium, vel Animalium, &c. quæ in Rariorum Plantarum hiſtoriâ, aut Exoticorum libris memorantur, deſcriptiones.*

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO PRIMO

hæc addenda vel immutanda.

CASTANEA EQVINA.

HVIVS *ut descriptionem pleniorem habeas, adde capiti* V *libri primi (paginâ* 8*) illa, quæ in Appendice Alterâ notata sunt, inserenda ante periodum* VETERIBVS ignota, *&c.*

AVELLANA BYZANTINA.

Vt hæc plenè describatur, adde fini capitis septimi, lib. 1 *(pag.* 12*) illa quæ in Altera Appendice notauimus.*

ARBOR CORAL.

Descriptio huius arboris est subiicienda calci capitis IX. *lib* 1. *pag.* 14. *qualem habes in Appendice primâ, pag.* CCLIII. *cui adtexe illa quæ de eâdem arbore sub finem Alterius Appendicis notantur, inserenda ante periodum* An verò, *&c. eiusdem pagina* CCLIII.

Pag. 20. *lin.* 14. *legendum* in quercu non nascuntur.

PALMA MARINA.

Huius descriptio alibi plenior habebitur ex iis quæ de eâ in Appendice Altera ad finem capitis XIII. *pag.* 21. *addenda monui.*

Eâdem pag. 21. *lin.* 36. *legendum* Ebers-torf, ad Danubium sita.

GVAYAVA ARBOR.

Historia huius arboris addenda est calci capitis XXIX. *è Prima Appendice: aut posset huic peculiare caput assignari; ita vt Descriptio Guaiavæ sit caput* XXX: *sed eam ob caussam immutandus esset sequentium capitum toto hoc libro primo numerus.*

Post Tini historiam, quæ nunc cap. XXXII *describitur, pag.* 50. *addi potest descriptio Celastri, cui peculiare caput dari posset, eo modo quo suprà Guayavæ descriptio proprium caput habuit: & sic Tini historia titulo capitis* XXXIII *inscribetur: Celastri descriptio cap.* XXXIV *efficiet: & caput* XXXV *de Alaterno aget,* XXXVI *de Phillyrea,* XXXVII *de Halimo,* XXXVIII *de Frutice Coronario,* XXXIX *de Iasmino Arabum, seu Syringa Arabica. Caput de Euonymo erit* XL, *de Periclymeno* XLI. *Chamæmespilus Gesneri* XLII. *Vitis Idæa* XLIII. *Vua Vrsi* XLIV. *Chamæcerasus* XLV. *Myrtus* XLVI. *Myrtocerasus* XLVII. *Cistus mas* XLVIII. *Cistus femina* XLIX. *Cisti femina classis altera* L. *& sic reliquorum omnium capitum libri primi tituli immutandi. Sed vt ad Celastrum revertamur, eius hæc est historia, quocumque volueris titulo capiti de Tino subnectenda.*

CELASTRVS THEOPHRASTI.

APVD Veteres nullum facere mentionem reperio Celastri arboris, præter vnum Theophrastum: nam neque Dioscorides, neque Plinius (qui tamen ex Theophrasto plurima mutuari solet) eius meminerunt; quemadmodum nec aliarum quarundam ab ipso memoratarum. Theophrastus verò, licet plenam eius historiam non tradat, quod etiam Celastrus Theophrasti.

 rarò

rarò fecit in aliis plantis, aliquot tamen illius notas dat plerisque Historiæ suæ Plantarum locis, è quibus Celastri arboris notitiam adquirere possumus: vt non sit dubitandum, quin illam adhuc in rerum naturâ extare, demonstrari possit.

Primùm enim Celastri (quod modò neutro genere effert, τὸ κήλαστρον, modò feminino ἡ κήλαστρος,) meminit lib. I. Hist. Plant. cap. XV. atque inter arbores perenni folio præditas recenset (nonnullarum nomina duntaxat subiiciam, non enim omnium necesse est) Τῶν μὲν ἡμέρων ἀείφυλλα, ἐλαία, φοῖνιξ, δάφνη· τῶν δὲ ἀγρίων, ἐλάτη, πεύκη, πύξος, πρῖνος, ἀγρία, κήλαστρον, φιλύκη, ὀξυάκανθος, ἀφάρκη. Item lib. III. cap. IV. perpetuam comam illi tribuit: Ἀείφυλλα μὲν, inquit, ὧν ἐστὶ τῶν ἀγρίων, ἃ καὶ πρότερον ἐλέχθη, πεύκη, πίτυς ἀγρία, πύξος, ἀνδράχνη, φιλύκη, ἀφάρκη, δάφνη, κήλαστρον. Capite autem I. lib. IV. summis gelidissimisque locis Celastrum prouenire scribit: φύεται δὲ καὶ ἡ κήλαστρος ἐπὶ τῶν ἄκρων καὶ χειμεριωτάτων: descendere tamen etiam in plana ait cap. IV. lib. III. καὶ ἐν τοῖς πεδίοις πτελέη, λακάθη, ὀστρύα, κήλαστρον. Cap. verò VI. lib. III. inter tardissimè florentes & fructum perficientes enumerat: Πάντων δὲ πλεῖστον ἡ ἄρκευθος καὶ κήλαστρος, καὶ πρῖνος. & paullo post: Φασὶ δὲ καὶ τὴν κήλαστρον ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἀποβάλλειν. Cap. item VII. lib. V. Hist. Plant. Εὐτονώτατον δὲ φιλύκη, καὶ ἡ λευκότης ὥσπερ ἡ τῆς κηλάστρου. Et cap. VIII. eiusdem libri; Κηλάστρῳ δὲ καὶ μύα πρὸς βακτηρίας. Hi sunt loci apud Theophrastum de Plantarum historiâ, in quibus Celastri arboris fit mentio: & è quibus colligere licet perpetuò virere, summis frigidisque montibus prouenire, transferri tamen in plana mitioraque loca posse; tardè admodum florere; & fructum propter iam ingruentem hiemem perficere non posse; adeoque inutilem esse, præterquam ad baculos pro senibus.

Dispiciamus nunc, an pronunciare non liceat, illam arborem perpetuò virentem, quæ in Academico horto apud Lugdunum Batauorum colitur, Celastrum esse. Tinus certè, pro qua hactenus habita est, esse nequit: differunt enim inter se & floris formâ coloreque & situ, atque etiam foliis, licet vtrique plantæ ea sint perennia. Quoniam autem à Neotericis, qui libros de Plantis ediderunt, nec eius historiam descriptam, nec illius iconem propositam inuenio, in rei herbariæ studiosorum gratiam, illius arboris ramum cum floris rudimento in tabellâ adpositâ exprimi curauimus, cui ipsius arboris historiam subiecimus.

Celastrum Theophrasti.

ARBOR igitur illa Academici horti, quæ meâ opinione, Theophrasti Celastrus nuncupari potest, humanam superat altitudinem; firmoque & duro caudice constat, atque in frequentes ramos diuiso, qui dum nouelli sunt, viridi cortice integuntur, annotini verò fusco: numerosa habet folia, ex aduerso semper nascentia, densâque serie congesta, supinâ parte saturâ viriditate prædita, pronâ autem dilutiora, perennia, hoc est, quæ non defluunt, nisi nouis & recentibus iam natis, vt in arboribus perpetuò virentibus plerunque accidere solet: splendent verò præ læuore ea folia, nec Alaterni foliorum magnitudinem superant, imò pleraque sunt illis minora, præsertim annotina, quæ ramulorum infimam partem occupant siue vestiunt, nec in ambitu sunt crenata, præterquam nouella, quæ crenarum quandam formam extremâ parte habere videntur, attamen verè crenata dici nequeunt: amariusculi sunt saporis. In nouellorum ramulorum extimâ parte inter folia nascuntur vncialis longitudinis petioli, sustinentes quinque aut sex paruos flosculos, quatuor plerunque aut quinque foliolis ex flauo virescentibus constantes, suauiter odoratos, racematim Lentisci flosculorum modo dispositos, non vt Tini aut Sambuci vmbellæ instar expansos, qui serò admodum aperiuntur, & nisi extremo Autumno, aut hiemis initio, imò etiam (quando mitior aura) veris

initio,

initio, vt anno Christi 1609. ex ramis florentibus à C. V. D. P. PAAVWIO, mense Martio ad me missis obseruare potui: eam ob caussam fructus maturari non potest: imò si æstas humida & frigida fuerit, qualis hoc anno Christi millesimo sexcentesimo septimo, vix flores aperientur: etenim flosculorum gemmas dumtaxat ostendebat Octobri mense. Qualem autem fructum proferat, dicere nequeo, quia nullum vnquam obseruare potui, imò ne fructus quidem rudimentum. Facilè porrò ramis pangi posse, certum est.

POST *mortem Clariss*^mi *Clusii idem Cl. V. D. P. Paauwius fructus rudimentum in horto Medico obseruauit, imò & fructum ipsum; qualem sequentibus hisce verbis descripsit: quæ addenda esse indicauimus, vtpote ad absolutam huius arboris descriptionem necessaria.* „

„ Anni 1610. mense Iunio fructus rudimentum ostendere cœpit, producens breuem pediculum, cui adhærebat bacca myrti baccis magnitudine similis. Hæc quamdiu in accretione erat, viridem; iustam adepta magnitudinem, rubrum exhibebat colorem; qui paulatim ex puniceo corallinus reddebatur, adeò vt asparagi maturam baccam (de minoribus loquor) te videre dixisses. Arridebat gratissimo hoc colore ad Augusti vsq. initium bacca: tunc etenim paulatim corrugari incepit cutis siue exterior superficies, simulque colorem mutare: fuscedinem namque contrahebat, tandemque adustam nigredinem. Simul etiam ipse fructus figuram suam mutare, ac ex rotundo oblongus fieri cœpit. Postquam decidisset, repertum intùs semen vnicum, oblongum, quodammodo triangulare, vuarum vinaceis admodum simile. cuius cortice (durior is erat & quodammodo osseus) diffracto, prodiit granum quoq. vnicum, tectum membranulâ crocei coloris; eâque ablatâ medulla siue caro durior, albicans, ei similis quam nux auellana ostendere solet. *Hæc D. Paauwius.* „

SAMBAC ARABVM, *seu Iasminum Arabicum, aut Syringa Arabica.*

Pag. 56. calci Capitis XXXVI. *de Frutice coronario, addi potest sequentis fruticis descriptio: aut, si mauis, nouus titulus ei affingatur, vt sit Caput* XXXIX *Libri* I. *Rariorum Plantarum.*

PROSPER Alpinus lib. de Plantis Ægypti cap. xix. Sambac Arabum, siue Iasminum Arabicum describit his verbis. Cayri est frutex sarmentosus, qui sarmentis serpendo, altiùs se extollit, foliis mali aurantii proximis: flores albos proferens octonis foliis præditos, omnino similes vulgaris Iasmini floribus; à quibus differunt numerosioribus foliis, magnitudine, odoreque prævalidiore ac suauiore. Eius etiam iconem exhibet octo foliorum floribus onustam. Tametsi verò ex hac illius descriptione, tum plantæ quam proponit icone, coniicere liceat, ipsum plantam eam innuere velle, cuius iconum coloribus expressam Illustris Vir Matthæus Caccini anno Christi millesimo sexcentesimo sexto Florentiâ Hetruriæ vrbe ad me mittebat, hac appellatione, *Syringa Arabica*, siue *Iasminum Arabicum*, vel *Iasminum ex Cine*: magna tamen est differentia inter vtriusque flores, quòd Iasmini Prosperiani flores octo foliis simplici serie dispositis constent; iconis verò quam accipiebam flores dena folia habebát, duplici serie disposita: duplicemque seriem foliorum esse debere, deprehendi è ramulo suis foliis & floribus onusto, quem insequẽte anno ad me mittebat: hanc ob causam illum in tabellâ adpositâ exprimendum curabam, vt ex eius cum Alpinianâ collatione, differentia faciliùs obseruari possit.

Sambac Arabum, Iasminum Arabicum.

Iasminum Arabicum, seu Syringa Arabica.

VT porrò huius fruticis pleniorem cognitionem habere queant Lectores, præstat vt ipsius Caccini verba subiiciam, quæ ad me scribebat, cùm iconem mitteret: Accipies

> ramuli cuiusdam plantæ ex Alexandriâ Ægypti allatæ iconem, quam nonnulli Iasminum ex Gine appellant, quidam Syringam Arabicam, alii Iasminum Arabicum. Crescit porrò ea planta, quantum hactenus obseruare potui, ad duorum cubitorum, vel quattuor pedum altitudinem: eius stipes infimâ parte pollicari est crassitudine, solidâ materie constans, & quæ difficulter scindi possit: is duobus digitis supra terram, aut paullò ampliùs, in tenues & longiusculos ramos diuiditur, instar Iasmini Catalonici, siue Hispanici; floresque proferre incipiens Aprili, desinit extremo Octobri: sic vt quinque aut sex mensibus integris planta floribus onusta conspiciatur: flores eius albi sunt, vt Narcissi pleni Byzantini primùm te descripti, nunc decem, modò duodecim foliis constantes; & quando minimùm, nouem; duplici serie dispositis, odoratissimi, Iasmini Hispanici odorem etiam superantes, vel quasi florum mali aurantii & florum Iasmini Hispanici simul permistorum odorem referentes: defluunt autem à planta flores eodem modo quo aliorum Iasminorum flores; habentque tubum illum pertusum quo suis petiolis adhærent, vt reliquorum Iasminorum flores. Inseritur supra vulgare Iasminum; primoque vel eodem etiam anno flores profert: meliores que progressus facit vno anno planta tali insitione hîc adquisita, quàm ex Ægypto allata in tribus: quia quæ inde adferuntur, duobus aut tribus annis languent, & difficulter comprehendunt: quæ verò insitione adquisitæ, facilimè crescunt: valdè tamen frigora metuunt. Hactenus Caccini.

Cæterùm cùm nullam in ea epistola foliorum ipsius plantæ mentionem faciat, quia ex icone quam mittebat, qualia essent satis apparere putabat: ex ramulo quem insequente anno accipiebam, eorum formam, & quâ ratione in planta sint disposita, adiicere volui. Ea autem (quod ad formam attinet) non dissimilia mihi videntur foliis eius fruticis, quem Syringam albo flore vulgò appellant, teneriora tamen, & in ambitu non crenata, semper ex aduerso nascentia, alternis, modò in vno rami latere, modò in alio, vt affabrè tabella ostendit, quam ad ramuli missi normam exprimendam curaui: florum etiam vmbilicum in tubi ambitu flauescere obseruabam. Quid porrò de florum Sambac Arabum vsu tradat Prosper Alpinus, hîc subiiciendum putaui. Vsus, inquit, florum est magis ad ornatum corporis, quàm ad sanitatem: nihilominus parant oleum, quo vtuntur mulieres in balneis, ad vterum calefaciendum, & laxandum; eius enim scirrosis tumoribus maximè conferre, expertæ sunt: vt partum etiam faciliorem reddant, oleum hoc & bibunt calidum, & ipso liniunt extrinsecas vteri partes: vtuntur etiam eo, exteriùs inungentes thoracis regionem; tum per os ipsum calidum ingerentes, ad tussim anhelitusque difficultatem, & pleuritim lethalem, in quâ sputum maximâ cum difficultate educitur; & ad peripneumoniam, atque ad dolores vehementes stomachi, intestinorum & vteri.

QVAMOCLIT, AVT QVAMOCHLIT, *siue Iasminum Americanum.*

Huius iconem præcedenti Iasmino Arabico subiungendam esse duximus, vt quiuis differentiam huius ab illo in picturâ saltem internoscere queat. Descriptionem autem eius pleniorem, præter hanc picturam, à Clariss. Clusio factam non comperimus. Et quamuis in literis ab Illust. Matthæo Caccini paulo ante mortem Clusii ad eum missis, mentionem factam inuenimus cuiusdam descriptionis huius plantæ, factæ à Reuer. P. Gregorio de Reggio: tamen cùm nihil tale inter eius schedas reperire possemus, præter hanc iconem, quam vltimis vitæ suæ mensibus sculpi curauerat; huic descriptionem qualem (margin: Quamoclit.) *Clariss. Ioachimus Camerarius in suo Horto Medico dedit (cuius icon isti nostra non dissimilis) adiungere decreueramus: præsertim cùm eam in India Quamoclit appellari scribat, indeq; ante paucos* (margin: Iasminum folio Millefolii.) *annos in Europam allatam, & à Cæsalpino sub nomine Iasmini folio Millefolii descriptam esse: posséque non ineptè Conuoluulum tenuifolium vocari. Sed cùm eadem hæc stirps ante quadriennium à Clariss.* (margin: Conuoluulus tenuifolius.) *Fabio Columna accuratiùs descripta & delineata sit, titulo Conuoluuli pennati exotici rarioris, eius verba hoc loco poni curauimus; quæ sunt hæc:*

(margin: Conuoluulus pennatus exoticus rarior.)

> NON aptiùs poterat ad aliud genus planta hæc exotica referri, quàm Conuoluulorum familiæ adscribi. Natura totoque habitu ferè similis videtur, præter foliorum pennatorum effigiem. Lacte quidem turget dilutiore: Floribus oblongis, tubulosis, sed quinquepartitis in summo, & roseo colore hilari, lineis siue plicis striatis, longo petiolo duobus vel singulis insidentibus, alternato situ ex geniculis viticulorũ: apicibus quinis pallidis: Fructu deinde oblongo, ex squammoso calice, in apicem desinente, cartaligineo cortice obducto, vt vulgaris Conuoluuli, sed an-

gustiore

" gustiore, seminibus intùs quatuor
" oblongis, nigris, duris, acri gustu.
" Folia viticulis purpurascentibus
" alternatim hærent, pinnata, tenui
" admodum diuisura, duplo vulga-
" ris Erucaginis Resedæ putatæ, mi-
" nora, obscurè virentia, sed tenella
" pallentia, paucis primùm lobis,
" deinde pluribus vtrinque, ad ter-
" denos vsque, & vnico in summo:
" at priores lobi bifurcantur. Pro-
" pter innumeros viticulos foliosos
" & floridos, quos profert, arundi-
" naceas crates adimplentes sese con-
" torquendo, maximè oculos con-
" spicientium recreat: quare pensi-
" libus hortis iucunda. Semen pri-
" mo Vere satum, Iunio emicat: at-
" que prima folia Aceris fructus re-
" ferunt, effigie alata, vel Ari modò
" bifurcata, vt expressimus, & apud
" peritum aromatarium ac herbariæ
" rei exercitatissimũ Iosephum Gui-
" dum, familiaritate nobis coniun-
" ctum, obseruauimus Romæ. Au-
" gusti fine floret, & Septembri de-
" inde fructus perficit. *Quamoclit* no-
" mine sibi missam refert.

Hactenus Fab. Columna.

Eadem pag. 56. lin. 56. legendum, quas erueram donabam, adoleuerunt,

Pag. 57. lin. 3. legendum continens: is in summo ramulo in icone ineptè collocatur, cùm ex imo, ut flores, reponi debuisset. Sub Autumn. *&c.*

Eadem pag. lin. 7. legendum silua illa quâ ex Greben

Eadem pag. linea vltima legendum descriptio extat

Mahaleb Arbor.

Mahaleb aut Malabab arboris historia concinnanda est verbis Appendicis Alterius, inserendis pag. 65. lin. 2. ante periodum Sunt qui, *&c. circa finem capitis* XLII. (*aut vt immutari posset* XLV.) *de Chamæceraso.*

Chamæcistus Septimus.

Describitur hic Chamæcistus pag. 76. sed huic descriptioni ante periodum OCTAVVS, *&c. adiice hæc:* Crescit hic Septimus Chamæcistus etiam in Tyrolensibus Alpibus: & Oeniponte ad me missus est anno 1608. à R. P. F. Gregorio de Reggio.

HIRCVLVS FRISICVS, *Dortmanni.*

Pagina 77. ante Sectionem ALTERAM, Madritiana, *&c. sub extremum capitis* XLVIII. *lib.* I. *Hist. Plantarum, inserenda hæc de Hirculo Dortmanni, quæ sequuntur.*

Typis iam expressâ meâ Rariorum Plantarum Historiâ, Ioannis Dortmanni pharmacopœi Groeningensis celebris & eruditi epistolam, accipiebam cum paucis quibusdam Plantarum iconibus, ipsius manu satis scitè delineatis, quarum neminem adhuc meminisse existimabat, & Groeningensi agro vicinisque locis peculiares esse credebat. Verùm enim verò nonnullas in aliis prouinciis etiam nasci iam obseruaueram, vt ex meâ Plantarum Historiâ liquet; quales sunt Erica baccifera ipsius, quæ in variis alpibus reperitur, & eius Rosa alpina, à Silesiis Rosmarinus ἄσσμος nuncupata, in Tyrolensibus etiam alpibus nascens. Sed tres inter illas fuêre, quibus similes anteà non vidisse, ingenuè fateor; eius videlicet Hirculus, Trifolium fragiferum, & Gladiolus stagnalis. Harum breuem descri-

ptionem, qualem ab eo accipiebam, postremæ isti meæ Historiæ Plantarum recognitioni additam esse volui, atque earum icones Lectoris oculis propositas; & Hirculum quidem post Chamæcistos collocandū censebamus, quia meo iudicio congener illis est planta, notis quibusdam quas in ea planta obseruabam, vt ita censeam me impellentibus: Trifolium autem in Trifoliorum classe collocabimus & Gladiolum inter aquatiles reponemus.

Hirculus, qui Chamæcisti genus.

PLANTVLA hæc Celticæ Nardo ferè similis foliis & radice, eiusdemque propemodum magnitudinis: cauliculo tamen dispar est; qui gracilis, sese attollens, quinis aut senis floribus onustus conspicitur speciosis, Ranunculi florum æmulis, sex foliis simplici serie dispositis constantibus, flaui coloris, paruis tamen maculis alterius coloris, duplici serie, circa vmbilicum orbiculatim distinctis: iis succedunt capita seu vascula mucrone bifido prædita, paleaceo semine referta. Tota planta aliquantulum grauiter olet. Nascitur in palustribus siccioribus locis, permixta Gramini Parnassi vulgò dicto, prope amœnissimum quemdam pagum in Comitatu Drentiæ.

Cognationem quandam habere videtur cum Madritiana illa pinguiuscula planta, cuius memini cap. XLIX. Lib. I. pag. 75. inter Chamæcistos annuos.

Pag. 79. de Ardinej a repone quæ in Altera Appendice.
Pag. 97. lin. 19. legendum subiiciendos non existimaui.

DORYCNIVM HISPANICVM.

Pag. 101. ad caput de Dorycnio, nempe ante periodum VETERES porrò, &c. *accerse quæ in Prima Appendice de Dorycnio vero Plateau scribuntur pag.* CCLIV.

Pag. 101 lin. 24. lege: Quo tempore florebat, sub eâ crescere obseruabam Hæmoderi, *&c.*
eâdem pag. lin. 27. leg. materia turgens
Pag. 103. lin. 58. leg. retexendam non putaui.
Pag. 105. lin. 23. legendum quoddam animalculum referentia.
Pag. 111. in titulo capitis LXXIX *expunge* PVMILA.

Spina Infectoria.

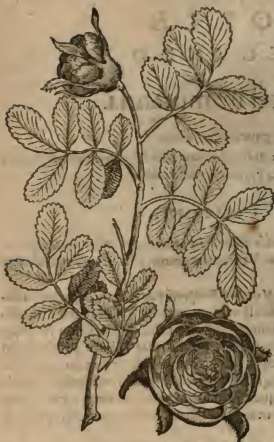
Pag. 112. ad cap. de Spina infectoria, ante sectionem Spinam infect. *&c. adde*: Crescit illa etiam in Tyrolensibus Alpibus, vt obseruabam ex plantis siccis à P. Gregorio ad me missis: quæ Alpes multas alias stirpes alunt quas in Austriacis, Stiriacis & Pannonicis legeram.

ROSA FLAVA PLENO FLORE.

Ad caput de Rosa, nempe pag. 114, ante periodum CETERVM, *adde ea quæ de Rosâ flauâ pleno flore notata sunt in Appendice altera, his verbis*: Et certè, *&c. quibus attexe & subsequentia verba.*

ANNO Christi porrò sexcentesimo quinto supra millesimum, accipiebam à Generosâ Dominâ de Heusenstain, similis Rosæ fruticem, suis radicibus præditum, cum Castaneæ Equinæ pusillâ arbusculâ: vtramque autem plantam statim in Academicum hortum perferendam curabam; in quo nunc adhuc conspiciuntur.

Rosa flaua, pleno flore.

ANNO porrò Christi MDCVII. Octobri mense accipiebam à prædicto Friderico Mayero Rosæ flauo pleno flore plantam, quæ paucas radices habebat, sed valdè exsiccatam, vt metuam an comprehendet; telluri tamen commisi, vt periculum faciam an cum tempore sit ad frugem peruentura: sed asperrima hiems quæ subsequuta, prorsus corrupit.

Rosa semper virens.

Huius descriptio (quæ est in Auctario Appendicis alterius) collocanda est pag. 116 *Historiæ plantarum, ante Rosam Campestrem.*

Pag. 121. *lin.* 5. *legendum* patur *pro* patâ

CLEMATIS ALTERA FLORE PLENO.

Pag. 122. *ad Caput de Clematide, ante sectionem* AD eorum, *&c. addendum de eâ quæ est pleno flore, ex Altera Appendice, nempe Paragraphus* CETERVM *intra paucos &c. Atque attexenda verba subsequentia, vnà cum icone.*

Sed annô Christi MDCVII, Octobri mense accipiebam à prædicto Friderico Maiero, eiusdem Clematidis alterius, vt scribebat, pleno flore (cuius sicci specimen paucis antè annis ab eo accipiebam) plantam, nonnullis radicibus præditam; quam telluri similiter commisi, vt videam an comprehensura sit. Verùm eodem anno accipiebam ab Ill. Viro Matthæo Caccini similis plantæ rami suis floribus onusti iconem viuis coloribus expressam, quam ilicò in tabellâ delineandam curabam, vt hoc loco apponeretur.

Clematis altera, flore pleno.

Posset autem eius noua historia concinnari, simulac planta hæc comprehenderit, & flores protulerit: possetque illi peculiare caput aptari.

Pag. 123. *lin.* 31. *legendum* nullaque.

Asclepias Cretica.

Pag. 126. *post descriptionem Apocyni, ante periodum* AD huius libri, *&c. reponenda, ea quæ de Asclepiade Cretica pag.* CCLV. *in prima Appendice extant.*

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO SECVNDO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 127. lin. 41. ſcribendum pluribúſve aut paucioribus foliis.

Pag. 132. ante ſectionem Memini, *adde ex altera Appendice, illam Lilii Byzantini miniati ſpeciem, nunc in Italiâ* Rizo della ſignora (*aut* Ricci della ſignora) *appellari ſolere.*

MARTAGON POMPONII.

Pag. 133. ante paragraphum LILII porrò *adde illaqua in Altera Appendice tractantur de* LILIO MINIATO TENVIFOLIO: *vbi paragraphus* Vtrumque genus, *&c. ita eſt reſcribendus & augendus.*

Martagon Pomponii. Vtrumque genus, ab iis qui diu aluerunt, *Martagon Pomponii* vocatur, & hac appellatione ex Italiâ ſe accepiſſe aſſerunt. Rarum adhuc eſt in his prouinciis, quia adnatis difficillimè ſe propagat, nec apud quempiam ipſam plantam ſemen præbuiſſe intellexi: At anno MDCVI. in meâ plantâ vnica triangularis theca nata, iis ſimilis quas Lilium Byzantinum miniatum ferre ſolet; ſed minor: in quâ ſextuplici ſerie continebantur ſemina, illa verò prorſus inania, præter decem aut duodecim aliquantulum ſolida, plana, orbiculata, parua, ſubrubentia: inſequente etiam anno binas ſiliquas, in quarum alterâ circiter viginti grana ſolida continebantur, reliqua in vtrâque thecâ inania. Obſeruabam etiam meam plantam faciliùs alterâ proles proferre.

Pag. eâdem poſt præcedentia verba, ante eandem periodum LILII porrò, *erunt addenda quæ in Prima Appendice, nempe pag.* CCLV. *de* LILIO *montano flauo flore, &c. tractantur: & ibidem, nempe ante periodum* CETERVM quatuor, *inſerenda ea quæ de Lilio montano flauo puro flore aguntur in calce Appendicis alterius: quibus & hæc adde:*

Lilium montanum, magis flauo flore, & atrioribus maculis. Solus verò Hogelandus Lilii montani flauo flore puro plantam non habuit, ſed etiam Chriſtianus Porretus pharmacopœus Leidenſis diligentiſſimus, cuius me participem fecit, licet ex iis quas à Venerio puſillas acceperim, vna tandem purum flauum dederit. Similis generis planta folia habet ſaturatiùs virentia, floremque magis flauum, & atrioribus maculis diſtinctum.

Hinc redeundum ad illam periodum Appendicis primæ CÆTERVM quatuor illi, *&c. pag.* CCLVI. *cui addenda & hæc, ex fine Appendicis alterius, nempe periodus* SINE difficultate, *&c. cum altera periodo* Poſteà verò, &c.

LILIVM MONTANVM ALBO PVRO FLORE.

Pag. 134. de Lilio montano flore albo puro, ante ſectionem Eſt etiam, *adde ſequentia, paulo aliter in Appendice alterâ ſcripta, ſed nunc hoc modo immutanda.*

Lilium montanum albo puro flore. Habui etiam à doctiſſimo viro Ioachimo Venerio ſimilis plantæ bulbum Burdigalâ miſſum, cuius quidem forma ab illius bulbo non differebat, ſed eius caulis non purpuraſcebat quemadmodum illius quæ albos profert maculis purpureis interiore parte diſtinctos, at magis ex viridi candeſcebat, eius etiam folia magis candicantia, flores autem ſiue florum gemmæ antè quàm expandantur multâ candidâ lanugine ſunt obſitæ: explicati flores prorſus ſunt niuei, nec vllis maculis infecti, ſtaminum etiam apices ferruginei coloris non ſunt, vt in aliis, ſed flaui: ſubſequutæ thecæ triangulares planum ſemen aliarum inſtar continent, ſed magis album.

CÆTERVM quotquot adquiſiui plantas alterius albos flores purpureis maculis inſignitos proferentis ſemine natas, mirum in modum florem variârunt, nec vllam habui matris colorem referentem.

HVIVS autem quæ puro albo eſt flore, nondum feci periculum, & vix faciam ob grandem ætatem: ſed aliis me iunioribus hanc prouinciam relinquam.

Pag. 149. lin. 54. conſeruare vid.

eâdem pag. lin. 55. mutationem adquirebant, exigua ea erat, & pler.

eâdem pag. lin. 56. conſiſtebat. Poſtea ſucceſſu temporis obſeruatum eſt illarum ſemine

plantas

plantas nasci quæ flores gererent mira colorum varietate discretos: atque etiam nonnunquam ex elegantissimarum versicolorum semine, flauas & rubras dumtaxat generari.

Solet caulis, *etc.*

TVLIPA PERSICA.

Pag. 150. cap. x. sit Tulipa Persica, deinde Byzantina altera: atque considerandum an ea non sit Cretica Caccini: tandem post Mompelianam agendum etiam de eâ quæ in montanis Placentiæ; hoc modo: Ad calcem capitis IX *addi potest descriptio Tulipæ Persicæ, aut ex ea nouum caput* X *faciendum: ita vt Tulipa Byzantina altera caput* XI *occupet. Tulipæ autem Persicæ hæc est descriptio.*

TAMETSI Herbariæ rei studium ad summum culmen peruenisse videatur, singulis tamen ferè diebus, nouæ alicuius, nec adhuc à quopiam descriptæ plantæ cognitionem adquirimus: adeò infinitum est hoc studium.

Tuliparum certe cùm præcocium, tum serotinarum, summa varietas ab his qui nostro sæculo rei herbariæ operam dederunt, eorumque qui Plantarum historiam scripserunt, est obseruata, atque quotidie adhuc obseruatur: semine enim quanta varietas colorum adquiratur, verbis exprimere vix aliquis queat: nullus tamen hactenus illius meminit, quæ paucis abhinc annis ab Asia in Europam est translata: primusque omnium talem reperiri, me (quo est candore) monuit Nobilis vir Florentinus Matthæus Caccini, qui licet ante quadriennium dumtaxat ad hoc studium applicare cœperit animum, adeò sedulus & diligens fuit, vt nunc hortum habeat selectissimarum plantarum copiâ instructissimum. Is anno Christi sexcentesimo sexto supra millesimum, extremo Februario accipiebat Constantinopoli Tulipæ cuiusdam nouæ aliquot bulbos satis pusillos, quos è Persia allatos esse scribebat qui ipsi mittebat: hi, licet adeò pusilli, & longiore vecturâ satis adflicti, sequente nihilominus Aprili elegantissimum florem protulerunt, bipedalis longitudinis cauli subnixum: cuius iconem viuis coloribus expressam, cum bulbulo sub extremum Iulium ad me mittebat; ego verò extremo Septembri accipiebam: is terræ creditus comprehendit, licet toto bimestri in itinere hæsisset, nec sperassem adeò exiguum bulbum (vt qui exiguæ nucis auellanæ magnitudinem non excederet) florem producturum. Quia porrò plantam florentem videre mihi contigit, eius historiam describere, atque iconem, quam in lignea tabella exprimendam curabam, Lectoris oculis proponere volui. Tulipa Persica.

Tulipa Persica præcox.

HVIVS itaque anni M. DC. VII. Aprili mense, cum præcocibus Tulipis, florem dedit mea plantula, Septembri præcedente, vt dixi, terræ commissa: eam tamen altitudinem non adquisiuit, quam N. V. suam habuisse scribebat, (etenim propter imminentem hiemem, quam asperiorem futuram metuebam, fictili vasi credideram;) sed pedalis longitudinis caulem dumtaxat protulit, satis gracilem, quatuor foliis non valdè latis præditum, imò angustis, & Narbonensis Tulipæ foliorum latitudinem haud superantibus, non adeò tamen virentibus, & ad præcocium Tuliparum colorem magis accedentibus ac carinatis: qui supremâ parte florem sustinebat delicatulum, Narbonensis vel Hispanicæ Tulipæ flore paullò maiorem, (quin altiùs assurgat, & maiorem florem libero loco nata proferat planta, non dubito; sed qualem mea planta in angusto loco adseruata habuit, describo) sex foliis binas vncias longis constantem, quorum terna exteriora paullò longiora & mucronata, foris quidem suauerubentis coloris, oris tamen albis, internè verò prorsus albis. tria autem

interiora folia, quæ aliquantulum breuiora, mucronem habebant nonnihil orbiculatum, niueique planè erant candoris: omnium autem vngues purpureâ maculâ insigniti: stamina nigra, apices etiam nigri: bulbi cortex foris nigricans & fuscus, interiore parte molli lanugine fusci & quodammodo ferruginei coloris obsitus, quali ferè Rhododendri siue Nerii semen est, aut castanearum cortex ipsum nucleum tegens. De semine, nihil pronunciare possum, quia obseruare non licuit, quandoquidem caulis superiorem partem cum duobus foliis & flore præscindebam, vt pictori delineandam traderem: eamque caussam esse arbitror, cur insequente anno florem non protulerit, sed adeò imminuta fuerit planta, vt vnicum dederit folium, illudque vallè angustum & quasi iunceum, accedente præsertim illius eiusdem anni asperrimâ hieme.

Anno porrò Christi millesimo sexcentesimo septimo accipiebam ab eodem T. Persicæ alterius generis exiguum bulbum, paullo oblongiore formâ, non orbiculatâ vt superioris, cuius pretium maius esset quàm superioris, licet illud satis ingens esse ad me scriberet: protulit quidem anno insequente vnicum angustum & carinatum folium prioris folio non dissimile, sed breui marcescens: eam ob caussam Maio mense eximebam, vt viderem an bulbus corruptus esset; & prorsus flaccidum & inanem reperi. atque eodem mense ad me scribebat nobilis ille vir, bulbos quos sibi retinuerat, vnicum folium dumtaxat protulisse, nullum florem.

FRITILLARIÆ VARIETAS; AC DE ALBA.

Pag. 152. ante Sectionem Sponte, *in extremo paginæ adde ea quæ notata sunt in Appendice Altera, de Fritillaria serotina, & Fritillaria albo flore, his verbis,* præcocior videlicet, *&c. quibus & addenda sunt illa quæ in Auctario eiusdem Alterius Appendicis de eâdem Fritillariâ albâ aguntur, his verbis,* Mittebat verò, *&c. cuius periodi fini attexantur & sequentia verba*: Similes deinde anno 1606 vidi apud Hoghelandum & Porretum: sed & anno præcedente à rhizotomis Gallis aliquot bulbos redimebam (quos illi in Hollandiam venales proferre cœperunt) quos flores albos ferre affirmabant. eorum aliquos anno 1608 florentes habui: sed bini duntaxat albi fuerunt prorsus, maturè cum vulgari præcoce: reliqui non albi erant, etsi pro iis venditi, sed iis prorsus similes quos proferunt plantæ in Pyrenæis erutæ, hoc est, ex viridi fusco & obsoleto colore mixti, adhæc non præcoces, sed serotini. Obseruatu enim dignum est, plantas quæ album florem tulerunt, caules & folia vulgarium habere similia, & præcociùs cum vulgaribus florere.

Fritillaria albo flore.

Pag. 153. post versum 12, ante sectionem N.V. Ioannes Boisot, *adde ex Appendice altera*:

Posteà in variis Galliæ prouinciis sponte nasci intelligebam; apud Pictones, (vbi circa vrbem Villesagna *des Pestonnes* appellant) apud Britannos, Aquitanos, & alios.

Fritillariæ diuersi natales.

Pag. eâdem 153. lin. 17. legendum reflexæ versicolores erant.

FRITILLARIA PYRENÆA.

Pag. eâdem 153, ante sectionem QVI ad me primum genus *adde ea quæ notata sunt in primâ Appendice, de Fritillariâ Pyrenæâ, ac ibidem (nempe in Appendice Primâ pag.* CCLVII) *ante Sectionem* Florebat Maio *adde ea quæ præterea de Fritillariæ Pyrenææ varietate tractantur in Appendice Alterâ: & tunc demum redi ad Sectionem prædictam* Florebat Maio, *&c.*

His demum omnibus subtexenda est sequens Fritillariæ Lusitanicæ descriptio: & tunc redeundum est ad dictam periodum eâdem pag. 153, QVI ad me primum, *&c.*

FRITILLARIA LVSITANICA.

Fritillaria Lusitanica.

ANNO Christi sexcentesimo quarto supra millesimum, Nicolaus le Quelt, rhizotomus Gallus, inter alias plantas quas venales proponebat, Fritillariæ quoddam genus habebat, quod in Lusitaniâ legisse, & flauum florem gestare asserebat: ego & plerique alii redemimus: mihi quidem primo anno periit; apud nonnullos alios creuit, atque vnum aut alterum annum permansit, sed etiam tandem periit, nullo prolato flore: itaque nullus nostrûm plantam conseruare potuit, præter vnum Christianum Porretum pharmacopolam Leidensem diligentissimum. Is enim vnicam plantam non modò conseruauit in tertium annum, sed etiam florentem vidit in suo horto instructissimo; atque eius caulem cum flore præcisum ad me misit vt conspicerem, & quâ in re ab aliis Fritillariis differret, meliùs obseruare possem.

Eius porrò cauliculus pedalis erat longitudinis, valdè gracilis, firmus tamen; & viridis; quem sena aut septena inæquali serie ambiebant foliola, breuia & admodùm angusta: summo

summo autem fastigio sustinebat florem nutantem, & nolæ vel tintinnabuli instar pendulum, reliquis Fritillariis minorem, & vix vnciam longum, sex foliis constantem, quorum mucro reflexus non erat, & terna interiora externis tribus erant latiora; foris quidem coloris purpurei obsoleti, in venas quasdam ad extimas oras vergentes distincti, nullis maculis tessellatim dispositis apparentibus, singulorum mucrone ex viridi paululum flauescente. floris pars interior subflaui coloris erat; vngues verò virescente maculâ infecti: è floris vmbilico prodibant sena stamina alba, flauis apicibus prædita: mediusque stilus albus iis longior, & extremâ parte trifidus: extremo Aprili flos aperiebatur, in quo nullum odorem deprehendere potui: radix exigua, sed eiusdem formæ cum aliarum Fritillariarum radicibus.

NARCISSORVM HISTORIA ET VARIETAS.

Pag. 154. cap. XII. Narcissorum genera aliter possent distingui, in Latifolia videlicet & Angustifolia, simplici & duplici flore: deinde in Vernos & Autumnales. Ideò videndæ Appendices, Prima, Altera, & Auctarium: & inserenda aliquot nouæ descriptiones, hoc modo:

NARCISSVS VERNVS PRÆCOX FLORE FLAVO,
& Narcissus oblongo calice.

Pag. 154 Ac primùm ante caput XII addantur duo capita ex Appendice altera, nempe quibus describuntur Narcissus vernus præcocior, flauo flore: & Narcissus oblongo calice. Ac sub finem capitis de Narcisso oblongo calice adde hac verba. In Narcisso oblongiore calice manifestum obseruabam discrimen: nam quorundam flores medium stilum habebant oblongiusculum, & ipsum tubum semunciâ pænè superantem; aliorum stilus tubi oras non excedebat: præterea quorundam tubus coloris erat prorsus aurei; aliorum flaui, oris croceis; plurimorum omnino flaui, & is interdum angustior, nonnunquam laxior. Varietas Narcissi oblongo calice.

His ipsis verbis subnectenda est & sequens Narcissi latifolii flauo flore differentia.

NARCISSVS LATIFOLIVS FLAVO
flore, amplo calice.

A radice bulbosa oblongiusculaque instar Narcissi iuncifolii, eaque multis fibris prædita, terna aut quaterna producebat folia latiuscula, vt alii Narcissi latifolii, sesquipedem longa: inter quæ nudus prodibat caulis, pedalis longitudinis, striatus, viridis, summo fastigio sustinens vnicum florem è membranaceo folliculo emergentem, sex foliis pallidis siue dilutè admodùm flauis constantem: è cuius vmbilico exiliebat calix siue tubus semunciam lõgus, oris valdè fimbriatis, coloris aurei, paullo tamen laxior; in quo sex breuiuscula stamina, flauis apicibus prædita, & medius stilus staminibus longior: odor satis obscurus, nonnihil tamen spinæ appendicis floris odorem referens, qui Aprili & Maio mense aperiebatur cum Narcissis angustiore siue iunceo folio.

Primùm mihi conspectus est huius Narcissi flos Lugduni Batauorum in horto generosæ Dominæ de Matenesse, anno Christi millesimo sexcentesimo sexto, cui planta pro re valdè singulari ante aliquot annos donata fuerat quidem, sed florem dumtaxat eo anno ipsi protulerat, à quâ abruptam prolem mihi communicabat: sed cùm incommodo tempore è terrâ eruta fuerit, hinc factum arbitror vt demum biennio post apud me floruerit.

Pag. 158 *ante periodum* HÆC sunt, &c. *inseri posset alia & paulò accuratiùs delineata Narcissi Indici rubro flore icon, pro illa quæ est paginâ* 157.

Narcissus Indicus rubro flore.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS MINOR.

Sed Pag. 159 *sub calcem capitis* XII, *ante periodum* Intellexi, *etc. addi potest Narcissi Iuncifolii minoris historia, quæ est in Appendice Primâ, paginâ* CCLVII.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS ALBO FLORE.

Ipsi verò calci eiusdem capitis XII *addenda hæc verba ex Appendice Altera:* imò illos ipsos nullo modo auctos anni à Christo nato millesimi sexcentesimi asperum gelu, quod Februario mense valdè apud Belgas sæuiit, prorsus corrupit, cum plerisque aliis rarioribus plantis. *Huc subtexenda & hæc:* At anno Christi millesimo sexcentesimo secundo missi sunt quidam Narcissi à doctissimo Venerio tali nomine insigniti, atque eodem anno & sequentibus aliquot à rhizotomis Gallis etiam allati, quorum tamen folia prorsus iuncea non erant, longè tamen angustiora quàm reliquorum Narcissorum: quorum flores mihi videre non contigit: imò quædam plantæ integro anno latuerunt: deinde asperrima hiems annum Christi MDCVIII subsequuta, prorsus corrupit.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS ALBO FLORE REFLEXO.

Postea subsequatur Narcissus Iuncifolius flore albo reflexo, descriptus in Appendicis alterius Auctario: cuius descriptioni & hæc attexantur verba: Simili appellatione præditos bulbos annis Christi MDCV & MDCVI etiam venales attulerunt tres rhizotomi Galli, à quibus ego & alii aliquot redemimus: ii in terrâ statim repositi, magnâ ex parte prodierunt quidem, sed nullum florem tulerunt; vt incerti simus, qualis futurus fuerit: anno etiam insequente quo terræ crediti fuerant, latuerunt prorsus, nec vllum folium tulerunt: anni autem MDCVIII asperrima hiems omnes sustulit, & alias plerasque rariores.

Hic

Hîc subnectenda, aut potiùs pag. 162 ante sectionem CETERVM hi flores, *&c. inserenda est descriptio sequens Narcissi Iuncifolii pleno flore.*

NARCISSVS IVNCIFOLIVS PLENO FLORE.

RARISSIMA est hæc planta: propterea mirum videri non debet, si qui eam possident magno æstimant. Ego quidem iam ante plures annos similem plantam reperiri intellexeram apud nonnullos meos Belgas, qui rariorum plantarum culturæ dant operam; nunquam tamen ab eis impetrare potui, vt aut ipsius plantæ flores vel iconem, multò minùs plantam conspicerem; cupiebam enim illius historiam, vti aliarum variarum stirpium, in publicum proferre, quandoquidem nullum eorum qui plantarum Historias scripserunt eius meminisse videam. Tandem nuperrimè Nobilis Vir Matthæus Caccini Florentinus, (quem huiusmodi plantam habere ex horti ipsius Indice cognoueram) rogatus vt meo voto satisfaceret, & iconem suis coloribus expressam, atque ipsius etiam plantæ caulem tres flores è membranacea vaginula prodeuntes sustinentem, præcisum, hoc anno millesimo sexcentesimo octauo mittebat: ex quibus & aliquot quas adiiciebat notis, hanc historiam concinnare, & icon eius vt in lignea tabella exprimeretur curare potui, quæ hîc adponeretur.

Narcissus iuncifolius pleno flore.

E radice bulbosa & infimâ eius sede multis fibris firmata instar Narcissi iuncifolii vulgaris, profert hæc planta quaterna aut quina folia, surrecta, læuia, angusta, viridiaque, qualia Narcissus iuncifolius vulgaris: inter quæ assurgit, vt in illo, caulis rectus, enodis, viridis, satisque firmus, summo fastigio sustinens membranaceum quoddam inuolucrum siue vaginulam, vt reliqui Narcissi, è quo exilit vnicus interdum, nonnunquam plures flores oblongiusculo graciliqúe pediculo inhærentes, & multiplici foliorum texturâ constantes, coloris prorsus aurei, & diuersæ omnino à vulgari formæ, vt qui longiore illo tubo atque etiam calice carent, & statim ab extremo pediculo confertim oriuntur, vt in Anemones latifoliæ pleno flore, eleganti sanè spectaculo: nullum autem semen ferre arbitror, quòd nodo illo careat qui sub flore in vulgari conspicitur, & tandem in caput trigonum formatur semen continens: sed adnatis eius propagationem fieri verisimile est; vnde eius raritas. Nam qui iconem & flores mittebat, mihi significabat neminem huiusmodi plantam habere Florentiæ præter se; & se dolere quòd bulbum communicare non posset, quia vnicus illi esset, isque nullâ propagine auctus.

VARIETAS PSEVDONARCISSI PLENO FLORE.

Pag. 105. ad cap. XVII *de Pseudonarcisso (cuius numerus immutari poterit, ob insertas precedentes descriptiones, quibus separata capita debebantur) nempe ante Sectionem* Est etiam, *insere ea quæ sunt in Altera Appendice de Pseudonarcisso pleno flore. Sed & eidem Capiti de Pseudonarcisso pleno flore, ante sectionem* Scribebat, *interserere sequentia verba:*

Ceterùm videbam anno Christi 1607 alium Pseudonarcissum pleno flore, alterius formæ: nam sex dumtaxat habebat folia expansa, deinde tubum aureum, oris quidem crispis, sed in profundas repandasque lacinias diuisis præditum, qui continebat alia sex folia pallidi coloris, amplectentia secundum tubum aureum, profundis etiam laciniis scissum, con-

tinentem in medio alia pallida folia, & tertii aurei tubi informis lacinias simul permixtas, egregio spectaculo. Hunc alebat in suo horto Christianus Porretus pharmacopœus Leidensis, cum sequente.

Alter non valdè dissimilis erat Pseudo-Narcisso maiori Hispanico, sed graciliore infirmioreque caule præditus, & sex floris foliis tubum ambientibus pallidioribus: tubo autem è medio protuberante aurei coloris, & per oras fimbriato, qui continebat alium eiusdem coloris tubum in tres profundas lacinias diuisum, & frequentibus plicis conuolutum, vt tres tubi peculiares viderentur, eiusdem cum tubo eos amplectente longitudinis: in quorum medio singularis stilus eminebat breuior, nec ad tubi oras pertingens.

Prior Martio florebat; & in Aprilem vsque flos eius perdurabat: Alterius verò flos Aprili dumtaxat aperiebatur.

Neuter horum similis erat illi, cuius picturam ad me mittebat triplici tubo constantis, quem ambiebant duodecim pallida folia, cuius figuram in Altera Appendice exhibui: nihil etiam commune habebat cum Pseudo-Narcissis vulgaribus pleno flore præditis, cuius duo reperiuntur genera: nam vnus, qui elegantior, florem explicatum semper gerit; alter rarò admodùm florem explicat, sed suo inuolucro vtplurimum inclusus permanet: vtriusque autem flores ex pallidioribus foliis multiplici serie dispositis constant, & nullo tubo sunt præditi.

Eorum porrò qui simplicem florem gerunt, præter vulgarem vbique obuium, atque maiorem & minorem Hispanicum, quorum in Plantarum Historiâ memini, Ioachimus Aurioles. Venerius plantam mittebat è maiori genere, quam *Aurioles* ab incolis nuncupari scribebat: ea florem longè ampliorem atque laxiorem habebat, quàm maior Hispanicus: cuius color non valdè dissimilis vulgari: binos item alios eiusdem formæ & magnitudinis cum vulgari; quorum vnius sex folia tubum amplectentia exalbidi erant coloris, tubus sescunciam longus, angustior, & per oras fimbriatus, aurei coloris, sex stamina flaua continens, protuberante in medio longiusculo stilo: alter sex foliis flauis constans vt vulgaris, tubo verò simili cum præcedente, angusto & fimbriatis oris prædito, qui continebat stamina & stilum priori similia. horum vterque spinæ appendicis florum odorem referebat, & Aprili florebat. Rhizotomi Galli etiam genus adferebant non dissimile vulgari, quod pro Narcisso duplici flore flauo supponebant: quam fraudem dumtaxat anno millesimo sexcentesimo octauo deprehendimus, flore qui eo anno apertus est, fucum & imposturam prodente. Alius est præterea his, atque etiam vulgari præcocior, cuius quidem forma similis reliquis, sed color elegantior & magis viuidus, tubus etiam paulo angustior.

Hinc demum redeundum est ad Sectionem Scribebat, *in dicta Appendice Altera: eiusq́; fini attexendus Pseudonarcissus albo flore, descriptus in Appendicis Alterius Auctario: & eius descriptionis calci sequentia verba subnectenda:*

PSEVDONARCISSI FLORE ALBO VARIETAS.

In Pseudo-Narcisso albo flore binas differentias obseruabam: vnam altiùs assurgente caule, cuiusque flos oblongior angustiore tubo constabat: alteram humiliore caule præditam, cuius flos breuior, & tubus laxior; vterque tamen oris inæqualibus & paullulum fimbriatis: alioqui foliis & bulbo non discrepabant. Sed & eius cuius caulis altior & flos angustiore longioreque tubo præditus, mihi nata est planta, quæ florem protulit album quidem, sed ad ὠχρόλευκον colorem rendentem. Porretus similiter plantam habuit, quæ florem non nutantem & pendulum tulit, aliorum eius generis instar, sed protuberantem vt vulgares Pseudo-Narcissi. Asperrima autem hiems, quæ annum Christi millesimum sexcentesimum septimum subsequuta est, omnes ferè corrupit, præter paucos, quorum bini duntaxat florem tulerunt.

Pag. 166. ante Sectionem Vulgarem porrò *insere sequentia:*

PSEVDONARCISSI IVNCEIS FOLIIS VARIETAS.

Ceterùm non modò in Cantabrorum montibus, sed etiam vicinis Burdigalæ locis nasci posteà intelligebam. Nam anno Christi sexcentesimo secundo supra millesimum, mihi atque aliis mittebat eruditissimus vir Ioachimus Venerius aliquot Pseudo-Narcissi iuncifolii bulbos, sequentibus verò annis rhizotomi Galli ad Batauos etiam inferre cœperunt: inter eorum autem, qui Batauicum aërem ferre potuerunt, nec corrupti sunt, flores, non exiguam differentiam obseruabam, quoniam alii aliis ampliores erant, illique vel flauescentis

ſcentis coloris, vel flaui, vel aurei: vnum enim habui, qui anno milleſimo ſexcenteſimo quarto florem tulit flauum ampliſſimo calice præditum; inſequente verò anno nullum: cauſſam dum requiro, prorſus corruptum repperi. in nonnullis præterea floribus ſtilus ex vmbilico inter ſtamina emergens longiſſimus erat, & floris oras ſuperabat; in aliis vix ad floris oras pertingebat. Omnium porrò iſtorum folia ſurrecta erant, & plerumque bina numero, interdum etiam terna; non autem humi procumbentia, vt nec eorum qui ex ipſorum ſeminibus terræ creditis mihi nati ſunt. Anno autem ſexcenteſimo ſexto ſupra milleſimum, ex eorum numero quos à rhizotomis redemeram, vnum habui qui florem protulit aurei prorſus coloris, æqualibusque oris, non autem fimbriatis aut criſpis vt reliquorum; ſed illi valdè ſimilem, quem primo loco in mea Plantarum hiſtoria deſcripſi, in peregrinatione Hiſpanica obſeruatum; cuius etiam folia ſurrecta, & ſtilus medium florem occupans breuior, nec oras exuperans, quemadmodum plerique illorum quos à Venerio accipiebam, aut à rhizotomis Gallis redimebam: is anno inſequente in oblongiuſculo trigono capitulo puſillum ſemen nigrum tulit: quod iuxta matrem ilicò ſatum, feliciter prouenit.

NARCISSVS MARINVS.

Pag. 167 ante Sectionem Eo porrò tempore *etc. interſere ſequentia*:

E variis Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæque locis maritimis, vt dixi, huius plantæ bulbos erutos, & diuerſo tempore accepi; omnemque diligentiam adhibui vt eius flores elicere poſſem, procuratâ etiam è marinis locis terrâ in quâ reponerem, ſed operam luſi: etiam dum in Mompelio viuebam narrabant mihi quidam ſe plantam illam ante duodecim annos in ſuos hortos tranſtuliſſe, ſed florem non conſpexiſſe. Sed etiam nobilis vir Florentinus ad me ſcribebat, eas plantas quæ in continente è maritimis locis ſunt tranſlatæ, rariſſimè flores proferre; ſed quæ ex inſulis petitæ, illas florem dare. ſe autem nonnullas plantas in Iſchia inſula erutas habere, quæ ſingulis annis illi florerent. Sed hoc in calidioribus regionibus fieri poteſt: in his verò frigidioribus regionibus, non florent, vt dixi.

Calci verò eiuſdem capitis adde illa quæ in Appendice alterâ notantur, nempe Hemerocallidem iſtam Valentinam in poſterum NARCISSVM MARINVM *nuncupari poſſe.*

NARCISSVS TERTIVS MATTHIOLI.

Pag. 168. ante Sectionem Illius porrò, *adde illa quæ in Appendice Altera traduntur de Narciſſo montano ſiue marino altero, qui Matthioli tertius.*

Calci verò eiuſdem capitis XIX *(poſt periodum* Illius porrò) *etiam addenda ex Auctario Appendicis Alterius quæ de Narciſſo marino ſecundo ibidem præterea tractantur, his verbis*, Quum anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, *etc.*

LEVCOIVM BVLBOSVM VERNVM MINIMVM.

Pag. 169. ante ſectionem QVARTO, quinque, *etc. adde ſequentem deſcriptionem Leucoii Bulboſi folio capillari præcocis, ſeu Verni minimi.*

ANNO Chriſti ſexcenteſimo quinto ſupra milleſimum, inter bulbos peregrinos quos Nicolaus le Quelt Pariſienſis rhizotomus venales in Hollandiam adferebat, nonnulli fuerunt à nobis antea non conſpecti, quorum aliquot ab eo redimebam, ſed pauci comprehenderunt, reliquos hiems ſubſequens corrupit. Ex his autem qui perſtiterunt, vnus cui nomen dederat Narciſſi parui ſtellato flore, veriùs inter Leucoii bulboſi genera recenſendus meo iudicio quàm Narciſſi, niſi quis (Matthioli ſententiam ſequutus) Leucoia in Narciſſorum numero habere velit. *Leucoium bulboſum folio capillari præcox.*

Proferebat verò id Leucoium ante hiemem terna aut quaterna foliola penè capillaria, iis non valdè abſimilia, quæ Leucoium minimum autumnale (in Luſitania à me anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſub finem Octob. obſeruatū) habere dixi: ea ſequente Aprili emarcuerunt. Extremo autem ſubſequentis anni Maio nudus exilisque exortus eſt cauliculus anguloſus, ſemipedalis longitudinis, ſummo faſtigio membranaceum ſuſtinens folliculum, è quo bini exibant floſculi longiuſculis tenuibusq. pediculis ſubnixi, deorſum inſtar campanulæ propendentes, ſenisque foliolis conſtantes candidis, quorum terna interiora latiuſcula, externa verò paullo anguſtiora, & foris ſecundum exortum circaque capitellum ſubrubentibus; flauis ſtaminibus vmbilicum occupantibus: totus elegans erat

hic

hic flosculus & suauis odoris, perstabatque in sua elegantia quinos aut senos dies: nullum verò dedit semen, atque subsequens hiems plantam corrupit.

Huic addi potest & descriptio Leucoii Autumnalis, quod etiam capillari est folio, petenda è pag. 170.

BVLBVS VNIFOLIVS.

Bulbus unifolius. *Ac postremò ante caput* XXI *de Scilla inserendum est caput de Bulbo vnifolio, qui describitur in Appendicis alterius Auctario.*

Pag. 173 *lin.* 3. *legendum* Scillini.

HYACINTHVS PRÆCOX FLORE ALBO, CACCINI.

Pag. 175 *lin.* 9. *ante sectionem* ANNO porrò, *etc. adde sequentem descriptionem Hyacinthi præcocis flore albo, Caccini.*

Sed post vicesimum ab illo annum, Florentiâ accipiebam à nobili viro Matthæo Caccini, aliud Hyacinthi genus albo flore, cæteris præcocius: nam scribebat, isthic circa Kal. Nouembres flores proferre: mihi certè anno subsequente, qui fuit millesimus sexcentesimus octauus, post videlicet asperrimam illam hiemem, sub Kal. Martias flores dedit, superioribus, si rectè obseruaui, minores, ipsiusque plantæ folia aliorum Hyacinthorum foliis minora mihi visa, angustiora & dilutiùs virentia. Nullum semen dedit: sed quando feret, an ex eo natæ plantæ genus suum conseruabunt, aut degenerabunt, & alterius coloris flores proferent, quemadmodum in ambarum præcedentium semine natis plantis non ego solus obseruaui, sed etiam alii obseruârunt, dies docebit.

Eâdem pag. 175. *lin.* 15. *initium periodi* Diuersis, *ita immutabis*: Diuersus autem à iam dictis, *etc.*

Pag. 176. *ante caput* XXV. *addere potes sequentes duas descriptiones, & singulis integrum caput assignare, nempe vt* XXVI *caput sit de Hyacintho Asiatico φυλλοφόρῳ caule, &* XXVII *de Hyacintho Orientali subuirescente flore: sed tunc capitum sequentium numerus etiam immutari debet; & quod hactenus fuit* XXV, *erit* XXVIII. *& sic in reliquis progrediendum.*

HYACINTHVS ASIATICVS *φυλλοφόρῳ caule.*

Hyacinth. orient. foliato caule. QVOTQVOT hactenus viderim Hyacinthos vel Asiaticos vel Europæos, eos omnes nudum caulem habere obseruaui: quapropter omnium Hyacinthorum peculiarem naturam esse existimaui, vt nudum caulem proferrent. verùm nullis Naturæ legibus Deus est adstrictus, sed pro sua voluntate Naturæ leges mutat, vt ex hoc Hyacintho, cuius iconem in tabella expressam propono, videre licet: cuius sanè notitiam acceptam fero Illustri viro Matthæo Caccini Florentino, qui iconem mittebat XV Augusti, anno Christi millesimo sexcentesimo septimo; accipiebam verò Septembri insequente: me autem eâdem operâ monebat, ne monstrosum quidpiam esse arbitrarer, quod interdum in plantis contingere solet, sed huius Hyacinthi peculiarem esse naturam, quandoquidem plures quàm decem similes Hyacinthi plantas Florentiæ fuisse conspectas, quæ omnes caulem foliosum, & flores eiusdem prorsus formæ similique ratione dispositos habuerunt, vt eius planta quam vnicam illo anno Constantinopoli accepisset: hanc ob causam illam vt ipsi prouenerat, viuis coloribus exprimi curabat, vt ad me mitteret: itaque me confidenter illam describere, & iconem exhibere posse. hanc igitur in lignea tabella expressam, Lectoris oculis, vt rem nouam, & à nemine adhuc exhibitam, proponere volui.

TAMETSI ipsam plantam non viderim, sed eius dumtaxat iconem viuis coloribus expressam, illam ex pictura ad me missa, & quibusdam notis, quas in sua epistola Illustr. ille vir addiderat, huius Hyacinthi historiam texere non sum veritus, quia veracem ipsum esse, experientiâ didici, cùm in Tulipa Persica, cuius antè memini, tum in aliis plantis quas ad me misit.

Porrò habet iste Hyacinthus bulbosam radicem, aliis Hyacinthis Asiaticis parem, aliquot candidis crassioribusque fibris firmatam, è qua prodeunt quina aut sena folia, viridia, carinata, instar eorum quæ profert Hyacinthus orientalis vulgo notus, inter quæ exit caulis dodrantalis, cinctus aliquot foliis arctè simul iunctis, ante quàm flores ostendere incipiat, quæ deinde, caule incrementum capiente, explicantur, & nullâ serie seruatâ, caulem ambire deprehenduntur: flores, qui aliorum Hyacinthorum orientalium floribus formâ

formâ & colore non ſunt diſſimiles, etiam confuſo ordine in caule naſcuntur, modò in foliorum ſinu, modò extra ſinum è nudo caule dependentes, qui an ſint odorati perinde ac aliorum Hyacinthorum Aſiaticorum flores, me latet, quia in epiſtola nihil erat adſcriptum: nec ſcio an quæ apud alios creuerunt ſimiles plantæ, nodoſum caulem etiam habuerint vt ea, cuius icon ad me miſſa, & hîc propoſita. Illud ſolummodò in epiſtolâ additum, ſeriùs cæteris florere; vel potiùs medio inter præcoces & ſerotinos tempore.

Cæterùm Maio inſequente ſcribebat plantam illam quam vnicam habebat, rurſus ſimilibus foliis præditum caulem protuliſſe, & in eo ſeptemdecim flores, quibus ſucceſſerint trigona, vt in aliis Hyacinthis Aſiaticis, capita ſemen inſtar illorum continentia rotundum nigrum, quod ad me inſequente anno miſſum terræ credidi.

Addebat, eorum, qui Florentiæ illius generis Hyacinthos habent, plantas, ſimilibus foliis obſeptos caules habuiſſe.

Hyacinthus orientalis, c... fol... ſo.

HYACINTHVS ORIENTALIS SVBVIRESCENTE FLORE.

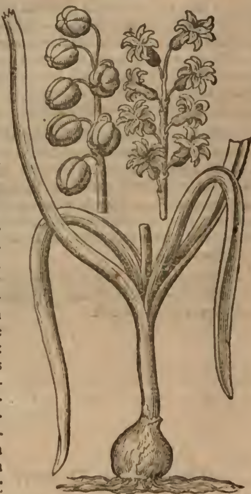
ISTIVS peregrini Hyacinthi notitiam lubens acceptam fero (quemadmodum aliarum aliquot plantarum de quibus in hoc libello ago) N. V. Matthæo Caccini Florentino, qui VI. Id. Martii anno Chriſti ſexcenteſimo ſeptimo ſupra milleſimum ad me ſcribebat Conſtantinopoli aduectos eſſe aliquot Hyacinthos ingentis quidem pretii, ſed valdè raros, & nunquam antea iſthic conſpectos; nec à quopiam deſcriptos: quorum vnum de tribus qui aduecti fuerant, non ſine magna difficultate adquiſiuiſſet. Illius deſcriptionem (quia eodem anno florentem habuit) ad me etiam mittebat. *Hyacinth. orient. ex albo virescente flore duplo.*

Bulbum, inquit, & folia habet aliorum Hyacinthorum foliis & bulbo non diſſimilia: eius flos initio cùm prodit viridis eſt, deinde ſubcæruleum colorem contrahit dum explicari incipit, apertus verò albus fit ex viridi, retinentque eius omnia folia exteriorem illum neruum ſiue venam medium folium occupantem viridem. petiolus florem ſuſtinens paullo longior eſt quàm in reliquis Hyacinthis: caulis verò viridis eſt vt & aliorum Hyacinthorum Orientalium, ſed ſuperiore parte purpuraſcit: quod autem flori venuſtatem addit, eſt alter floſculus tribus foliis conſtans è medio flore prorumpens, qui colorem perinde mutat, vt primarius flos. Allatus eſt cum inſcriptione Hyacinthi viridis: & initio quidem valdè obſoleti coloris appâret, deinde paullatim venuſtior fit.

Illum ipſum bulbum inſequente Octobri cum aliis quibuſdam ſelectioribus plantis ab eo accipiebam, quas aſperrima hiems ſubſequuta corrupit præter paucas admodùm, licet aduerſus aëris inclementiam probè muniiſſe exiſtimarem. E conſeruatarum numero hic Hyacinthus fuit, & Aprili flores protulit, cum magna mea lætitia: Eam ob cauſam in lignea tabella delineandam curabam, vt lectoris oculis ſubiicerem.

CÆTERVM eius caulis prodibat inter quinque aut sex folia carinata, qualia sunt aliorum Hyacinthorum, eaque surrecta, initio purpurascens, deinde dum in longitudinem excrescit viridem colorem contrahens, aliquot sustinens flores, initio antè quàm expanderentur virides, deinde foris circa petiolum ex subcæruleo candicantes, sex foliis constantes, quorum extremæ oræ, aut floris laciniæ albescebant, nonnihil tamen remanente conspicua viriditate: è floris vmbilico deinde emergebat alius flos ternis foliis constans interiore parte albescentibus; exteriore verò, viridi illa vena siue neruo præditis: medium florem occupabant pauca stamina nigris apicibus prædita. Nullum gratum odorem in illo obseruabam, sed herbaceum quidpiam spirantem; cæline nostri inclementiam incusem nec ne, hæreo. Maio porrò insequente ad me scribebat, eas plantas quæ Florentiæ adseruabantur longe plures flores protulisse, quàm mea hæc; cuius supremos flores præscindebam, vt pictor in pugillaribus suis delineare posset, donec illi integram plantam in lignea tabella exprimendam traderem: reliquos in planta relinquebam in spem seminis colligendi, nam libenter periculum facerem an eæ plantæ quæ ex illius semine nascentur, similes flores quales mater habuit sint prolaturæ: capita verò quæ iis floribus successerunt trigona etiam fuerunt vt reliquorum Hyacinthorum, eaque oblongiuscula, semen continentia quale est reliquorum Orientalium Hyacinthorum, orbiculare, nigrum, quod dumtaxat sub extremum Iunium maturum fuit: cum enim annum valdè serotinum habuimus, ob præcedentem aspertimam hiemem.

Hyacinthus flore duplici, ex albo virescente.

HYACINTHVS MINOR HISPANICVS.

Hyacinthus minor Hispanicus orientalis facie, albo flore, cæruleo interdum mixto.

Pag. 177 post caput de Hyacintho Hispanico addenda descriptio Hyacinthi minoris Hispanici, ex Appendice altera. Sed in illâ hæc emendanda; & ei, si volueris, nouum caput assignabis, vt sit caput XXIX. *Verùm priùs illud integrum caput in Appendice Altera prorsus concinnandum, & in sequentibus locis immutandum. Nam linea 6* conseruari, *scribendum* conseruaui: *& post verbum* continentia, *ante periodum* Reliquorum, *addenda hæc verba*: Postea obseruabam adultiores plantas longè plures flores proferre, etiam vsque ad vicenos. *Sed ante sectionem* Ceterùm illo ipso anno Nicolaus le Quelt, *etc. adde sequentia verba*: Hyacinthi porrò minoris Hispanici serotini flore albo semine natas plantas habui, quæ tertio & quarto à satione anno flores protulerunt, non albos vt sperabam sed prorsus cæruleos; sic vt incerta sit earum satio, perinde ac Hyacinthi Orientalis albo & niueo flore: nam quotquot eius semine natæ mihi plantæ diuersis annis, maximâ ex parte alterius coloris flores tulerunt, non albos aut niueos, sed vel cæruleos dilutiores & saturos, vel cineracei quodammodo coloris, vel exalbidi.

Eadem Pag. 177. linea vltima lege conspicerentur, quidam etiam penè virentes. *& adde sequentem periodum ex Appendice altera*: CETERVM mittebat iam dictus Venerius, *etc. sed eius sectionis calci adde & hæc verba*: prorsus esse similes, anni subsequentes declarârunt.

Pag. 178. calci capitis XXVI *adde sequentem descriptionem*:

HYACINTHVS OBSOLETVS ÆTHIOPICVS.

PLANTAM Hyacintho obsoleto similem, ab extremo Æthiopiæ promontorio, cui Bonæ Spei nomen, relatam à Batauis, habuit ornatissimus vir Dauid Mostart: cuius caulem præcisum & folia ad me mittebat; atque flores sex foliis constantes proferre scribebat, quorum terna externa nonnihil reflexa essent, terna interna oras dentatas & albicantes haberent; totos tamen alioqui flores luteo colore præditos sed interna parte virides: ipsius verò plantæ caulem, quum primùm prodit florum gemmis onustus, aliquantulum nutare scribebat, sed sensim floribus sese aperientibus erigi: certè caulis quem emittebat, crassiusculus erat & firmus, viridis, quique denos aut plures flores sustinuisse videbatur confuso ordine nascentes, quemadmodum Hyacinthi obsoleti, cuius Historiam dedi, flores, vncialibus petiolis subnixos: folia etiam quæ mittebat quina aut sena, impensè viridia, Hyacinthi obsoleti foliis valdè similia, paullo tamen firmiora. Hyacinthus obsoletus Æthiopicus.

Alteram etiam plantam ab iisdem nautis relatam, sibi donatam scribebat, cuius radix Hyacinthi vulgaris bulbo persimilis esset, & alba; huius folia mihi mittebat, quæ valdè breuia erant, vt earum longitudo vix quatuor vncias superaret: etiam illa fracta lanugine abundare deprehendebam.

HYACINTHVS MAVRITANICVS.

Eâdem pag. 178, post precedentes descriptiones Hyacinthi obsoleti, nempe ante caput de Muscari, interscere caput de Hyacintho Mauritanico, ex Appendice primâ: eiq; peculiarem numerum ascribe, nempe Cap. XXXI. *sed vltimam periodum, quæ de Sisyrinchio Mauritanico agit, omitte: illam enim ad caput de Sisyrinchio referendam esse, infrà monebimus ad paginam* 217.

MVSCARI FLAVO FLORE.

Pag 179 *ante sectionem* Ad Hyacinthi, *adde ea quæ de Muscari flauo flore notantur in Altera Appendice.*

HYACINTHVS STELLATVS BÆTICVS.

Pag. 182, *ante periodum* ALTER etiam, *post descriptionem Hyacinthi stellati Peruani, inserenda sequens descriptio Hyacinthi stellati Bætici:*

ANNO Christi sexcentesimo quinto supra millesimum venales adferebat in Hollandiam varii generis peregrinos bulbos Nicolaus le Quelt: inter quos Hyacinthi cuiusdam crassâ radice magnam copiam, quem ex Africa recenter allatum dicebat, & similem ferè Eriophoro Peruano à me in Plantarum Historiæ lib. II. cap. XXIV. exhibito. Eos autem triplici colorum varietate flores proferre asserebat: nam alios esse cæruleos, alios albos, quosdam etiam suaue rubentes siue carneos. Quos ab eo trium istorum generum redimebam, subsequente quidem anno folia protulerunt, nullum verò florem: Christiano autem Porreto, pharmacopœo diligentissimo, aliquot plantæ flores dederunt cæruleos, vna autem albos ad rubedinem tendentes. Hyacinthus stellatus Bæticus.

E radice porrò bulbosa & oblongiuscula, nec Muscari bulbo valdè dissimili (nam subfusco cortice tecta erat, prominentemque sedem habebat, supra quam in ambitu crassiusculas fibras spargebat) quina aut sena nouo Vere prodibant folia viridia, penè vnciam lata, carinata, dodrantem longa, humi in orbem fusa: inter quæ dodrantalis assurgebat caulis, tubi pennæ scriptoriæ crassitie, qui circa fastigium frequentes longiusculos petiolos ex purpura quasi nigricantes producebant; quorum singuli sustinebant flosculum sex mucronatis foliis constantem, stellulæ instar expansis, coloris nunc è cæruleo purpurei, modò purpurei saturatioris & quasi violacei: è quorum vmbilico crassiusculus exibat vmbo, coloris impensè purpurei, cinctus sex staminulis latiusculis, dilutioris in quibusdam cærulei & quasi albescentis coloris, in aliis paullo saturatioris, quorum apices flaui. tota autem florum congeries æqualis ferè erat altitudinis, & veluti vmbellæ formam referebat: nullam verò suauitatem odoris in iis floribus obseruabam: sed cortex & folia abrupta, non minùs in tenuissima staminula distrahebantur, quàm in bulbo Eriophoro.

Qui ex albo rubicantibus floribus erat, similia iam dicto folia habebat, humi etiam in orbem sparsa, sed rariores flores, nec adeò confertim nascentes, sex tamen foliolis instar

 illorum

illorum expansis præditos, vmbone floris vmbilicum occupante, staminulisque eum cingentibus albis, apicibus flauis: pediculi verò eos sustinentes purpurascebant; florum autem gemmæ extrinsecus suave rubebant.

Flores in vtroque genere Maio mense expandebantur, nullum autem semen præbuerunt: Nec verò id genus quod albo flore præditum esse dicebatur, hîc florere conspectum est; atque quotquot eo anno & subsequente plantas redemeramus, hiems rigidissima præcedens annum millesimum sexcentesimum octauum, prorsus corrupit, cum selectissimis quibusque plantis.

Hoc autem Hyacinthi genus planè mihi persuadeo illud esse, cuius memini cap. XXX. Lib. II. Hist. Plant. quodque Ioannes Robinus Christianissimi Francorum Regis Henrici IIII. Simplicista in horto Regio alebat, à Ser^mo magno Duce Hetruriæ missum Regi cum plerisque aliis bulbis, cuiusq. iconem C. V. Lobelius in Rariorum aliquot Simplicium Appendice exhibet: magnam verò affinitatem habere cum meo Eriophoro Peruano, nemo diffitebitur; cuius tamen folia erant duplo latiora.

Anno porrò millesimo sexcentesimo octauo me monebat Gulielmus Boëlius rhizotomus diligentissimus, non fuisse necesse hunc bulbum ex Africa peti, quandoquidem circa insulam Gades, atque adeò in ipsa insula (vnde aliquot adferebat) satis copiosè nascatur; ex quibus locis & ei vicinis Nicolaus haud dubiè suos acceperat.

HYACINTHVS STELLATVS LILII FOLIO ET RADICE.

Pag. 183. *ante Sectionem* TERTIO quaterna, *&c. reponendus est Hyacinthus stellatus Lilii folio & radice, ex Appendice altera: eique subnectenda ea quæ in Auctario eiusdem alterius Appendicis notantur: nempe Paragraphus* CETERVM anno millesimo, *&c. cuius fini & hæc verba subiungantur, (post verbum* corrupit.) omnes autem tam qui cæruleo præditi sunt flore, quàm qui albo, semen ferunt in triangulis capitellis, nigrum & crassiusculum, non splendens.

Eadem pag. 183. *lin.* 18. *&* 19. *ipse paragraphus* TERTIO, *ita immutandus:* TERTIO quaterna aut quina sunt folia humi fusa, longa, carinata, dilutè virentia, Hyacinthinis valdè similia; sed latiora, & ad superioris foliorum latitudinem quodammodo accedentia. inter hæc, *&c.*

HYACINTHVS STELLATVS, *à Porreto.*

Eadem pag. 183. *ante Sectionem* QVARTVM, &c. *Hyacinthus stellatus Porreti reponendus; cuius hæc est descriptio:*

Hyacinthus stellatus Porreti,

E crassiusculo & quasi nucis iuglandis magnitudine bulbo quaterna duntaxat promebat hic Hyacinthus folia latiuscula, Hyacinthi stellati Byzantini foliis non valdè dissimilia; inter quæ quinque aut sex exhibebant dodrantalis longitudinis cauliculi, firmiores quàm in Byzantino, purpurascentes & striati, sustinentes è longis petiolis dependentes septem aut octo flores expansos, & sex foliis cæruleis cōstantes: quorum vena medium folium secans saturatior erat & quasi violacei coloris. floris vmbilicum occupabat trigonum capitellum virescens, exiguo stilo prominente præditum, sex violaceis staminulis cinctum, quorum apices nigri: flos Aprili aperiebatur, & tenuem quemdam atque euanidum odorem habebat: excusso flore trigona illa capitula maturitatem adepta pusillum nigrum semen continere deprehendebantur: radix autem non valde dissimilis erat Hyacinthi sub autumnum flores proferentis bulbo.

Eadem paginâ, præcedenti Hyacinthi stellati descriptioni addi etiam potest sequens Hyacinthi stellati species.

HYACINTHVS HISPANICVS STELLATO FLORE.

Hyacinthus Hispanicus stellato flore.

HVIC Hyacintho, quem Nicolaus le Quelt anno Christi millesimo sexcentesimo quinto venalem in Hollandiam adferebat, & stellatum Hispanicum appellabat, similem antè conspicere non memineram: eam ob caussam illius etiam hoc loco mentionem facere volui.

Is subsequente Vere terna aut quaterna produxit folia humi expansa, pedem longa, viridia, carinata, semunciam verò lata, atque sensim in mucronem desinentia: inter quæ sub extremum Aprilem prodiit caulis dodrantalis aut paullo longior, viridis, firmus, sustinens ex interuallis octodenos vel vicenos flores, sex foliis stellæ in modū expansis præditos, coloris cærulei saturi, præsertim circa vmbilicum, nec valdè dissimiles Eriophori Peruani

floribus:

floribus: è quorum vmbilico prodibant sex pallida stamina medium capitellum violacei coloris amplectentia: floribus succedebant trigona capitella; sed quale semen continuisset, mihi ignotum, quia ad frugem non peruenerunt, & radicem subsequens hiems corrupit.

Pag. 184. *sectionem* Floret *ita auge ex Appendice Altera*: Floret cum vulgari, hoc est, sub extremum Martium, vel etiam Aprili; paulo tamen serius vulgari: illius etiam semen, quod in trigonis capitibus nascitur, maturitate nigredinem & splendorem acquirit. Hyacinthus stellatus æstiuus.

HYACINTHVS STELLATVS ÆSTIVVS MINOR.

Pag. 185. *ante caput* XXXI. *de Hyacintho autumnali inserenda Hyacinthi stellati æstiui historia ex Appendice altera. cuius descriptionis calci adde & hæc verba*: Hyacinthi æstiui flores subcærulei dilutioris sunt coloris, & minoris adhuc dilutioris: cuius semine nata altera planta album protulit florem anno 1607, staminibus præditum purpurascentibus; quem prorsus corrupit subsequentis hyemis asperrimum gelu.

Huc ipsis verbis subnecte descriptionem Hyacinthi stellati æstiui minoris, ex Auctario eiusdem Appendicis Alterius: sed & illam auge subsequentibus verbis, (nimirum post verbum petitis.) Huius semine natæ erant binæ plantæ, quæ quarto à satione anno flores protulerunt in breuibus cauliculis, matri quidem formâ similes, sed alterius coloris, videlicet exalbidi: sed eæ plantæ valdè tenellæ asperrimam anni 1608 hiemem ferre nequiuerunt, sed prorsus corruptæ sunt. Hyacinthus stellatus æstiuus minor.

Pag. 186 *lin.* 53 *ad extremum caput* XXXII, *pro his verbis*, licet Matthiolus, *& his quæ sequuntur, repone illa quæ in Altera Appendice notata sunt, nempe paragraphum* Italos nunc, *&c.*

ORNITHOGALVM NEAPOLITANVM.

Eadem pag. 186 *ante Ornithogalum aliud, reponendum ex Altera Appendice Ornithogalum Neapolitanum.*

ORNITHOGALVM MAXIMVM.

Pag. 187. *ante sectionem* ALTERVM, *adde Ornithogalum maximum, ex Appendice prima.*

ORNITHOGALVM PYRENÆVM.

Pag. 188. *ante sectionem* QVINTVM, *adde ex Altera Appendice descriptionem Ornithogali Pyrenæi: eiusq́ fini (nempe post illa verba,* verisimile est) *adde sequentem periodum*: Annus autem Christi M.D.CVI, nihil aliud esse docuit, quàm Ornithogalum primum, à me lib. II. capite XXXIII exhibitum, & à Dodonæo Asphodelus bulbosus Galeni nuncupatum. Ornithogalum Pyrenæum.

Eadem pag. 188. *ante sectionem* SEPTIMVM, *adde Ornithogalum minus è Pyrenæis, ex Appendice prima.* Ornithogalum minus, è Pyrenæis.

Pag. 189. *lin.* 12 *legendum* Lachn proximam, & in siccioribus, *&c.*

Eadem pag. 189 *ad calcem capitis* XXXIII *adde sequentem Ornithogali peregrinam speciem.*

ORNITHOGALVM ÆTHIOPICVM.

GENERIS cuiusdam Ornithogali bulbos Bataui nautæ Amsteldamum referebant, lectos vt aiebant in quodam sinu, ad occasum extremi illius & celeberrimi Æthiopiæ promontorii, cui vulgò nomen Caput bonæ Spei inditum, sito; in quo per aliquot dies hæserunt, vt se reficerent. Huiusmodi Ornithogali caulem suis floribus onustum Amsteldamo adferebat Christianus Porretus extremo Augusto anni millesimi & sexcentesimi quinti, quem mihi donabat: ex quo, & paucis aliis quas intelligebam notis, breuem hanc historiam concinnabam.

Ex radice Ornithogalo maiori vulgari (quod nonnulli Asphodelum Galeni cognominant) penè simili, teste Dauide Mostart, qui huius folia cum aliquot floribus ad me mittebat, multa producebat folia pedalem longitudinem habentia, vnciam aut paullo ampliùs lata, mollia, quæ confracta tenui lanugine prædita apparebant perinde ac Eriophori folia (quam similiter notam in aliquot aliarum bulbacearum plantarum foliis non semel obseruare memini) inter quæ cubitalis assurgebat caulis satis firmus, viridis: à cuius medio ad summum vsque fastigium prodibant flores, vncialibus aut longioribus, iisque crassiusculis Ornithogalum Æthiopicum.

culis & viridibus pediculis inhærentes, sex foliis niueis constantes, Ornithogali Arabici floribus penè similes, nec multo minores; quorum vngues aliquantulum flauescebant: ex eorum autem vmbilico prodibant sex candida stamina flauis apicibus prædita, quorum terna latiore basi capitulum medium crassiusculo breuique stilo præditum amplectebantur, ac illud trigonum, quod successu temporis oblongum euadebat, semen continens.

Pag. 191 *lin.*8, *ita legendum*: potuerim. Sed & multos post annos Lugduni apud Batauos, cum aliis aliquot bulbis accipiebam, qui nonnumquam in tantam altitudinem excrescebat, vt humanam altitudinem superaret. Eum autem, *&c.*

MOLY MONTANVM LATIFOLIVM FLAVO FLORE.

Pag. 193. *ante caput* XXXVII. *inserenda Moly montani flauo flore historia, ex Altera Appendice.*

MOLY PYRENÆVM PVRPVREO FLORE.

Pag. 195 *ad extremum caput adde Moly Pyrenæum purpureo flore, ex eâdem Appendice alterâ.*
Pag. 196 *lin.* 35. *leg.* eo deuorato.

ASPHODELVS MINIMVS.

Pag. 197 *ante sectionem* GRÆCIS, *inserenda Asphodeli minoris seu veriùs minimi historia, ex prima Appendice, quæ est paginâ* CCLVIII.

COLCHICVM VERSICOLORE FLORE ALTERVM.

Pag. 200 *ante sectionem* QVARTVM, *adde ex prima Appendice Colchicum* ποικιλανθὲς *alterum: cuius descriptionis fini, nempe post verbum* præcedente, *pag.* CCLVIII, *adde sequentem paragraphum.*

Ceterùm anno Christi sexcentesimo sexto supra millesimum simile Colchici genus in pratis Francofurto ad Mœnum vicinis nasci obseruabam ex iis bulbis quos præcedentis anni autumno honestissimi eius vrbis ciues Ioannes Theodorus, & Ioannes Israël de Bry fratres germani mittebant: nonnulli enim flores prorsus similes iam dicto tulerunt, aliqui etiam omnino niueos, aliqui suave rubentes, quorum folia venam exalbidam per eorum longitudinem excurrentem habuerunt.

Pag. 201. *ad finem sectionis* PAVCOS porrò, *adde ex Appendice prima, paragraphum* Ex illis tamen ipsis, *&c. pag.* CCLIX.

Pag. 202 *ad finem sectionis* ALIVD porrò, *id est, ad finem capitis* XL, *adde paragraphum* Huius autem Colchici, *&c. ex Appendice altera, pag. eadem* CCLIX.

COLCHICVM VERNVM.

Pag. 203 *ante caput* XLII, *reponenda Colchici verni historia, ex Altera Appendice.*
Pag. 204 *lin.* 15. *leg.* longiora & latiora: radix, *&c.*

CROCI VERNI LATIFOLII VARIETAS.

Croci verni latifolii varietas.

Eâdem pag lin. 16 *addenda quæ sequuntur*: sublata: sed aliquot post annos vnum & alterum similem bulbum denuò nactus sum, cuius foliis nulla alia latiora conspexi, licet genus illud quod niueum fert florem, ea etiam valdè ampla habeat.

Sed postea semine terræ commisso similes plantas adquisiui, atque etiam ab amico ex Italia reduce habui, quæ maiores reliquis Croci verni generibus flores protulerunt, multoque latiora folia: præmaturè autem floret, non secus ac purpureus versicolor, & flauus varius; nec iis infeliciùs adnatis se propagat.

Quartæ folia, *&c. vt est in textu.*

Pag. 207. *post lineam* 25 *adde*: Et hæc quidem sunt quæ circa Croci verni latiore folio plantas obseruabam: nunc de illis quæ angustiore & quasi capillari sunt præditæ folio, agamus.

CRO-

CROCVM VERNVM CAPILLARI FOLIO.

Pag. 208, *ante ſectionem* NONNVLLI Primum, &c. *adde illa quæ de Croco verno capillari folio tractantur in Appendice prima, pag.* CCLIX. *& ibidem, ante ſectionem* Id autem, *adde ea quæ notantur ſub finem Appendicis alterius, nempe hæc verba:* & certè illius, *&c. quibus addenda & hæc; nimirum poſt verba,* erant ſegregatæ.

Huic plantæ accidit quod quibuſdam aliis, vt videlicet ſemine natæ, parentis colorem non retineant, ſed varient: nam Ioannes Hoglandus, qui plantas habebat albi coloris flores proferentes duorum generum, maiores & minores, vtriuſque generis ſemen colligebat anno 1604. cuius me participem faciebat illo ipſo anno, & ipſe ſerebat: ego ſimiliter quæ communicauerat, terræ committebam, vtriuſque generis ſeorſim: ille aliquot plantas habuit, quæ tertio anno flores tulerunt: ego binas habui: ſed vterque pro albis floribus, quos expectabamus, cæruleos nacti ſumus.

CROCVM PYRENÆVM AVTVMNALE.

Eadem pag. 208, *ante ſectionem* ALTERVM, *adde de Croco Pyrenæo, ex Altera Appendice.*
Pag. 210 *lin.* 23. *legendum* bullis argent.

IRIDIS BVLBOSÆ LATIFOLIÆ VARIETAS.

Pag. 211 *ante ſectionem* TERTIÆ, quinque aut ſex, *&c. addenda ea quæ ſequuntur, pro iis quæ in Appendice altera de Iride bulboſa latifolia cæruleo & albo flore annotata fuerant; id eſt, periodus hæc,* Multos poſt annos, *&c. itémque illa,* CETERVM ex epiſtola, *quæ erant in dicta Appendice altera, deleri debent, proq; iis ſequentia ſubſtituenda:*

MVLTOS poſt annos eruditiſſimus vir Ioachimus Venerius me monebat hanc plantam maximâ abundantiâ ſponte naſci in Pyrenæis montibus: atque à Christi natiuitate ſexcenteſimo primo ſupra milleſimum, inter multas myriades illarum quæ cæruleum ſiue violaceum florem gerunt, vnicam plantam eiuſdem generis reperiſſe quæ florem prorſus niueum haberet: anno autem inſequente, quum denuò montes illos conſcendiſſet, venuſtarum plantarum quæ in eis naſcuntur conquirendarum causâ, paucas ſimiles reperiſſe ſcribebat; quarum vnam Ioanni Hogelando, alteram mihi mittebat. Quam accipiebam, præter meam expectationem (nam valdè vecturâ adflicta) anno MDCIII. binos flores tulit congeneris violaceæ floribus formâ quidem ſimiles, ſed niuei prorſus coloris, præter paruam maculam flauam terna repanda folia media inficientem vt in violaceis, & etiam quemadmodum illæ odoris expertes. Mea porrò hunc aërem diu ferre nequiuit, ſed periit nullo prolato ſemine: Hogelandus verò ex ſuâ maturum ſemen legit, quod terræ credidit; nataque illi ex eo plantæ: mater tandem etiam paullo poſt corrupta. *Iris bulboſa latifolia cæruleo flore.* *Eadem albo flore.*

CETERVM ex epiſtola quam idem Venerius ad me dabat illo ipſo anno quo niueam mittebat, varias alias Iridum bulboſarũ huius generis plantas ab ipſo in Pyrenæis illis montibus obſeruatas intelligebam, quarum formam & colorem ſcripto cõprehenderat, vt ad me mitteret exactam illarum deſcriptionem: verùm enim verò dum in diuerſis illorum montium iugis (quæ penè ſexagena conſcendit) perluſtrandis occupatus erat, ſcriptum illud ipſi excidiſſe & periiſſe, magno cum ſuo dolore: ſe enim non probe meminiſſe colorum diuerſitatem; certò tamen ſcire, viginti ſex generum deſcriptionem feciſſe: nullum tamen genus aut flauo aut rubro flore in illis montibus obſeruaſſe. *Ingens Iridum bulboſarum varietas in Pyrenæis montibus.*

ET ſanè vera eſſe quæ Venerius ſcribebat, rhizotomi Galli, qui in Hollandiam plantas è Pyrenæis erutas venales adferebant, confirmabant: & præſertim ſummam varietatem naſci aiebant in iugis quæ Narbonenſem Galliam ab Hiſpaniâ Tarraconenſi ſeparant: ipſe profectò Plantinianus Gaſſanus, Christophori Plantini è filia nepos, qui ſupra Tholoſam Tectoſagum habitat, anno Christi ſexcenteſimo quinto ſupra milleſimum ex illis iugis erutas plurimas plantas ſub extremum Auguſtum adferebat, flores ſuos tametſi ſiccos adhuc retinentes, in quibus conſpiciebatur ſumma colorum varietas, perinde ac in anguſtifoliis, vel etiam maior: nam quædam planè niueum, præter maculam, habebant florem; aliæ prorſus ciner acei coloris, quem ſecabant violaceæ venæ; nonnullæ albi quidem coloris, ſed quarum repanda folia parte infernâ quæ maculam ambit cineraceis venis erant diſtincta: aliquarum flores terna repanda folia habebant ferè ſupradictis ſimilia, terna autem ſurrecta folia vel prorſus ſaturo violaceo colore erant prædita, vel dilutiore. erant etiam

flores

flores quorum repanda folia extremas oras habebant obsoleti coloris, circum verò maculam erant cærulea; terna surrecta folia vel prorsus saturi violacei coloris, vel dilutioris: aliorum flores prorsus violacei saturi, vel remissioris: quidam flores albo & violaceo coloribus varia ratione inter se mixtis constantes: quidam etiam quasi sericeo panno villoso coloris violacei contexti. omnes autem flaua illa macula in medio folio reflexo siue propendente labro insigniti, quam interdum albi radii ambiebant. Illud etiam obseruabam; geminos flores, hoc est binos, in singularum Iridum caulibus natos. Hanc autem adeò insignem varietatem seminio fieri non est dubium, quemadmodum etiam in plerisque aliis plantis quotidie experimur. Certè Hogelandus ex iis plantis quæ ex albæ semine sunt natæ, sex aut septem habuit, quæ MDCVIII florem protulerunt geminum, illum verò non niueum, qualem sperabat, sed totum cæruleum dilutiorem, præter flauam maculam, labrum vt in aliis medium occupantem.

Iris bulbosa rubro aut potius purpurascente flore. Plantinianus porrò vnam plantam obseruasse ferebatur, quæ rubrum haberet florem: eius sanè iconem inter alias aliquot ostendebat. Eam, licet vnica illi esset, biennio pòst Porreto se mittere scribebat, addito etiam illius semine: sed anno millesimo sexcentesimo octauo purpurascentem quidem potiùs quàm cæruleum, non tamen exactè rubrum, protulit florem.

Ipsa autem sectio quæ eâdem pag. 211. incipit TERTIÆ, *hoc modo immutanda est:*

HACTENVS de Iridibus bulbosa radice præditis quæ latiuscula habent folia egimus; nunc de illis quæ angustiore sunt folio, nobis instituendus est sermo.

Harum autem quæ mihi primùm conspecta & cognita, Primaque dici eam ob causam meruit, quinque aut sex habet folia, *&c.*

Pag. 212. *lin.* 4. *legendum* ALTERA, iam dictæ Primæ per omnia ferè similis, *&c.*
lin. 15. quemadmodum & Primæ, folia
lin. 20. TERTIAM primùm conspexi Lugduni Batauorum
lin. penult. in margine Iris bulbosa IIII.

Pag. 213. *lin.* 5. nigricabat. Huic Quartæ nomen dari posset.
lin. 14. scio. Primam angustifoliam
lin. 16. appellabant. Alteri à floris, *&c.*
lin. 18. vocabant. Tertiæ, quum

Pag. 215. *lin.* 42. *in* XIII. *specie Iridis bulbosæ sic legendum:* capitula trigona oblongiuscula, instar ferè capitum versicoloris latifloræ, quæ tamen primis aliquot annis nullum probum semen tulerunt: successu tandem temporis nonnullæ plantæ ex earum nucleis adquisitæ semen ad maturitatem perduxerunt, è quo terræ commisso natæ plantæ florem matri similem protulerunt; vt existimarem in hoc genere nullam mutationem futuram, præsertim cùm viderem apud alios quibus semen communicaueram (multi enim ob floris elegantiam expetebant) plantas illo semine natas flores matri similes etiam protulisse: at è plantis quæ anno Christi millesimo sexcentesimo tertio mihi natæ semine in peculiari capsa sato, nec ex ea erutæ, vt certius quidpiam obseruare possem, binæ quintum post annum florem dederunt longè à matre diuersum, non formâ quidem & foliorum numero, sed colore: nam tria repanda folia lutei siue flaui coloris fuerunt, aureâ tamen maculâ in medio insignita, terna alata & bifida ligulam flauam tegentia subalbidum colorem habebant; terna verò surrecta & angusta subcæruleum, medium tamen neruum per longitudinem excutientem exalbidum: odor illius qualis in matre, hoc est perexiguus aut nullus: radix bulbosa vt reliquarum Iridum bulbosarum, pluresque nucleos ad latera generans. *Iridis bulbosæ XIII. varietas.*

Floruit primo anno circiter quindecim dies ante illas quæ latifoliæ cæruleum habent florem, aut angustifolias Flauas: interdum etiam flores profert eodem tempore cum aliis, pro aëris temperie aut intemperie.

IRIS MAVRITANICA.

Eâdem pag. 215, *ad capitis calcem addenda sequentia, de Iride Mauritanica:*

Iris Mauritanica. At anno Christi sexcentesimo supra millesimum ex Libyæ maritimis adferebat Doctiss. Medicus Augerius Clutius, inter varias plantas quas in ea peregrinatione collegerat, Iridis bulbosæ genus pumilum, cuius paucos bulbos Christianus Porretus habuit; ii sequente anno (licet valdè exigui & extremum minimi digiti articulum magnitudine vix æquantes) flores tulerunt aliis Iridum bulbosarum floribus formâ non valdè dissimiles, in quibus tamen quoddam discrimen appareret.

Tota

Tota autem planta supra cubitalem altitudinem non attollitur: promitque ex illo exili bulbo cubitalem teretem caulem, nodis aliquot distinctum, quem ambiunt terna aut quaterna angusta striataque folia pedalis longitudinis: summo cauli insidet vnus aut alter flos è vaginulis quibusdam prodiens aliarum Iridum bulbosarum instar, sed longè minor, eiusdem tamen propemodum formæ; nam tria repanda folia habet, quibus incumbunt arcuata illa & alata folia ligulam tegentia, eaque parte interiore venis quibusdam nigris in latera vergentibus insignita: tribus illis foliis surrectis quæ in aliarum Iridum bulbosarum floribus conspiciuntur, carens, atque eorum loco tenues & quasi capillates apophyses habet circiter vnciam longas: flos est totus flauus, & serius reliquis iridibus bulbosis expanditur, ferè cum Lusitanica angustifolia cærulea (quæ nunc est Angustifolia Tertia) atque odoris expers: ipse bulbus multis nigricantibus durisque tunicis tectus.

SISYNRICHIVM MAVRITANICVM.

Pag. 217, ante sectionem Quo potissimùm, *addenda illa quæ de Sisynrichio Mauritanico olim notata in fine capitis de Hyacintho Mauritanico, Appendice prima, nempe illa ferè quæ sequuntur:*

INTER reliquos bulbos, quos è Mauritania acceptos, mihi & aliis communicabant honestissimi viri Willelmus Parduyn, & Ioannes Somer, ciues Medioburgenses in Walachria, fuerunt Narcissi (quorum flores iam præterierant) & Sisynrichii maioris genus, quod mihi flores protulit Sisynrichio maiori, quod in Lusitania obseruabam, formâ prorsus similes, non tamen cæruleos, vt illius, sed purpurei dilutioris coloris, valdè etiam fugaces & ephemeros, quorum terna maiora folia inflexa & terram spectantia, albâ maculâ erant insignita. *Sisynrichium Mauritanicum.*

Allati autem erant isti bulbi ex eâ Mauritaniæ parte in qua Feza & Maroco vrbes sitæ, initio anni nonagesimi noni supra millesimum & quingentesimum.

Pag. 218. *lin.* 11. *legendum* Elizabethæ Austriadis, Galliæ reginæ, *&c.*
Pag. 220. *lin.* 14 sunt discreta
lin. 28 purpurâ.
Pag. 221 *lin.* 54. *ὠχρολεῦκον.*
Pag. 225 *lin.* 9. radiis distincta sunt
Pag. 228 *lin.* 56 quibusdam Hungariæ.

RANVNCVLVS PYRENÆVS ALBO FLORE.

Pag. 237 ante Caput LIII *de Ranunculo grumosa radice, reponenda est descriptio Ranunculi Pyrenæi albo flore, ex Appendicis alterius Auctario.*

RANVNCVLVS CRETICVS.

Pag. 242 ante sectionem Et hæc quidem, *Ranunculi Cretici historia est inserenda, quæ est in altera Appendice, hoc titulo:* Ranunculus Creticus grumosa radice, flore niueo.

Huic deinde addenda est descriptio Ranunculi Asiatici grumosa radice, flauo vario flore, à Caccino; quæ est talis:

RANVNCVLVS GRVMOSA RADICE, FL. V. FLORE, *à Caccino.*

CVM Tulipa illa Persica, cuius antè historiam dabam, grumosam radicem cuiusdam Ranunculi rari admodùm, nec adhuc à quopiam descripti accipiebam ab eodem N. V. cui etiam floris iconem suis coloribus expressam addiderat; ne similem reperiri dubitarem, tametsi negligentiùs à pictore expressam esse conquereretur; & propter temporis angustiam non potuisse magis perfectam mitti: ex notis tamen quas adscripserat, atque foliis quæ mea planta binis sequentibus annis tulit, ipsam iconem emendandam, atque in lignea tabella delineandam curabam, vt sculpta lectoris oculis subiici posset: mea enim planta nullum adhuc florem dedit. *Ranunculus Asiaticus grumosa radice, flauo vario flore.*

Ex radice igitur multis grumis constante, qualis est Ranunculi Tripolitani flore rubro, prodibant initio terna aut quaterna folia longis pediculis innixa, per oras incisa & in tres lacinias diuisa, quemadmodum in Tripolitano, dilutius tamen aliquantulum virentia: inter quæ exiliebat cauliculus satis firmus, foliis in tenuiores & frequentiores lacinias diuisis præditus, præsertim iis quæ summum cauliculum ambiunt: summo verò cauli insidebat flos satis amplus, nouem foliorum simplici serie constans, orbiculato mucrone sese mutuò arctè contingentium & veluti scandentium, flaui ad viriditatem vergentis coloris, quæ rubellis siue purpureis venis virgatim sunt distincta: medium florem occupans scribebat capitulo, quali in Tripolitano, eoque multis staminibus purpurascentibus cincto. an verò magis frugiferum sit quàm Tripolitani, me latet: sed quandoquidem eius radix aliis propaginibus grumosis augetur, bulbilli adnati seminis vicem supplent. Eodem autem tempore florere arbitror quo Tripolitanus, licet nihil adscriptum esset, & folia eius plantæ quam habeo, præcociùs contabuerint quàm Tripolitani.

Ranunculus Asiaticus grumosa radice, flore flauo rubris venis distincto.

Eadem pag. 242 *lin.* 46 *dele* munere.
Pag. 245. *lin.* 48 *lege* Vienna.
Pag. 251. *lin.* 18 fuit is annus
Pag. 252. *lin.* 6. florem protulit anno MDC.
Pag. 254. *ante sectionem* ABSOLVTA, *addenda sunt sequentia, de variis speciebus Anemonarum latifoliarum:*

ANEMONES LATIFOLIÆ VARIETAS.

Anemones latifoliæ simplici flore variæ species.

HABVIT porrò Ioan. Hoghelandus anno Christi MDCVII Anemonarum latiore folio plantas semine natas, quæ eo anno primos suos flores protulerunt, in quibus summa varietas conspiciebatur; inter quas circiter quinquaginta, quarum flores omnis ferè generis coloris duplicata atque etiam triplicata foliorum serie constantes, vt ad me scribebat, & vt conspectum irem inuitabat; quod sanè libenter fecissem, nisi imbecilles corporis vires vspiam progredi prohibuissent. Verùm, ne tam amœno spectaculo prorsus priuarer, is viginti ex selectioribus ad me mittebat colorum varietate discretos, duplici & triplici foliorum ordine constantes, vt in nonnullis triginta, quadraginta, vel etiam plura numerauerim, & illa quidem angustiora iis quæ in octo foliis dumtaxat constantibus conspici solent: color autem erat vel exalbidus, vel suaue-rubens, vel carneus, vel ruber, vel coccineus, vel sanguineus, vel violaceus satur aut dilutus: foliorum vngues vel albi maiores & minores, vel flauescentes, vel nulli: media capita vmbilicum occupantia, aut cineracei coloris, aut fusci, aut nigri: stamina illa ambientia vel cærulea, vel subcærulea: aperiebantur autem ii flores Iunio. Sequente verò mense alios etiam mittebat, in quorum colore non minor varietas: ex his nonnulli octo dumtaxat foliis latiusculis constabant elegantissimi coloris, vt ex sericeo villoso panno kermesini coloris conflati esse viderentur, & eorum vngues albi, oræ etiam albicantes, caput medium fuscum, stamina ambientia nigra, apices ex fusco cærulei, alii nouem, decem, vndecim, duodecim & tredecim folia habebant colore violaceo saturiore prædita, quorum vngues magni albi, vel dilutiore, nullis conspicuis vnguibus, vel purpureo saturo, vel coloris fæcum vini rubri inelegantis, vel initio exalbidi, deinde quodammodo cineracei, cui pro staminibus multa angusta foliola eiusdem coloris medium caput cingebant. vnus etiam octo foliis constans elegantissimi coloris, cui parem videre non memini; nam veluti ex coccineo, sanguineo & kermesino mixtis coloribus contexta

contexta esse videbantur, eisque valdè splendentibus: vngues satis magni & prorsus niuei, stamina fusca apicibus subcæruleis prædita vmbilicum occupabant. supra quæ capitulum ex violaceo fuscum assurgebat, vicenis aut pluribus angustis foliolis cinctum, eiusdem cum maioribus foliis coloris: breuiter, omnes inter se dissimiles erant; nec binos conspiciebam eiusdem coloris.

Sed etiam extremo Iulio flores habuit, quorum vnus 8 foliis exalbidis constabat, & iis quidem suave-rubentibus venis radiatim distinctis, vnguibus autem paruis albicantibus, stamina cum apicibus fusca. alter vndecim aut duodecim præditus erat foliis vario colore radiatim diuisis purpureo saturo, dilutioreque & exalbido, vnguibus ex albo flauescentibus; medium caput fuscum cingebant stamina subcærulea. tertius ex eadem planta quæ cineracei coloris illum foliola angusta pro staminibus habentem tulit, natus, valdè elegans erat: nam viginti latiusculis foliis constabat ex albo cineraceis: stamina erant breuia, ex cineraceo violacea, inter quæ nata innumera alia angusta foliola ex cineraceo violacei coloris caput fuscum cingentia, vt meritò pleni nomen sibi vendicare posset: an verò ea planta similes anno proximo flores sit datura, tempus docebit.

Breuiter, Latifoliarum Anemonum semine deciduo sponte nascuntur singulis annis plantæ, in quarum floribus conspicitur tanta colorum varietas, vt verbis exprimere sit valdè difficile; variante etiam mirum in modum foliorum quibus constant numero, tum vnguium illorum colore: nam hoc anno MDCVIII habuit idem Hogelandus flores duplici, triplici, quadruplici, quintuplici foliorum serie constantes, atq. etiam pleniores, vt triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, & plura vel etiam centum folia in vno flore numerare meminerim; an verò eædem plantæ flores adeò plenos proximo anno sint prolaturæ, dies indicabit: fit enim interdum vt plantæ semine natæ quæ florem valdè plenum protulerunt mutentur, & insequente anno dumtaxat illum habeant simplici octo, decem, aut duodecim foliorum serie constantem.

Pag. 257. *lin.* 9 qui purpureis venis
lin. 16. ex radice promebat
lin. 18. quæ exurgebat palmaris
lin. 19. sidebat flos maior
lin. 21. eiusdem ferè erant coloris
lin. 22. adhærebant quodammodo
lin. 23. abiit.

ANEMONES TENVIFOLIÆ FLORE SIMPLICI VARIETAS.

Pag. 260, *ante sectionem* Hæc sunt, *addenda sequentia*:

Haud dissimilia folia & radicem habebat XXI genus Anemones tenuifoliæ, eandemque floris formam habebat, sed eius color planè ab aliis diuersus: nam ex cineraceo siue furuo albicans erat, & tenui rubedine veluti perfusus, qualis ferè pannus est quo Franciscani monachi & Capuccini amiciuntur, Galli *enfumé* quasi fumo tinctum, Belgæ *Monickgrau* appellant. *Post hæc ipsa verba, ante dictam periodum* Hæc sunt, *&c. fieri etiam posset mentio sequentium specierum Anemones tenuiore folio, his vel similibus verbis*: *Anem. hort. tenuifol. XXI. simpl. flore.*

Inter has porrò species Anemones tenuiore folio, duæ sunt rariores, quas in horto suo alere se, litteris suis mihi significauit Illustr. vir Matthæus Caccini, nobilis Florentinus: Quarum prior florem fert Album, purpureis venis radiatim distinctum: Altera verò species album etiam fert florem; sed cuius vngues sunt purpurei. *Anemones tenuifoliæ, simplici albo flore, varietas.*

ANEMONE LATIFOLIA PLENO FLORE, *Caccini*.

Pag. 262, *ante periodum* CETERVM Alterius, *&c. addi possunt sequentia verba*:

Idem Nob. Vir Matthæus Caccini Anemones latifoliæ speciem alit, vt ex eius litteris Florentiâ missis intellexi, cuius flos duplex est, sed longè amplior quàm Pauo maior vulgo dicta: cuius quidem radicem anno 1607 ad me misit; sed ita afflictam accipiebam, vt florem nondum videre licuerit. *Anemone latifolia pleno flore, Caccini.*

Pag. 263 *lin.* 41. *legendum* Iacobo de Caudenhouen.

Eadem pag. ante sectionem Quodsi, *id est, post Anemon. tenuifol. sanguineo pleno flore, inserenda est descriptio Anemones tenuifoliæ pleno purpureo flore, Caccini; & alterius pleno flore suaue rubente: quæ sunt tales;*

ANEMONE TENVIFOLIA PLENO PVRPVREO FLORE, *Caccini*; *& altera tenuifolia pleno flore suaue-rubente, eiusdem Caccini.*

QVANTA fiat colorum varietas in Anemonibus semine natis, quotidie experimur: vix enim quispiam enarrare queat colorum varietatem, quæ in illarum floribus conspicitur, præsertim plantarum quæ latifoliarum semine prognatæ sunt, quemadmodum paullo antè scripto comprehendere conati sumus. In tenuifoliarum semine natis longè minor fit varietas, sed est tamen etiam aliqua mutatio: nam præter eas quæ florem habent simplici foliorum serie constantem, eúmque aut coccinei, aut kermesini, si ita appellare fas est, aut sanguinei, aut violacei, aut albi, aut cineracei quodammodo & obsoleti coloris (variantibus etiam earum vnguibus) reperiri certum est etiam albo flore rubris venis distincto constantes, & albas purpureis vnguibus præditas, quarum flores inter chartas repositos anno Christi M.DC.VII atque etiam radices, sed prorsus aridas & in pollinem attritas, ab Illustri viro Matthæo Caccini Florentino, qui anno præcedente me monuerat etiam tenuifolias reperiri pleno flore præditas, qualis est illa quæ coccineum aut sanguineum cum habet, sed alterius & diuersi ab ea coloris; earumque binas se habere plantas, quarum vna purpureo-cæruleum florem proferret, cuius etiam iconem viuis coloribus expressam ad me mittebat, altera verò eum haberet suave-rubentis & nitidi coloris, cuius etiam iconem misisset, nisi ipsa planta vitium contraxisset, eamque ob causam illo anno florem non protulisset. Cùm itaque neminem eorum qui de Plantis scripserunt istarũ mentionem facere comperiam, rem non ingratam me facturum putaui, si illius cuius exemplum suis coloribus depictum ad me misit Nob. ille vir, in tabella sculpendum curarem, quæ hoc loco adponeretur, adscriptis Plantæ ipsius notis quas iconi adiunxerat: nam cùm plantam non viderim, nihil de illa pronunciare possum, nisi quod ab alio didici; tametsi biennio post & huius, & alterius quæ suauiter rubet, florem inter chartas repositum Maio mense acceperim, vt similes reperiri non dubitarem.

Anemone tenuifolia pleno purpureo-cæruleo seu ianthino flore, Caccini.

Anemone tenuifolia pleno flore ex atro purpurascente.

SCRIBEBAT porrò ad me Illustris ille vir, qui vnicam huius Anemonidis plantam habebat, his verbis. Mitto tibi iconem Anemonidis tenuifoliæ violaceo siue purpuro-cæruleo flore pleno, quam Constantinopoli accepi: huius flos cùm emergere incipit, violacei prorsus est coloris, sed vt expandi incipit, sensim colorem in icone expressum contrahit, vel aliquantulum dilutiorem: eius folia & radix, nec à foliis nec à radice tenuifoliæ pleno flore vulgaris & omnibus notæ differunt. Hæc ille: sed quantum ex icone colligere licet, flos tredecim latioribus foliis exterioribus constat; reliqua quæ ab illis ambiuntur latiuscula etiam sunt, & non adeò tenuia, vt quæ in vulgari plena conspiciuntur.

Additum erat in epistola, se paucis antè diebus Constantinopoli accepisse pro valdè raris plantis binas Anemonidis radices, cum hac inscriptione, Anemone Chalcedonica *Cacumeni Mergi & Cacumeni Maringi*; sed illarum florem nondum vidisse: sed nec qualia proferrent folia significabat.

Præterea in alia quadam epistola scribebat se Constantinopoli etiam pro planta rara accepisse Anemonidis latifoliæ genus coccineo flore duplo vel etiam triplo densiore & pleniore quàm illud sit illius genus, cuius iconem in Historiæ Plantarum lib. II. exhibeo, ab Herbariis vulgo Pauo maior appellatum; alioqui eiusdem coloris & formæ; cuius etiam

radicem anno Christi millesimo sexcentesimo septimo mittebat; sed asperrima subsequens hiems corrupit cum selectissimis quibusdam aliis quas adiunxerat plantis: significabat autem eum florem carere capitulo illo nigro aliorum florum vmbilicum occupare solito.

Pag. 265 lin. 14. legendum viderentur

eadem pag. lin. 16 legendum cœpit, atque etiam è Pictonibus. Sed & ex Italia multos rhizotomi quidam adferre soliti.

CYCLAMINI FOLIO HEDERÆ MAGNA VARIETAS.

Post qua verba, eadem pagina, nempe ante sectionem HABVI etiam, *addenda de Cyclamini folio Hederæ magna varietate, ex Altera Appendice.*

CYCLAMINVS VERNVS ALBO FLORE.

Pag. 266. ad finem capitis de Cyclamino adde descriptionem Cyclamini verni albo flore, ex Appendicis alterius Auctario: sed illius descriptionis vltimis verbis, nempe post periodum Sub extremum illum, *adde sequentia:*

Cyclaminus vernus albo flore.

Ex iis porrò quas à Venerio accipiebam plantis, quasq; à rhizotomis Gallis illo & sequentibus annis redimebam, anno Christi millesimo sexcentesimo sexto & sequente nonnullæ sub extremum Aprilem & ineunte Maio binos aut tres flores proferre cœperūt, sed longè minores quàm in vllo Cyclamini genere, eiusdem tamen formæ cum illo qui rubellum fert florem, eumq. odoratum, sed niuei prorsus candoris, suauiterque vt ille spirantes, quinq. angustis laciniis sursum reflexis constantes; quibus deciduis tenelli cauliculi siue petioli subrubentes, qui eos sustinebant, sese contrahebant, & in orbiculos conuoluebant alterius Cyclamini instar, atque in summa tellure procumbebant cum sua theca qua semen continebatur: plantæ folia maiora sescunciam longa, tantundem circa pediculum lata, angustiora tamen circa mucronem, per oras aliquantulum angulosa, pronâ parte quinque crassiusculis neruis prædita, & omnino rubescentia, supinâ verò viridia sed frequentibus maculis albis aspersa, quorum pediculi circa summum crassiusculi, & subrubentes qua parte extra terram extāt, sub terra autē candicant & paulatim exiliores fiunt ad exortum vsque, quemadmodum etiam florum pediculi, vt ex adiecta icone videre licet; quam ex viua planta delineari curabam.. at rigidissima hiems, quæ anni 1608 initio subsequuta, omnes penè plantas, vt & alias plerasque selectiores, corrupit.

Cyclaminus vernus albo flore.

PLANTA PRO CYCLAMINO SPVRIO MISSA.

Post qua verba addenda est & descriptio plantæ cuiusdam pro Cyclamino verno spurio missa, ex eiusdem Appendicis alterius Auctario.

Pag. 267 lin. 8. legendum qua etiam appellatione.

PHALANGIVM ALLOBROGICVM.

Pag. 271 ante caput LXIII reponenda est descriptio Phalangii Allobrogici, ex Appendice altera: eiusque historiæ calci adde sequentia verba:

Huic non valdè dissimilem plantam postea ad me mittebat Argentorato amplifs. & doctifs. Vir Fridericus Mayerus, eius vrbis Armamentario Præfectus; cuius tamen folia *Phalangio Allobrogico congener.*

 huius

huius foliis essent angustiora, & flores paullo minores. Sed etiam in Pyrenæis montibus crescere similem plantam postea intelleximus à Venerio, qui illam istic legisset, & à Richæo Professore botanico Mompeliensi Liliaphodelú albo flore nuncupari scribebat; & rhizotomi Galli similes plantas in Pyrenæis erutas ad nos inferre cœperunt: atque Ioannes Hoghelandus plantam habuit florentem anno Christi millesimo sexcentesimo octauo (à quo *Phalangium montanum.* acceperit ignoro) cuius folia longè ampliora, longiora & crassiora quàm meæ, caulis etiam multo procerior, qui & flores longiore spatio ab inuicem distantes proferret. itaque non modò Allobrogicum Phalangium appellanda erit hæc planta, sed montanum: & mihi *Liliago Valerii Cordi.* omnino persuadeo fuisse notam Valerio Cordo, atque ab ipso Liliaginem vocari.

Pag. 275 in titulo iconis, pro Veratrum nigrum II. Dodon. *reponenda fuerat Veratri nigri* III *figura*, Plinii Consiligo.

Pag. eâdem lin. 11 scribendum re solet: interdum tamen à radicis latere noua germina producit.

CAROLI CLVSII

ATREBATIS

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBRO TERTIO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 291 lin. 28. legendum PRIOREM & Octauam Salmant.

GALASTIVIDA.

Pag. 300 ad capitis finem adde ea quæ de Galastiuida scribuntur in Appendice altera.

AVRICVLÆ VRSI VARIETAS.

Pag. 304 ante sectionem MINOR *repone ea quæ sequuntur:*

Huic valdè similem ad Batauos adferebat Franciscus rhizotomus Gallus, è Pyrenæis montibus erutam, anno Christi sexcentesimo quarto supra millesimum: certè illius folia non erant dissimilia: sed triennio post dumtaxat florem protulit mihi, & Hoghelando, breui quidem pediculo subnixum, eiusdem prorsus coloris cum Quintæ siue Landgrauianæ flore. Christianus etiam Porretus tres aut quatuor plantas habuit, quæ in extremo sescuncialis cauliculi capite ternos aut quaternos flores semuncialibus petiolis inhærentes protulerunt: & anno sequente mea planta auctior facta cauliculos protulit firmos triuncialis longitudinis, summo fastigio sustinentes septem aut octo flores semuncialibus petiolis præditos; vt dubitare nequeam quin illud ipsum genus sit Quinto loco descriptum: copiosum autem habuit semen in vasculis Secundæ vasculis similibus.

Eâdem pag. 304. ad finem sectionis MINOR, *adde:*

Similem aliquot post annos Lugduni Batauorum accipiebam à Iacobo Plateau, cum hac inscriptione Auricula Vrsi albo flore: sed ea demum florem proferre cœpit anno sex- *Auricula Vrsi pallido flore.* centesimo septimo & octauo supra millesimum in triunciali graciliq́ue cauliculo, & eum quidem non album, sed veriùs ὠχρόλευκον, qui tandem senescens quandam albedinem contrahit.

His subnectite historiam septimæ Auriculæ Vrsi, hoc modo:

Auricula Vrsi VII. SEPTIMÆ folia iis erant similia quæ primum genus flauos gestans flores, habet: præsertim his quæ candicant, & veluti farinâ quadam sunt aspersa, minùs tamen ampla: caulis dodrantalis, tamquam farinâ etiam aspersus, summo fastigio multos flores in quinque lacinias diuisos sustinet, quarum singulæ in extremo crenâ sunt præditæ, instar florum flauæ,

paulo

paulo tamen minores, colorisque exalbidi carneo perfusi: odorem habet Primæ.

In Batauiam, vbi conspiciebam, ex Angliâ primum allatum esse intelligebam hoc genus: an verò spontè istic nascatur an aliunde illatum, me latet.

OCTAVA crassiusculâ, &c.

Deinde in contextu, pro SEPTIMA crassiusculâ rad. *scribendum* OCTAVA crassiusc. *&c. Hæc enim est descriptio Octaua speciei Auriculæ Vrsi: cui addenda (nempe post finem sectionis* Crescit, *&c.) descriptio similis cuiusdam plantæ, cum icone ex siccâ plantâ P. Gregorii delineatâ, quæ est talis:*

Auricula Vrsi octaua.

Auricula Vrsi VIII.

Similem huic Octauæ etiam nasci, (sed breuioribus foliis) in Tyrolensibus Alpibus, postea intelligebam: nam inter siccas plantas, quas R. P. Gregorius da Reggio à se lectas Oenipontc ad me mittebat sub extremum Augustum anni 1608, hæc etiam erat: reposita nimirum inter chartas, cum aliis Alpinis plantis, è Tyrolensibus istis montibus erutis ab illo Reuerendo Patre, professione Capuccino: ex quibus obseruabam plerasque plantas in iis montibus nasci, quas in Pannonicis & Stiriacis antè legeram. Cumque huius Auriculæ plantæ (cui in posterum Octauæ locum dabimus) satis integram iconem acceperim, illam in tabellâ exprimendam curabamus, vt inter alias locum haberet.

Deinde statim subiicienda Nona Auriculæ Vrsi, cuius historia petenda ex Auctario alterius Appendicis, & ibidem Auricula Vrsi IX *in margine est notanda.*

Postremò sequetur Decima Auriculæ Vrsi, quæ omnium minima, & in contextu Octauum locum occupabat. Itaque in contextu quædam vocabula erunt immutanda, nempe pag. 305. lin. 8. pro his verbis OCTAVÆ folia, *&c. scribendum erit* DECIMÆ folia vnguem, *&c. & in margine notanda* Auricula Vrsi X. *Itaque titulus iconis illius minimæ Auriculæ Vrsi speciei, pro* Auricula Vrsi VIII minima, *immutandus est in* Auricula Vrsi X minima.

Eâdem pag. 305 lin. 34. scribe: Sextum, septimum & octauum, primus omnium, *&c.*

lin. 59 scribe nuncupatur: octaua apud Stiriæ

CORTVSA.

Pag. 307 ad calcem capitis X *de Cortusa adde quæ sequuntur:*

Et certè, postquam ad Batauos veni, Cortusæ plantas in hortis eorum qui elegantes flores in deliciis habent, satis copiosè nascentes conspexi; sed nullas obseruaui, quæ flores gestarent surrectos & cælum spectantes, vt Cortusus de sua asserit, sed nolarum instar pendulos & deorsum spectantes, quales esse meæ Saniculæ montanæ flores scripsi.

VIOLA MONTANA PVMILA.

Pag 310 ad finem capitis XIII *de Violâ montana adde sequentia:*

Gulielmus Boëlius in Hispania obseruauit Violam montanam quandam valdè pumilam, adeò vt binas vncias altitudine vix superaret. Satis crassâ radice constabat: cuius foliis angustiora videre non memini. nam quascunque alias videre mihi contigit, orbiculata folia habebant; huius verò vt rorismarini coronarii angusta erant, & vnciam dumtaxat longa: flos inter folia exili pediculo insidens, niueus, inodorus.

Pag. 311. ad calcem capitis XIV *adpone ex altera Appendice, sequentia verba:* Istam plantam in Pyrenæis montibus etiam nasci, mihi relatum est: quemadmodum & Gentianarum vana genera.

Pag. 312 in margine pro Gentiana secunda Asclepiadis flore, *scribendum est* Gentiana secunda Asclepiadis folio.

Pag 355 lin. 6. legendum Serpyllum.

CARO-

CAROLI CLVSII
ATREBATIS

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBRO QVARTO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. VI. *lin.* 4. Blau Rukartzu.
Pag. IX. *lin.* 4. eius descriptioni.

STOEBE PEREGRINA.

Pag. X. *nempe capiti* IV. *Libri* IV. *attexenda est Stœbe peregrina, ex Appendicis alterius Auctario.*

PTARMICÆ AVSTRIACÆ SPECIES.

Pag. XII. *post sectionem* Sibi autem, *&c. addendum Ptarmicæ Austriacæ id quod sequitur, de Planta Clutio semine natâ.*

Huic non valdè dissimilis planta, sed longè pluribus ramis gracilibus & firmis prædita, nata est Amsteldami D. Augerio Clutio, anno sexcentesimo octauo, semine ex Hispania relato præcedente anno. etenim longa angustaque habebat folia instar foliorum oleæ, sed molliorum, non minùs tamen candicantium. singuli ramuli summi desinunt in capitulum squamatum veluti Austriaca Ptarmica, aut Cyanus: quod tandem sese in florem explicat sex foliolis duris, siccis, & mucronatis, perinde ac Austriaca, sed breuioribus & minùs elegantis dilutiorisque coloris; medium florem occupantibus multis villosis staminibus: tota planta manibus tractata non ingratum spirat odorem: florebat Augusto.

CONYZA MINOR BÆTICA.

Pag. XXI. *post calcem capitis* IX *de Conyza, adde sequentia;*

Conyza minor Bætica. Conyza minor, quam in Gallia Narbonensi siue Septimania, tum etiam Salmanticensi agro Castellæ veteris obseruabam, licet valdè odorata sit; tamen illam quæ in Bætica nascitur, longè odoratiorem esse intelligo, licet forma non sit dissimilis, vt ex planta sicca quæ mihi conspecta (monstrante Guil. Boëlio) conjecturam facere queo. De odore enim, qui prorsus euanuerat, nihil pronunciare possum.

Pag. XXV. *ante sectionem* Nata forsitan, *&c. adde quæ sequuntur:*

Aliquot tamen postea plantas è suæ ramis telluri commissis adquirebat; quas amicis communicabat: apud quos Lugduni Batauorum non semel vidi singulis annis nouos flores proferentes, sed non frugiferos, quoniam nimiùm serotini.

Pag. XXV. *lin.* 7. ramos diuaricata,

BAMIA ÆTHIOPICA, SILIQVA DECAGONA.

Pag. XXVII. *post lineam* 16, *ante Sectionem* Huius etiam, *intersere ex Altera Appendice, quæ de Bamia Æthiopica siliquâ decagonâ tractantur.*

Pag. XXXI. *lin. vltimâ, post verbum* conueniunt; *adde* Huius radici in picturâ fibræ addi debuerant, quas pictor neglexit.

STACHYS SPINOSA.

Pag. XXXIIII. *ante Cap. de Alysso Galeni, Caput de Stachyde Spinosa inserendum, ex Appendice primâ.*

PARIE-

PARIETARIA MONTANA.

Pag. XLV. *calci capitis* XXVIII. *adtexe sequentia, de Parietaria montana*:

VALDE elegans etiam erat ea planta, quæ à nonnullis Parietaria montana appellatur, è Bæticâ relata, pedalis longitudinis caule prædita, quadrangulo, & tenui mollique lanugine tecto, in aliquot ramos secundum radicem (quam non perennem sed annuam vti aliarum, esse arbitror) diuiso, quos per interualla, ex aduerso semper nascentia ambiunt folia oblongiuscula & angusta, per oras serrata, perinde ferè vt Stœchados serratæ folia. Summum ramorum fastigium in oblongiusculam squammatam mollique tomento constantem spicam desinit: è qua flores elegantes oblongi prodeunt, formâ quidem aliorum floribus similes, & in latus propendentes. *Parietaria montana.*

VALERIANA ALPINA.

Pag. LVI. *post descriptionem Valerianæ saxatilis* II. *ante Sectionem* DE Valerianis, &c. *adde sequentia verba*: Valerianam Alpinam II. siue Saxatilem in Tyrolensis Comitatus montibus etiam crescere didici ex siccâ plantâ, quam P. Gregorius de Regio anno 1608 isthic eruerat, quemadmodum & Sedum minus IX & X à me in Plant. Hist. lib IV. exhibita.

Pag. LXIV. *lin.* 17. semen in illis siliquulis.

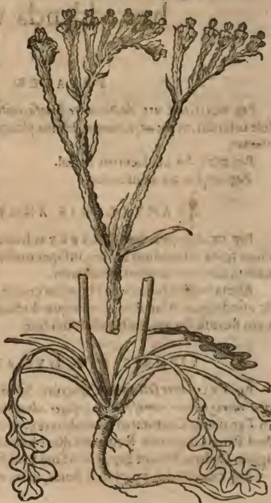
PISTOLOCHIA ALTERA SEMPER VIRENS.

Pag. LXXII, *ante sectionem* NOVVM autem, *inserenda est Pistolochia altera semper virens, cum icone a Iacobo Plateau missâ, ex Appendice Primâ.*

LIMONIVM RAVWOLFIANVM.

Pag. LXXXII *ad calcem Libri* IV *Limonii Rauwolfiani historia cum icone reponenda, & peculiari cap. insignienda, quæ est talis*:

Limonium Rauwolfii, seu peregrinum.

Limonium peregrinum, sed Rauwolfii.

PEREGRINA illa planta, quam D. Augerius Clutius è Numidia redux in Malacensi Bæticæ portu nascentem obseruabat; cuiúsque semen lectum apud Batauos cómunicabat, & ipsemet Amsterodami serebat, quod natum est, illiusque plantam florentem mihi mittebat; nata etiam est in horto Academico Leidano, vbi toto Augusto floruit, & Septembri. Ea autem non absimilis mihi visa est illi, quam Cl. V. Leonardus Rauwolfius apud Iopen obseruabat, & Limonii genus esse censebat sui Itinerarii Lib. III. cap. II. imò illam ipsam esse asserere non dubitauerim, adeò conueniunt omnes notæ quas ille suo Limonio tribuit. Quia autem elegans & non vulgaris est planta, nec à quopiam præterquam à Rauwolfio, quod equidem sciam, descripta: rem non ingratam me facturum sum arbitratus, si paullo pleniorem eius historiam cum plantæ icone in medium proferrem.

MVLTA ab eadem radice producebat hæc planta folia, palmum aut amplius longa, binas vncias lata, crebrisque profundioribus incisuris diuisa, vt quodammodo aspleni folia imitarentur, subhirsuta, crassiusculo neruo prædita, adstringentis saporis, humi in orbem fusa, inter quæ excrescebant aliquot cubitalis longitudinis aut ampliores caules, firmiores, satisq; asperi, & quodammodo alati, vt spinæ solstitialis caules, per interualla alternatim

tribus angustis triangulisque foliis tres vncias longis, & iis quidem rudibus etiam & asperis cincti: desinebant autem illi summo fastigio in multos ramulos similiter alatos, sustinentes frequentia capitella, è quorum singulis simul coniuncti emergebant terni, quaterni, interdum etiam quini aut seni flosculi concaui, vnico folio membranaceo constantes tamquam parui calices, per oras striati & fimbriati, coloris cærulei dilutioris sed immarcescibilis, è quorum vmbilico in nonnullis exilientem conspiciebam alium flosculum altiùs assurgentem, quinque foliolis prorsus niueis constantem, & aliquot candida stamina continentem, cuius notæ Rauwolfius in suo Limonio non meminit: semen non obseruaui: radix autem oblonga erat & crassiuscula, à capite ad imum sensim gracilescens, & raris breuibus tenuibusque fibris prædita, fusco cortice tecta; quam ex notis quas in ea obseruabam, perennem esse, coniecturam faciebam.

Similem etiam nasci plerisque locis circa Gades postea intelligebam à Gulielmo Boëlio rhizotomo, qui illam florentem istic obseruauerat & inter siccas quas varii generis attulerat plantas mihi ostendebat.

CAROLI CLVSII
ATREBATIS
RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ
LIBRO QVINTO
hæc addenda vel immutanda.

PAPAVER SPINOSVM.

Pag. XCIII. *cap.* VII. *de Papauere spinoso, initio paginæ quædam immutanda*: *nempe illa verba* flos sese ostendit, *vsque ad sectionem* Huius plantæ, *planè legenda vt in Appendice Alterâ reperiuntur.*

Pag. XCIV. *lin.* 28. lacertos æmul.

Pag. CV. *lin.* 24. confertim.

PLANTAGINIS ANGVSTIFOLIÆ VARIETAS.

Plantago angustifolia fruticans. *Pag.* CX. *ante periodum* CÆTERVM huic, *adde sequentia*: Plantago angustifolia fruticans, cuius spicæ admodum breues, insuper molles, nascitur ad ripas fluminum in Hispania, vbi eam Gulielmus Boëlius obseruauit.

Plantago angustifol. alia. Altera angustifolia circa Hispalim crescit, cui à radice multa exeunt folia valdè serrata, & quodammodo aculeata: inter quæ dodrantales emergunt pediculi, sustinentes oblongam florum spicam, instar Holostei ferè.

OPHRIS SEV LVNARIÆ SPECIES NOVA.

Pag. CXIX *ante sectionem* Cæterùm Silesii, *adde ex Altera Appendice quæ scribuntur inibi de Lunaria minore ramosa; atque insuper adnotandum*: Lunaria autem quæ non ramosa est, etiam in Tyrolensis Comitatus montibus reperitur: an porrò ramosa istic etiam crescat, me latet.

Ophris. Sed Pater Gregorius Regiensis istic obseruabat pumilum & tenellum quoddam plantæ quam Ophrin vocant genus, cui sanè antè simile conspicere non memini.

Pag. CXXXIV. *lin.* 21. pliora: florés, *deletâ voculâ* sunt.

RVTA MONTANA LEGITIMA.

*Pag.*CXXXVI. *Rutæ montanæ legitimæ icon inserenda, eius quæ inibi exhibetur loco; eaq́ ex Altera Appendice petenda: vbi & eius rei mentio fit.*

HIERACIVM PARVVM CRETICVM.

Pag. CXLIII. *ad finem capitis* XXXVII *de Hieracio, adde ex Prima Appendice Hieracium paruum Creticum, cum icone.*

HIERACIVM BÆTICVM.

Eâdem pag. addi & quædam posse de Hieracio Bætico, monuit nos Gulielmus Boëlius idem: sed eius descriptionem nancisci hactenus non potuimus.

CICHORIVM SILVESTRE PVMILVM.

Ab eodem Gulielmo Boëlio in Hispania obseruata est alia Hedypnoidis species, quæ etiam huic capiti XXXVII *subiungi potest; his verbis:*

CICHORIVM siluestre, siue Hedypnois, Gadibus in maritimis nascitur; pumila planta, alioqui tota facie nihil differens à vulgari, nisi quòd per omnia minor sit. Frequens eius vsus apud incolas in acetariis: ciet enim vrinas, & hepat ab obstructionibus liberat, haud minùs quàm vulgatis, cuius vsum olim expertus sum mihi salutarem ex consilio & præscriptione C. V. Gulielmi Rondeletii, cùm apud ipsum viuerem. *Cichorium siluestre, siue Hedypnois.*

CYNARA SILVESTRIS BÆTICA.

Pag. CLIV. *capiti* XLIII *de Scolymo Theophrasti subiungi posset sequens Cinaræ siluestris descriptio:*

CYNARA siluestris Bætica è summo radicis capite multa profert multifida eaque spinosa folia, palmum & ampliùs longa, pronâ parte candicantia, supinâ verò viridia: inter quæ caulis assurgit firmus, canescens, cubitalis penè altitudinis; per quem alternàtim sparsa sunt similis formæ folia, sed minora, præsertim circa summum eius fastigium, quod crassiusculum sustinet capitulum, è multis squamis spinosis compactum; è quo flos exilit multis staminulis purpureo-cæruleis constans. *Cynara siluestris.*

Asserebat mihi honestus vir Gulielmus Boëlius, qui in sportulis allatas mihi ostendebat siccas plantas in sua peregrinatione lectas, & nonnullas etiam communicabat, ea capita, dum flori proxima sunt, à rusticis Hispalim inferri, & in foro venalia proponi, quòd istîc non minùs in deliciis sint, quàm satiuæ Cynaræ capita.

CARLINÆ SILVESTRIS ALIA SPECIES.

Pag. CLVI *&* CLVII *describo Carlinæ siluestris (quam Theophrasti Acarnam esse autumo) genus, in collibus petrosis circa Salmanticam vrbem obseruatum. Cui addere poteris (nempe post calcem capitis* XLVI.*) sequentem congeneris plantæ descriptionem:*

HVIC elegantiâ non cedit aliud genus à Gulielmo Boëlio inter herbas quas in Hispania legit obseruatum, quod in eius sportulis conspiciebam. *Carlinæ siluestris aliud genus.*

Planta autem erat pedalis altitudinis, radice longa, sed non fibrosa, constans, ideircò, vt existimo, annua non perenni, multa è summo eius capite supra terram habens folia, vnciam, interdum sescunciam aut binas vncias longa, vix semunciam lata, per oras incisa & spinosa, vti illa quæ totum caulem indigesta amplectuntur. Summus caulis definit in globosum caput, è multis angustissimis foliolis, vtrinque longiusculis spinis armatis constans: è cuius vmbilico exilit flos flauus: is cauliculus circa summum fastigium interdum in binos ramos diuidebatur, qui supra globosum illud caput assurgentes, capitella etiam spinosa proferebant, sed minora. Certè tota plantæ gratia consistit in globosis illis capitellis, quæ reticuli instar quodammodo sunt composita.

In atuis nasci, mihi significabat, cum Eryngio illo pumilo, quod post demessas segetes in aruis obseruabam.

Pag. CLXI. *lin.* 48. *corrige*, quod ipse etiam in meo hortulo alere solebam. Secundum, *&c.*

tribus angustis triangulisque foliis tres vncias longis, & iis quidem rudibus etiam & asperis cincti: desinebant autem illi summo fastigio in multos ramulos similiter alatos, sustinentes frequentia capitella, è quorum singulis simul coniuncti emergebant terni, quaterni, interdum etiam quini aut seni flosculi concaui, vnico folio membranaceo constantes tamquam parui calices, per oras striati & fimbriati, coloris cærulei dilutioris sed immarcescibilis, è quorum vmbilico in nonnullis exilientem conspiciebam alium flosculum altiùs assurgentem, quinque foliolis prorsus niueis constantem, & aliquot candida stamina continentem, cuius notæ Rauwolfius in suo Limonio non meminit: semen non obseruaui: radix autem oblonga erat & crassiuscula, à capite ad imum sensim gracilescens, & raris breuibus tenuibusque fibris prædita, fusco cortice tecta; quam ex notis quas in ea obseruabam, perennem esse, coniecturam faciebam.

Similem etiam nasci plerisque locis circa Gades postea intelligebam à Gulielmo Boëlio rhizotomo, qui illam florentem istic obseruauerat & inter siccas quas varii generis attulerat plantas mihi ostendebat.

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO QVINTO

hæc addenda vel immutanda.

PAPAVER SPINOSVM.

Pag. XCIII. *cap.* VII. *de Papauere spinoso, initio pagina quadam immutanda: nempe illa verba* flos sese ostendit, *vsque ad sectionem* Huius plantæ, *planè legenda vt in Appendice Altera reperiuntur.*

Pag. XCIV. *lin.* 28. lacertos æmul.

Pag. CV. *lin.* 24. confertim.

PLANTAGINIS ANGVSTIFOLIÆ VARIETAS.

Plantago angustifolia fruticans. *Pag.* CX. *ante periodum* CÆTERVM huic, *adde sequentia:* Plantago angustifolia fruticans, cuius spicæ admodum breues, insuper molles, nascitur ad ripas fluminum in Hispania, vbi eam Gulielmus Boëlius obseruauit.

Plantago angustifol. alia. Altera angustifolia circa Hispalim crescit, cui à radice multa exeunt folia valdè serrata, & quodammodo aculeata: inter quæ dodrantales emergunt pediculi, sustinentes oblongam florum spicam, instar Holostei ferè.

OPHRIS SEV LVNARIÆ SPECIES NOVA.

Pag. CXIX *ante sectionem* Cæterùm Silesii, *adde ex Altera Appendice quæ scribuntur inibi de Lunaria minore ramosa; atque insuper adnotandum:* Lunaria autem quæ non ramosa est, etiam in Tyrolensis Comitatus montibus reperitur: an porrò ramosa istic etiam crescat, me latet. *Ophris.* Sed Pater Gregorius Regiensis istic obseruabat pumilum & tenellum quoddam plantæ quam Ophrin vocant genus, cui sanè antè simile conspicere non memini.

Pag. CXXXIV. *lin.* 21. pliora: florés, *deleta vocula* sunt.

RVTA MONTANA LEGITIMA.

*Pag.*CXXXVI. *Rutæ montanæ legitimæ icon inserenda, eius quæ inibi exhibetur loco; eaq́ ex Altera Appendice petenda: vbi & eius rei mentio fit.*

HIERACIVM PARVVM CRETICVM.

Pag. CXLIII. *ad finem capitis* XXXVII *de Hieracio, adde ex Prima Appendice Hieracium paruum Creticum, cum icone.*

HIERACIVM BÆTICVM.

Eâdem pag. addi & quædam posse de Hieracio Bætico, monuit nos Gulielmus Boëlius idem: sed eius descriptionem nancisci hactenus non potuimus.

CICHORIVM SILVESTRE PVMILVM.

Ab eodem Gulielmo Boëlio in Hispania obseruata est alia Hedypnoidis species, quæ etiam huic capiti XXXVII *subiungi potest; his verbis:*

CICHORIVM siluestre, siue Hedypnois, Gadibus in maritimis nascitur; pumila planta, alioqui tota facie nihil differens à vulgari, nisi quòd per omnia minor sit. Frequens eius vsus apud incolas in acetariis: ciet enim vrinas, & hepar ab obstructionibus liberat, haud minùs quàm vulgaris, cuius vsum olim expertus sum mihi salutarem ex consilio & præscriptione C. V. Gulielmi Rondeletii, cùm apud ipsum viuerem. *Cichorium siluestre, siue Hedypnois.*

CYNARA SILVESTRIS BÆTICA.

Pag. CLIV. *capiti* XLIII *de Scolymo Theophrasti subiungi posset sequens Cinaræ siluestris descriptio:*

CYNARA siluestris Bætica è summo radicis capite multa profert multifida eaque spinosa folia, palmum & ampliùs longa, pronâ parte candicantia, supinâ verò viridia: inter quæ caulis assurgit firmus, canescens, cubitalis pæne altitudinis; per quem alternatim sparsa sunt similis formæ folia, sed minora, præsertim circa summum eius fastigium, quod crassiusculum sustinet capitulum, è multis squamis spinosis compactum; è quo flos exilit multis staminulis purpureo-cæruleis constans. *Cynara siluestris.*

Asserebat mihi honestus vir Gulielmus Boëlius, qui in sportulis allatas mihi ostendebat siccas plantas in sua peregrinatione lectas, & nonnullas etiam communicabat, ea capita, dum flori proxima sunt, à rusticis Hispalim inferri, & in foro venalia proponi, quòd istic non minùs in deliciis sint, quàm satiuæ Cynaræ capita.

CARLINÆ SILVESTRIS ALIA SPECIES.

Pag. CLVI *&* CLVII *describo Carlinæ siluestris (quam Theophrasti Acarnam esse autumo) genus; in collibus petrosis circa Salmanticam vrbem obseruatum. Cui addere poteris (nempe post calcem capitis* XLVI.*) sequentem congeneris plantæ descriptionem:*

HVIC elegantiâ non cedit aliud genus à Gulielmo Boëlio inter herbas quas in Hispania legit obseruatum, quod in eius sportulis conspiciebam. *Carlina siluestris aliud genus.*

Planta autem erat pedalis altitudinis, radice longa, sed non fibrosa, constans, idcircò, vt existimo, annua non perenni, multa è summo eius capite supra terram habens folia, vnciam, interdum sescunciam aut binas vncias longa, vix semunciam lata, per oras incisa & spinosa, vti illa quæ totum caulem indigesta amplectuntur. Summus caulis definit in globosum caput, è multis angustissimis foliolis, vtrinque longiusculis spinis armatis constans: è cuius vmbilico exilit flos flauus: is cauliculus circa summum fastigium interdum in binos ramos diuidebatur, qui supra globosum illud caput assurgentes, capitella etiam spinosa proferebant, sed minora. Certè tota plantæ gratia consistit in globosis illis capitellis, quæ reticuli instar quodammodo sunt composita.

In aruis nasci, mihi significabat, cum Eryngio illo pumilo, quod post demessas segetes in aruis obseruabam.

Pag. CLXI. *lin.* 48. *corrige*, quod ipse etiam in meo hortulo alere solebam. Secundum, *&c.*

ECHII VARIETAS.

Pag. CLXV. *capitis L fini adde sequentem Echii pumili descriptionem.*

Echium flauo flore.

InGulielmi Boëlii sportulis ex Hispania relatis videbam Echii plantulam vix dodrantalem, quam ille Echium flauo flore nuncupat. Echium profectò esse, nemo negare poterat, ita totâ facie respondebat: & interdum flauo flore reperiri, non magis mirum videri debet, quàm albo aut rubro, quæ mihi olim conspecta.

CERINTHES QVINTA SPECIES.

Pag. CLXVIII. *adde ante sectionem,* De huius nomenclaturâ, *quæ in Altera Appendice de Cerinthe Quinta traduntur.*

PYRAMIDALIS.

Pag. CLXXIV. *ante Cap. de Cori insere cap. de Pyramidali (diuersâ à Campanulâ Pyramidali, cuius mentio fit pag.* CLXXI.) *F. Gregorii de Regio, cum icone: quod erit peculiari numero insigniendum, & subsequentium immutandus.*

Pyramidalis P. Gregorii da-Reggio.

Pyramidalis villosa saxatilis latifolia.

HANC plantam, cui Reuerendus pater Gregorius de Regio, professione Capuccinus nomen dedit Pyramidalis villosæ saxatilis latifoliæ, ipse non obseruabam, sed eius historiam cum icone viuis coloribus expressa ad me mittebat Placentiâ anno Christi millesimo sexcentesimo septimo, vnà cum Siliquastrorum Disceptatiunculâ, & illorum varijs iconibus: quoniam autem non vulgaris est notitiæ, & à nemine descriptam reperio, eius historiam, qualem ab ipso accipiebam, sed Latio donatam (nam Italico sermone scripta erat) in hac mea appendice locum habere volui cum aliis plerisque plantis raris & cognitione dignis, à nullo adhuc, quod equidem sciam, in publicum prolatis. Boni consulat Lector, & Patris Gregorii, & meum de re herbaria promouenda propensum studium.

Habet hæc Planta radicem candicantem, perennē, siue plures annos durantem: etenim quasdam crassissimas eruere memini, quæ ob vetustatem nodos vel tubera cõtraxerant supra saxa inter quæ natæ, instar Rhodiæ radicis, vel Campanulæ lactescentis fœtidioris inueteratæ, qualem aliquando in hortis obseruare memini. Ex hac radice prosiliunt interdum plures cauliculi teretes, inæquales & contorti, palmaris longitudinis, vel breuiores aut longiores, pro loci, in quo planta nata, aut vetustatis ipsius ratione, illique molli & candidâ lanugine tecti, singulis pereuntes annis, nouis & recentibus sequente renascentibus, qui summo fastigio multis elegantibus floribus cæruleis spicæ in modum digestis sunt ornati, vt in Trachelio minore: quibus succedunt vascula etiam Trachelio minori similia, minutissimo & vix ob exilitatem conspicuo semine plena, longiuscula tamen potiùs quàm rotunda, coloris ex spadiceo fusci: folia inæqualiter hinc inde sparsa cauliculos ambiunt, ad Pulmonariæ Gallicæ (quæ Hieracii genus) foliorum similitudinem satis accedentia, cùm magnitudine, tùm crenarum in ambitu formâ, atque ipsa etiam candidâ lanugine fermè oblita, pronâ parte præsertim quâ terram spectant. Tota planta lactescit, & ad Sonchi odorem proximè accedit, saporeque est dulci, præsertim radix, vt pænè Rapunculus vulgaris, eamque ob causam nuncupari posset Rapunculus saxatilis montanus Doronici folio, vel, Rapunculus montanus Pulmonariæ Gallorum folio & Trachelii flore.

Nascitur in asperis & saxosis montibus Brixianis, circa specuum oras, inter durissima saxa,

ſaxa, vt non ſine magno labore radices erui poſſint, licet commodis ad eruendas radices ferreis inſtrumentis ſæpiuſculè tentârim, nonnullas tamen magna cum moleſtia tandem eduxi, quas in hortum transferrem. Illud porrò notatu dignum in hac planta exiſtimaui, me nuſquam illam obſeruaſſe, præterquam locis cauernoſis, in quibus nullæ aliæ plantæ proueniunt: quodque magis mirum, ſæpiùs animaduertere nequiui, quâ ratione humorem, quo aleretur, ſugere, aut cæleſtem rorem excipere poſſet, nullâ præſertim iuxtà apparente terrâ. Verumenimverò, cùm nos mortales Naturæ ſecreta curioſiùs rimari non deceat, vt quæ noſtrum intellectum ſæpiſſimè ſuperent, ſoli Deo, qui omnia nouit, hæc relinquenda ſunt.

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO SEXTO

hæc addenda vel immutanda.

ASCYRVM SVPINVM.

Pag. CLXXXI *ad capitis calcem adde Aſcyri ſupini hiſtoriam, ex Auctario ſecundæ Appendicis.*

ANAGALLIS MONNELLI.

Pag. CLXXXIII. *ad capitis* IV *finem adde Monnelli Anagallidem, cum icone, ex Altera Appendice deſumptam.*

PLANTA HÆMORRHOIDES CVRANS.

Eâdem pag. addenda ad calcem capitis V *quæ in Altera Appendice de Planta hæmorrhoïdes curante.*

ANTHYLLIS VALENTINA.

Pag. CLXXXVI, *ante periodum* Ἀνθυλλίδα, Anthyllidem, *&c. adde hæc verba:*
Illam tamen aliis Hiſpaniæ locis etiam creſcere, poſtea deprehendi ex herbis ſiccis, quas Gulielmus Boëlius ex Hiſpania redux adferebat: nam prorſus ſimilem habebat, quam Herniariæ ſpeciem eſſe credebat. Sed cùm illam cum Anthyllide Valentina diligentiùs confero, eandem prorſus eſſe, manifeſtò comperio.
Pag. CLXXXIX *lin.* 20 ſoliolis *legendum, non* foliolis.

ANISOMARATHRVM.

Pag. CXCIX *adde ad cap. de Anthriſco finem, ex Altera Appendice, quædam de Aniſomarathro.*
Pag. CC. *lin.* 3. nouemque
Pag. CCI. *lin.* 8. *in titulo* CAVCALIS MAIOR, *dele* MAIOR.

CAVCALIS PVMILA.

Pag. CCII. *capitis de Caucalide fini adde ſequentia:*
EST etiam elegans pumila Caucalidis planta à Gulielmo Boëlio obſeruata, Gadibus in maritimis creſcens, binos aut ternos cauliculos triunciales teretes, & firmos inter folia multifida promens, ſuſtinentes vmbellam florum; quos non vidi, ſed ſemen duntaxat quod illis ſucceſſerat, ſtriatum & aſperum, quale ferè in maiore.

DELPHINII VARIETAS.

*Pag.*CCVII. *extremo cap.de Delphinio adde quæ in Altera Appendice annotata, de Delphinio aruensi, flore versicolore.*

*Pag.*CCXV, *Icon illa notata* Panicum vulgare, *retrahenda ad cap.* XXXVII.

PANICVM ÆTHIOPICVM.

*Pag.*CCXVI. *ante sectionem* SED & hic, *addenda ex Altera Appendice quædam de Panico Æthiopico.*

Eâdem pag.lin.vltimâ, scribe vllius alterius.
*Pag.*CCXVII. *lin.*11.*legendum* Gallias crescit, ante

GRAMEN AMOVRETTES, ET VARIA ALIA *Graminum genera.*

PAG. CCXVIII. *nempe in fine capitis* XXXVIII, *agendum de Gramine Amourettes ex Hispaniâ relato à Guilielmo Boëlio, & de aliis generibus ab eodem inde relatis.*

Graminis Amourettes varietas. Gramen tremulâ panicula (*Amourettes tremblantes,*) videbam in sportulis à Gulielmo Boëlio ex Hispania relatis, duorum generum: vnum videlicet panicula longiore & laxiore, colore candicante; alterum verò breuiore, & fusco siue fumigato colore, atque etiam maiore paniculâ, quàm ea quæ vulgata.

Varia prætereà in illis sportulis conspiciebam & elegantia genera, à me vel non obseruata, vel neglecta: quis enim in tanta Graminis varietate (quæ vt plurimum non est magni momenti) describenda bonas horas impendere cuperet? Non possum tamen non meminisse elegantissimi pumili & pede humilioris Cyperi rotundi; & alterius pumilæ plantæ graminaceæ Hordeum distichum adeò perfectè æmulantis, vt legitimum hordeum quispiam asserere possit.

Cyperus rotundus pumilus.

Gramen Hordeaceum.

*Pag.*CCXIX. *lin.*17. *legendum* graminacea folia

*Pag.*CCXX.*lin.*1.*in titulo lege* Spartum herba alterum.

ASTRAGALVS BÆTICVS.

Pag. CCXXXIII. *Astragali Bætici historia corrigenda erit: & diligenter perpendenda sunt sequentia verba, ad elucidationem eiusdem historiæ pertinentia; & tota descriptio immutanda.*

Astragalus Bæticus. Succedunt siliquæ tumentes, binas vncias cum semisse longæ, vnam crassæ; dorso & ventre aliquantulum depressis, extremo mucronatæ; in quibus maturis, si agitentur, semen crepitat, vt anno 1608. deprehendebam ex sicca planta quam Gulielmus Boëlius ex Bætica cum plerisque aliis plantis retulerat; vbi plurima nascitur.

Sed etiam in Creta insula nascitur: nam memini à Cl. V. Honorio Belli semen accipere Phaseoli peregrini appellatione insignitum, quod Lugduni satum anno 1595 creuit, & in plantam satis firmam adoleuit: ad frugem tamen non peruenit.

Pag. CCXLV. *lin.* 18. *legendum* confertim nascuntur,

Pag. CCXLVII *ante sectionem* CETERVM, quoniam, *&c. reponendum Trifolium Fragiferum Dortmanni; cuius hæc est descriptio:*

TRIFOLIVM FRAGIFERVM FRISICVM.

Trifolium Fragiferum Frisicum. TRIFOLII Fragiferi mihi dicti folia, à Trifolii vulgaris albi foliis nihil aut certè parum differunt: sed in floribus & semine est quædam dissimilitudo: illi enim in globulum collecti

collecti perquam exigui sunt, & dilutè rubentes: quibus succedunt vascula rubros acinos tum formâ tum colore referentia, intùs caua: semen fœnogræco minus continentia, quæ in capitulum contracta, fragum aut rubi Idæi rubrum fructum formâ & colore valdè æmulantur, sed maiora sunt.

Est & alia eius species, cuius capitulum ad rubi vulgaris fructus, qui violaceo saturatiore colore præditus est, formam valdè accedit, & decerptum, diutiùs colorem conseruat.

Post reliqua trifolia Iulio floret & capita perficit.

Nascitur in iis campis qui hiberno tempore stagnante aquâ obruuntur, diuersis Frisiæ locis, præsertim in agro Groeningensi.

TRIFOLIVM FALCATVM P. GREGORII RHEGIENSIS, *& alia Trifoliorum differentia.*

His Trifoliorum generibus addi possent & alia plurima, quæ à diligentissimo Viro Guil. Boëlio in Hispaniâ obseruata & descripta sunt. Sed quoniam eorum descriptionem ab eo nondum accipere contigit, huic capiti vnicum duntaxat aliud peregrinum genus Trifoliorum attexemus, nempe Trifolium Falcatum P. Gregorii Rhegiensis, cuius historia ex Altera Appendice petenda, & præcedenti Trifolio fragifero non ineptè subiungetur.

HEPATICA TRIFOLIA PLENO FLORE.

Pag. CCXLVIII. *post lin.* 23 *ante cap. de Oxy, adde de Hepatica trifolia pleno flore quæ sequuntur:*

Postquam verò Lugdunum Batauorum me contuli, bis ad me plantulam misit, sed adeò negligenter curatam & pyxidulæ impositam, vt quum ad me peruenirent, prorsus aridæ & corruptæ essent, atque in pollinem resoluerentur; imò etiam si diligenter curata esset, vix salua ad me peruenire potuisset, ob longam qua in itinere hæserat moram.

His deinde subiunge illa quæ in Altera Appendice de eadem Hepatica annotauimus.

MVSCI TERRESTRIS VARIETAS.

Pag. CCXLIX. *cap. de Musco terrestri addi potuissent quæ adnotata plantis siccis P. Gregorii Rhegiensis, & Gulielmi Boëlii. sed & hæc ad manus nostras non peruenerunt: ideoq; expectandum nobis est, si fortè aliquando ipsorum lucubrationes in lucem prodeant.*

Pag. CCLII. *lin.* 34. *lege* inter tribulum.

Pag. eâdem, ad calcem capitis & libri VI *repone Gladiolum lacustrem Dortmanni, nempe eius descriptionem cum icone: & illa nouo titulo insignienda, scilicet* CAP. LXVI. *hoc modo:*

GLADIOLVS LACVSTRIS. CAP. LXVI.

Gladiolus lacustris, Dortmanni.

PLANTAM, cui Gladioli stagnalis nomen dabat Dortmannus ille pharmacopola Groeningensis, crescere dicebat in stagnis quorum fundus puro sabulo substernitur, nullam alioqui plantam præter hanc alente. Eius folia dodrantalem longitudinem rarò excedunt: crassiuscula & concaua sunt, interstitioque discreta instar siliquarum albæ violæ & similium; viridia alioqui, & dulcis saporis, anatibus vrinantibus gratum pabulum; nam ad aliquot vlnarum altitudinem sub aquâ latent: quam tamen caulis inter illa emergens superare conspicitur, floribus albis onustus Leucoii flore amplioribus, cauâ illâ & infimâ parte, petiolo, à quo dependent, proximâ, subcærulei coloris, formam pænè referentes floris Gladioli, non prorsus tamen similes; quinque foliis constantes, quorum duo superiora ad pediculum reflectuntur; tria reliqua, quæ latiora, propendent. floribus succedunt turbinata vascula, ruso semine plena. Sub extremum Iulium florentem se obseruasse scribebat apud pagum Norch & Westervelde in Drentiâ; nusquam alibi.

Gladiolus stagnalis, aut lacustris.

IN APPENDICE PRIMA

quæ addenda vel immutanda.

QVONIAM, *si quando Rariorum hanc Plantarum Historiam iterum excudi contingat, Appendices omnes suo loco inseri voluit autor, ideò & ea quæ in Appendice primâ immutauit aut auxit, in his* CVRIS POSTERIORIBVS *suo quæque loco annotauimus, id est, in textum ipsum Historiæ Rariorum Plantarum inserenda esse monuimus. Ita vt sedulus lector posthac non tam Appendicem primam emendare, sed per Appendices primam & alteram, eiusq; Auctarium, ac demum per has Curas Posteriores, ipsam plantarum Rariorum historiam immutare aut augere, iuxta desiderium Clariss. Clusii, leuissimo negotio possit.*

Pag. CCLVIII. *lin.* 11. Arabici, vel Lilii

Pag. CCLIX *lin.* 12 *post* NONNVLLI *adde* pag. 208.

IN FVNGORVM HISTORIA haec addenda vel immutanda.

Pag. CCLXIII. *lin.* 21. *scribendum* corollas *pro* corallas.
Pag. CCLXXIV *lin.* 36. *leg.* SEPTEMBRI.

FVNGORVM VARIETAS.

Pag. CCLXXVI. *ante periodum* Et hæc quidem, *in* XXI *genere Esculentorum fungorum, adde sequentia verba*: Huius iconem cum reliquis Moreto miseram vt exprimendam curaret; quæ nescio cur neglecta, quod valdè doleo: sed longè magis dolendum, quòd & illius & reliquorum fungorum icones, suis coloribus ad viuum expressæ, quas ipsi miseram, perierint.

Pag. CCLXXXVII, *ante sectionem* Nasci etiam, *adde sequentia*: Hoc etiam Lugduni apud Batauos ligneis tabellis mei hortuli puluinos cingentibus adnasci Autumno obseruabam.

Eadem pag. ante sectionem Semipedalis magnitudinis, *inserenda est icon qua in Appendicis alterius fine posita fuit, nescio quâ negligentiâ olim prætermissa. Sed post* XXV. *hoc perniciosum Fungorum genus addenda est etiam illa Fungi coralloidis cancellati historia, cum Icone, quæ est in Alterius Appendicis Auctario, sub finem.*

CAROLI CLVSII ATREBATIS EXOTICORVM LIBRO PRIMO haec immutanda vel addenda.

Pag. 8. *versu* 28. *sic lege*: ad circumferentiam ductis (vt in raphani radice transuersim sectâ conspici potest) magnam gratiam.

Pag. 9. *ad capitis* IX *calcem adde:* Postea intelligebam hunc fructum ex insula S. Michaëlis, Açorum vnâ, relatum, & circa locum, cui *Punta delgada* nomen, lectum.

Pag. 13 *&* 14 *&* 15. *pro* myristica *repone vbique* aromatica.

CARYOPHYLLORVM PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 15 *&* 16, *capite* XVII *de Caryophyllis, adde ea quæ in Auctario de eisdem Caryophyllis pag.* 376 *&* 377 *tractantur.*

Pag. 17. *lin.* 57. *scribe* considerans.

MAMOERA LVSITANORVM.

Pag. 20. *Libri primi Exoticorum calci attexenda est sequens peregrinæ cuiusdam arboris descriptio, Mamoera Lusitanis dicta: illique peculiare caput assignari potest. Est autem hæc:*

EST verissimum illud Poëtæ, Non omnis fert omnia tellus. Nullam enim Prouinciam inueniri arbitror, quæ peculiarem aliquam plantam, nec in aliis regionibus nascentem non producat, vt testari possunt, qui peregrinas regiones perlustrârunt, quando ad plantas obseruandas animum applicuerunt. Inter eas certè numerandum censeo honestissimum & huma- *Mamoera Lusitanorum.*

humanissimum virum Ioannem van Vfele, qui ex Americæ ea parte, quæ Bresilia nuncupatur, redux, mihi ostendebat anno Christi sexcentesimo septimo supra millesimum, Librum in quo aliquot plantas & animalia viuis coloribus ipsemet expresserat: nam, vt mihi referebat, cùm in varias regiones peregrinari instituisset, pictoriæ arti operam priùs dedit, quò posset, quæ singularia in iis obseruaret, coloribus exprimere, in rei memoriā, & suam, vbi domum rediisset, delectationem. Inter eas verò, quas in illo libro expressas habebat, binas singulares admodum & admirandæ naturæ conspiciebam, quarum exemplar ab ipso nullà difficultate impetraui: nam ipse-met post aliquot dies viuis coloribus expressas attulit, & dono mihi dedit, eum Ciuettæ animalis, & Aranei siue phalangii cuiusdam monstrosi iconibus ad viuum expressis, quia illorum exemplar etiam desideraueram, vt in Auctario quod meis lucubrationibus iam in lucem prolatis adiungere habeo in animo, locum etiam haberent. Arborum autem illarum icones cùm à nemine adhuc sint exhibitæ, nec ipsæ arbores descriptæ, eas cum qualicumque historia, qualem videlicet ab Ioanne van Vfele habere potui, lectoris oculis proponere volui.

Mamoera fœmina. *Mamoera mas.*

BINÆ porrò illæ arbores, quarum icones hîc adiunctas habes, eiusdem quidem sunt generis, sexu tamen inter se differunt: nam illarum altera, mas videlicet, sterilis est, & flores dumtaxat gerit, nullum fructum; fœmina autem fructum solummodò, nullum florem: adeò tamen inter se amicas eiusque naturæ esse aiunt, vt, si longo interuallo sint seiunctæ, nec fœmina marem vicinum habeat, etiam sterilis fiat, nec fructum ferat; cuius naturæ etiam Palmam esse tradunt.

Ceterùm eius quæ fructum gerit caudicem siue truncum, circiter binos pedes crassum esse intelligebam, & ad nouem pedum altitudinem assurgere, ante quàm fructum ferre incipiat: cùm verò iustam magnitudinem adquisiuit, supernam arboris partem fructu onustam conspici, & ab eo confertim nascente veluti cingi ad nouem etiam pedum altitudinem: fructus rotundus & orbicularis est, exigui peponis magnitudine & formâ, carne præditus, dum maturus est, flauescente, quam incolæ aluum laxandi gratiâ manducare solent: continet autem is fructus plurima grana exigui pisi magnitudine, nigra & splendentia: nullius vt intellexerat vsus, sed quæ vt inutilia abiicerétur: folia inter fructus prodeunt longis pediculis

pediculis subnixa, quorum forma ad Platani aut Aceris amplissima folia valdè accedit.

Quod nomen apud incolas obtineret, ignorabat qui obseruauerat, sed à Lusitanis qui in ea Prouincia habitant, *Mamoera* appellari aiebat; fructum verò *Mamaon*, ab vberum, vt opinor, similitudine, quæ Hispanis *Mamas* & *Tetas* dicuntur.

Inter trunci porrò & foliorum formam maris & fœminæ nulla est differentia: solos autem flores mas profert è longis pediculis dependentes & racematim cohærentes, sambuci florum æmulos, ex albo flauescentes, eosque ad nullam rem vtiles, vt aiebant.

Nascitur vtraque hæc arbor in ea Americæ parte, in qua celebris ille sinus à Lusitanis *Bays de todos los Sanctos* appellatus, situs est, circiter tredecim gradus distans ab Æquatore versus Antarcticum polum.

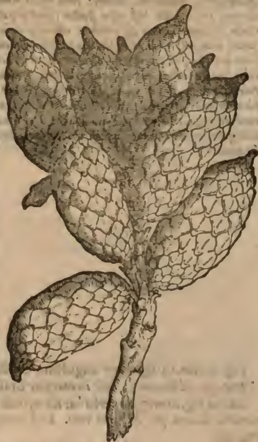
EXOTICORVM
LIBRO SECVNDO
hæc addenda vel immutanda

Pag. 24. ante sectionem ERAT verò *&c. inserenda est figura rami, quem cum aliquot fructibus inhærentibus delineari curaui, & admectenda sequentia verba, pro iis quæ pag. 358 adnotata initio Auctarii.*

EXOTICI FRVTICIS AVT ARBORIS RAMVS, *cum fructibus squamosis.*

CETERVM anno Christi millesimo sexcentesimo quinto, mense Iulio accipiebat honestissimus vir Christianus Porretus pharmacopola Leydensis, Amsteldamo arboris vel fruticis ramum septem aut octo vncias longum, digitalis crassitudinis, materiâ valdè lentâ & neruosâ cōstantem, perinde ac magnarum illarum nucum Indicarum integumentum, & frequentibus squamis fusci coloris obsitum, è quo vndecim fructus, illi, quem modò descripsi, similes dependebant, & longè plures inhæsisse apparebat ex vestigiis vnde exciderant, aut resecti fuerant: horum maiores, tres vncias cum semisse erant longi, tres in ambitu crassi, omnesq́ magis integri quàm ille primus in tabella cap. III. Lib. II. expressus: nam extrema pars in semuncialis longitudinis mucronem desinebat, ex quo manifestè apparebat omnes squamas ab extremo mucrone sursum versus pediculum tendere: splendebant verò omnes, politique erant, & coloris spadicei; atque, si quos villos habuerunt squamæ, detersi erant; eæ autem omnes mediâ parte quasi in sulcum aut lacunam depressæ: singulos autem fructus nucleum continere, sonitus quem agitati edebant, indicio erat. Qualis verò sit illa arbor in qua huiusmodi nascuntur fructus, terrestris ne an marina, me fugit; quandoquidem nec nautam qui peregrè attulit, nec eum qui à nauta redemit, conuenire mihi licuit: propter elegantiam tamen & raritatem, ramum cum aliquot inhærentibus fructibus in tabella exprimendum curabam, qui descriptioni adiungeretur.

Ramus peregrinus, cum suis strobilis.

BIENNIO autem pòst Emanuel Swertscius Amsteldamensis, cuius in hoc libro aliquoties fit mentio, similis generis binos fructus mihi ostendebat, sed crassiores breuioresque;

que, & obtuso prorsus mucrone, siue fructus extimâ parte; quique ad pleniorem maturitatem peruenisse videbantur, nam squamæ magis tumentes & turgidæ, cordis formam (vt vulgo pingitur) quodammodo exprimentes, & supernâ parte latiores profundioreque sulco siue lacunâ per medium discretæ, infimâ parte & petiolum spectante angustiores, omnes autem adeò arctè connexæ, vt nullum commissuræ vestigium appareret, sed continuo & solido cortice fructus constare videretur, eoque valdè terso & splendente, coloris ex spadiceo fusci. huius fructus longitudo à pediculo ad extimam partem trium vnciarum erat; eius verò ambitus quinque vnciarum cum semisse, & nucleum siue officulum continere ex strepitu quem agitatus edebat, deprehendebam.

Sed illo ipso anno Christianus Porretus corollam se redemisse dicebat ex similibus fructibus breuibus obtusoque mucrone præditis conflatam, quam mihi etiam conspiciendam dedit. Constabat verò ea corolla ex vno & quadraginta fructibus funiculo per vtramque extremitatem traiectis, partim maiusculis, partim minoribus: maiusculi sescunciam erant longi, quatuor vnciarum eorum ambitus: minores vnciam longi, ambitus trium vnciarum, omnes autem dilutiore colore præditi & quodammodo flauescentes, vt immaturos lectos fuisse suspicer; alioqui non video quâ ratione officula per adeò exilia foramina, per quæ funiculus traiectus, eximi potuissent fructu non corrupto. An porrò eiusmodi fructus plures simul in eodem ramo nascantur, vt modò descripti quorum iconem exhibui, me latet.

Similis verò fructus accuratiùs, vt videtur, delineatam iconem habemus ab Amplissimo & Nob. Viro Nicolao Fabricio, Domino de Peiresc, quam ad Clariss. Clusium missam, paulo post eius mortem accepimus: sed tamen vt hîc locum quem merebatur haberet, sculpi eam curauimus, vnà cum duabus aliis iconibus ab eodem Amplissimo Viro acceptis, quas infrà suo loco posuimus.

Fructus squamosi alia delineatio.

Scribebat autem Nob. ille Vir, in icone hac delineari se curasse fructum ipsum cum pediculo, aut fibraceis neruis, quibus arbori annectitur: ac deinde fructum ipsum confractum, & nigram substantiam seu pulpam, quæ est inter corticem squamosum & interiorem nucleum: cuius nuclei acuminatior pars proxima est basi ipsius fructus (quod in fructu à Clusio descripto squamæ ad petiolum conuersæ etiam declarare videntur) secus ac in Nucibus Indicis, quarum inferior pars, seu basi propinquior, obtusior est, vt appâret in Icone Nuculæ Indicæ, quam ab eodem Ampliss. Domino de Peiresc habemus, & cap. 26 huius libri inserendam esse, infrà monebimus. Interior porrò nucleus huius fructus, variis venis distinctus, solidus est ac durus, Nuci Fausel non absimilis, quem nucleum simul hîc eâdem tabellâ ante oculos poni curauimus.

Fructus squamosi cap. III. Lib. II. Exoticorum descripti alia icon.

Pag. 35. *lin.* 12. *legendum* angustum coactò

Pag. 49. *ad lineam* 51 *adde in margine* Brasma.

Eadem pag. in margine verba hæc ita rescribe: Fruct. v. Wil. Parduyn, illi similis quem Pona ad me mittebat Veronâ pro Amomo vero. Eius memini & iconem dedi in Auctario ad Exoticorum libros pag. 377.

NVCVLA INDICA SECVNDA.

Pag. 54 *Exoticorum, seu cap.* 26, *post lineam* 42, *ante periodum* TERTIAM quandam, *&c. addi posset sequens Scholiolum, vnà cum icone:*

AT

At anno 1603 allata est ex Guineâ in Galliam spica non dissimilibus præcedenti Nuculæ Indicæ fructibus constans; cuius Iconem Nob. & Ampliss. Vir Nicolaus Fabricius, Dominus de Peiresc, Aquis Sextiis in Gallia Prouinciâ ad Clusium miserat anno 1609. qua cùm paullo post mortem Clariss. Clusii ad nos demum perlata fuerit, tamen hoc loco collocanda esse videbatur, vt saltem quis eam cum alterâ icone, simulq; cum descriptione à Clusio factâ conferre posset, præsertim quia varias eius facies repræsentat.

Primùm enim in hac tabellâ videre est spicam ipsam, è diuersis fructibus coagmentatam; eiúsque inuolucrum seu vaginam, vt appellare quis eam posset: deinde Nuculam vnam integram, proprio villoso aut paleaceo cortice tectam: ac demum Nuculam ipsam, nudam, & exteriori illo cortice spoliatam; sub eo enim est durior testa, cohibens interiorem pulpam, seu medullam. Sed exterior ille cortex oleaceum quid emittebat, quod odore suo oleum amygdalinum vtcumque æmulabatur.

Cæterùm arbor, cuius hæc nucula fructus erat, plurimi vsus apud incolas eius regionis esse, memorabatur ab iis qui hos fructus inde retulerunt: nam ex foliis liquorem exprimunt; aut ea in aquâ decoquunt; qui liquor ipsis vini, ceruisiæ've, aut saltem communis potionis vicem supplet. Ex fructu autem ipso panem conficiunt, suauem, & gustantibus admodùm gratum.

Nucula Indica secunda alia icon.

Nucula Indica secunda, descripta cap. 26. lib. 2. Exoticorum, accuratior delineatio.

EXOTICORVM
LIBRO TERTIO.

Pag. 72 lineâ vltimâ, ad capitis XVIII finem, adde:

ANNO deinde Christi CIↃ. IↃ. CVII. huius lobi siue corniculi icon mihi missa à doctissimo Ioanne Ponâ pharmacopœo Veronensi, pro effigie fructus Balsami Peruani.

EXOTICORVM
LIBRO QVINTO.

AVIS PARADISÆÆ GENERA, ET PSITTACORVM HISTORIA, *& Vespertilio ingens.*

Pag. 94. ante Caput de Vespertilione insere historiam seu descriptionem Manucodiatæ seu Auis Paradisææ, ex Auctario: & totam Psittacorum historiam, nempe à pag. 359, vsque ad pag. 366. Atque ita numerus capitum toto libro V immutandus, vt caput de Manucodiata sit primum libri Quinti, secundum de Rege Auium Paradisæarum; tertium de Psittacis; quartum de Vespertilione ingenti (quod nunc est primum Caput libri V.) & sic deinceps.

NVMENIVS INDICVS.

Pag. 96 ante caput de Ourissia siue Tominejo repone Numenium Indicum, ex Auctario, pag. 366. mutato numero Capitum.

SVLA ET SKVA HOIERI.

Pag. 102 post Mergum maximum, id est, ad calcem capitis VI, adde ex Auctario Sulam & Skuam Hoieri, pag. 367, 368, 369.

CERCOPITHECORVM VARIA GENERA.

Pag. 110, post Taton, (ante descriptionem Ignaui) insere historiam Cercopithecorum, quæ est pag. 370, 371, 372.

Pag. 111. lin. 51. contextus sic corrigendus: vt ferè meles, qui vulgo Taxus nuncupatur.

IGNAVI ANIMALIS PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 112. ad calcem cap. de Ignauo, repone quæ de eo in Auctario, pag. 372, 373.

SERPENS PEREGRINVS.

Pag. 114, ad capitis de Serpente peregrino calcem adde quædam ex Auctario, pag. 373.

LACERTVS PEREGRINVS AQVATICVS.

Pag. 115 post Lacertum peregrinum alium, ad finem paginæ, insere caput de Lacerto peregrino aquatico, seu potius squamoso, ex Auctario, pag. 374 cum sua icone.

MVS AQVATICVS.

Pag. 118 post Tuanæ historiam, id est, calci libri Quinti, adde Muris aquatici historiam ex Auctarii pag. 375, cui & subnecte verba quæ sequuntur: Hac Historiâ iam semel in publicum euulgatâ, monebat me eruditissimus Vir D. Leonardus Doldius, medicus Noricus: binos se huiusmodi mures vidisse, atque etiamnum vnius pellem se habere, cuius odor Zibethum prorsus æmularetur; præsertim autem ipsius caudæ, qui eo etiam esset grauior: addebat insuper, opinionem esse quorundam, fomenta ex eo facta, fouendo ventri idonea, vniuersum corpus moschi vel zibettæ odore imbuere forinsecus. At in illo exuuio, quod commodatò accipiebam, nullum similem odorem obseruabam.

PHALANGIVM AMERICANVM.

Post præcedentia verba (aut, si velis, etiam post caput de Ignauo) id est in calce libri quinti Exoticorum pag. 118 addi potest sequens Phalangii Americani descriptio.

Phalangium Americanum.

IN ea Americæ Prouincia quæ ab Æquatore versus Antarcticum polum circiter tredecim gradibus distat, vbi magnus ille maris Sinus a Lusitanis *Baya de todos los Sanctos* appellatus situs est, quòd Kalendis Nouembris primùm ab ipsis detectus fuerit, obseruabat honestissimus vir Ioannes van Vsele phalangium quoddam, siue Aranei genus non vulgare sed monstrosum; quod ob raritatem & diuersam ab eiusdem generis animalibus formam, in suo libro etiam viuis coloribus expresserat, obseruatâ omnium partium magnitudine, cuius, vt alibi dixi, exemplar mihi donabat, vt Auctario, quod ad meam Exoticorum historiam meditor, adiungi queat: nam propter magnitudinem non vulgarem, & diuersam à vulgari phalangio formam, cùm à nemine similem iconem in publicum productam reperiam, in tabellâ adpositâ exprimendam curabamus.

PLINIVS cap. XIV. lib. XI. Naturalis historiæ omnibus Araneorum generibus, quorum naturam egregiè describit, terna dumtaxat internodia tribuit in cruribus, & corpus exiguum Phalangio: at hic araneus, siue phalangium,

langium, cuius figuram damus, plura in singulis cruribus internodia habet, quàm terna: nam præter articulationem quâ corpori coniunguntur, singulis cruribus sunt quaterna, & bifidi insuper vngues, siue chelæ, vt exigui cancri crura quodammodo referre videantur. Totum autem corpus tres vncias siue pollices longum est, vnam aut paullò amplius latum, fusci coloris quidem, sed totum hirsutum densisque & longis pilis nigris vndique tectum, medio dorso foramen conspicuum habens tamquam vmbilicum, in ambitu similibus pilis præditum: caput siue corporis pars anterior tota similibus pilis dense oblita, quemadmodum & posterior siue aluus, quæ vnciam longa crassiorque est, atque bifido mucrone prædita videtur: media corporis pars in vtroque latere quina crura habet similibus pilis hirsuta, & quatuor, vt dixi, internodiis satis conspicuis distincta, quia rubro colore infecta sunt, vt etiam vngues siue chelæ. Breuiter: valdè monstrosum hoc animalculum, & ipso Ioanne van Vfele referente adeò noxium, vt ipsi incolæ contactum eius etiam fugiant & formident.

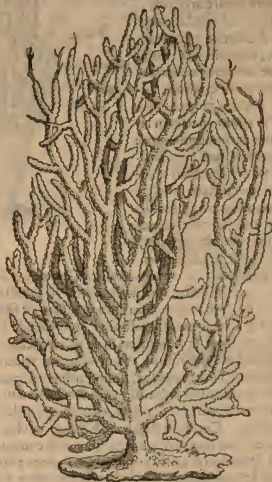
EXOTICORVM

LIBRO SEXTO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 121, ad capitis IV calcem inserenda alterius Quercus marinæ icon cum sua basi elegantior, à Clariss. Viro, D. D. Petro Paawio accepta. Quercus marina.

Quercus marina, cum sua basi, à D. Paawio.

FVNGVS LAPIDEVS.

Pag. 125 fungis lapideis subiice fungi lapidei formâ bubulæ linguæ sequentem descriptionem: Fungus lapideus, formâ bubulæ linguæ.

ALIVD porrò Fungi lapidei genus mihi ostendebat Emanuel Swerts anno Christi MDCVII. Erat verò sex vncias longus, duas latus, parte supinâ carinatus & aliquantulum asper atque rudis, pronâ autem totus in strias frequentes bifariam & transuersim diuisus, bubulæque linguæ formam prorsus referens.

Pag.

Pag. 128 *lineâ vltimâ, muta initium Sectionis* Qui cancrum, *&c. hoc modo*: Hoc Cancri genus ignotum fuisse non videtur illi qui Virginiæ historiam scripsit: Parte enim II, in qua de Piscibus agit, dum piscandi rationem apud eius regionis incolas vsitatam in XIII figura exhibet, similis Cancri iconem expressam videre licet: tametsi qui Cancrum istum Doctori Vorstio commodabat, *&c. vt est in texto.*

Pag. 129. *post historiam Cancri Moluccani sequi potest descriptio Locustæ cuiusdam peregrinæ, eique caput peculiare asscribi, quæ caput* XV *de Mytulo Conchifero præcedat.*

Locusta marina peregrina, seu Squilla versicolor.

MAGNAM & peregrinam Locustam marinam se habuisse mihi referebat anno sexcentesimo septimo supra millesimum honestus vir Emanuel Swerts ciuis Amsteldamensis, quam præcedente anno Cæsareæ Ma^{ti} tradidisse quidem aiebat, illius autem iconem viuis coloribus expressam adhuc habere: eam vt ad aliquot dies mihi concederet, quô conspicere & eius historiam describere possem, non difficulter impetrabam: hanc nactus, ex notis quas ex pictura obseruare licuit, eius historiam concinnabam, atq. ipsam iconem contractiore formâ in lignea tabella exprimẽdam curabam, vt Lectoris oculis proponerem: nam Locustam certè maiorem & elegantiorem (si exacta est pictura) neque videre memini, neque apud vllum Auctorem extare arbitror.

Corporis porrò à capite ad caudæ extremum vsque longitudo duodecim vnciarum, siue pedis Romani erat, latitudo dorsi quinque vnciarum; cauda siue inferior pars corporis quinque tabellis tecta, penè quatuor; singulæ verò tabellæ satis breues, vt quæ vnciâ longiores non essent, at in trium vnciarum latitudinem expansæ: cauda in quinque pinnas binas vncias longas & totidem ferè latas desinebat læues & cineracei coloris, quarum exortum tegebãt duriores & mucronatæ tabellæ, flauescente nigroque coloribus virgatim distinctæ: quinque autem illæ tabellæ extremam corporis partem siue caudam tegentes, coloris erant subcærulei virescentis, albicantibus quibusdam maculis conspersi; quâ verò parte simul connexæ, lineis modò flauescentibus, modò atris alternatim distinctæ, quemadmodum & tabellarum latera in mucronem desinentia: testa verò dorsum tegens mira colorum, situ, & forma differentium, varietate picta; nam & niger & flauescens, & exalbidus, & viridis, & cæruleus, & suaue-rubens variâ diuersaque formâ inter se commixti in ea conspiciebantur: quinos vtrimque pedes habebat, quorum medius longissimus, vt qui vndecim vnciarum esset; huic vtrimque proximi, septem; primus & postremus, sex; singuli tribus articulis constantes, quorum medius omnium breuissimus, & tribus coloribus virgatim distinctus, flauo, nigro, & ex viridi cæruleo, reliqui duo flauo dumtaxat & nigro, extremæ vngulæ flauæ & vtrinque frequentibus denticulis præditæ. Ceterùm duo habebat ante oculos maxima & longissima cornua, vt quæ viginti vnciarum longitudinem æquarent, in exortu ad quinque vnciarum altitudinem, valdè crassa & aculeis prædita, atque ad secundum vsque articulum variis coloribus picta, flauo, nigro & suauerubente, deinde ad extremum vsque paulatim gracilescentia, & frequentibus aculeis aspera, nigroque & flauo coloribus distincta. His adiuncta alia duo cornua articulata, læuiora, flauo & nigro colore etiam prædita, duobus primis quidem minora & graciliora, sed quæ pede Romano breuiora non essent, & à sex vnciarum altitudine bifida: oculi cornei semper prominentes: paullo supra anteriores pedes habebat vtrimque appendicem pedis formam æmulantem, binas vncias longam, tribus etiam articulis & simili vngulâ præditam, iisdemque coloribus quibus pedes virgatim distinctam. Breuiter, toto corpore valdè elegans: hanc autem qualemcumque descriptionem

nem boni consulturum Lectorem confido; quam certè exactiorem, nisi fallor, dare potuissem, si ipsum Animal conspicere mihi licuisset.

LIBRI BOTANICI SINENSES.

Pag. 144: *ante Sectionem* Et hæc quidem sunt, *&c. insere ex Auctarii paginâ* 376 *quæ de Libris Botanicis Sinensibus annotauimus.*

LIBRO I. GARCIÆ.

Pag. 161 margine, pro *Caphura historia* repone *Caphuræ natales.*

CARYOPHYLLORVM PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 181 *adde de Caryophyllo quæ in Auctario, pag.* 376.

AMOMVM.

Pag. 200 *ad Amomi Scholium, ante Caput* XXXII *de Calamo Aromatico, adde quæ in Auctario, pag.* 377 *reperies. quibus & sequentia verba adtexito:*

Ceterùm dum exotica quæ seposueram excutio, similem fructum reperio à diligentissimo pharmacopœo Wilhelmo Parduyn Middelburgensi ad me missum; verùm racematim non cohærentem, at à ramulo distractas baccas, etiam toto quadriennio antè quàm hunc, qui expressus, à Ioanne Ponâ acciperem. Schedæ autem quâ fructus inuolutus, Parduynus adscripserat, Consulem eius vrbis, inuitatum forsitan aromatico odore, licet grauiusculo, quo præditus, baccam vnam siue fructum edisse, atque paulo post in morbum incidisse: eam ob caussam medicamentis iniiciendum minimè censerem. Vide Fructum v. cap. XXII. Lib. II. Exotic.

GEIDVAR.

Pag. 213. *ad Zedoariæ Scholion, adde de Geiduar, quæ in Auctario, pag.* 378.

Pag. 222. *lin.* 24. *in Scholio, scribe* lapide.

LIBRO II. GARCIÆ.

Pag. 234. *lin.* 25 *scribe* linum, *non* lignum.

CHRISTOPHORI A COSTA AROMATVM LIBRO.

Pag. 269. *lin.* 12. *legendum* Ex hac arbore in insulis

Pag. 293. *lin.* 48. foliorum exortus inhi

NICOLAI MONARDI
SIMPL. MED. HISTOR.

Pag. 300. *lin.* 25. *in Scholio legendum* cap. 4 & 52.

Pag. 322 *ad finem Scholii capitis* XXIV *addi potest icon alia arboris Molle, cuius folia, cùm arbor adulta est, non crenata sed neutiquam dissecta conspiciuntur, vt in hac tabellâ videre est.*

Molle arboris adulta ramus, cum suo fructu.

Pag. 342 *lin. vltima, pro* CAPSICVM *scribe* SILIQVASTRVM *& pro* CAPSICVM BRASILIANVM *scribe* SILIQVASTRVM BRASILIANVM.

Pag. 343. *lib.* II. *Scholia ita emenda:* Capsicum hoc, seu Piper Indicum (Americum potiùs) quod nonnullis Piperitis & Siliquastrum Plinii esse putatur, diligentissimè colitur, &c.

Eâdem pag. lin. 17 *scribe* Aliud Siliquastri siue Piperitidis genus, *&c.*

Eâdem pag. post lineam 22. *siue ad finem Scholii de Pipere, adde sequentia quæ de Pipere Americano à R. P. Gregorio accepimus: cum eiusdem P. Gregorii Commentario, de omnibus Piperis Americani generibus, quem ad me misit. Sed hoc facto, poterit totum illud Scholium pag.* 343 *deleri.*

PIPER AMERICANVM.

EIVS *Planta quam Piper Americanum appellant, & quidam Piperitim, siue Siliquastrum Plinii esse censent, varietatem, neminem exactiùs obseruasse existimo, Reuerendo Patre Gregorio de Regio, professione Capuccino, dum Bononiæ in cœnobio agebat, cui Montis Caluariæ nomen. Scripsit enim Commentariolum De varietate Capsicorum (ita vocari ab Actuario hanc plantam arbitrantur nonnulli) Indicorum, atque cum tredecim iconibus varias eorum formas exprimentibus anno Christi millesimo sexcentesimo septimo ad me mittebat. Illud quia plurima scitu digna continet, nec à quopiam, meâ opinione adeò accuratè in hac materia explorata (est enim vir ille diligens Plantarum obseruator, atque omnes neotericos Auctores qui de re Herbaria scripserunt sedulò euoluisse ex hoc eius Commentariolo apparet) Latinum facere volui, vt qui Italici sermonis, quo conscriptum est, sunt imperiti, ex illius lectione aliquam etiam vtilitatem consequi possint: nam Auctario, quod ad meam Plantarum historiam facere volo, adiungendum putaui. Singulas tamen quas miserat icones exprimere necessarium esse non existimaui, tum quia integra non erant, sed singularum specierum ramum cum suo fructu dumtaxat continebant, tum quòd typographum inanibus sumptibus onerandum non censebam: sed fructuum varietatem tribus solummodo tabellis comprehendendam & exprimendam curabamus, cùm singularum alioqui plantarum forma non sit valdè dissimilis; aut si qua est differentia, ea in foliorum*

latitudine

latitudine vel angustia dumtaxat consistit; & quandoquidem cum vulgari atque omnibus noto Siliquastro crescendi ratione & ramorum dispositione conueniunt, illius iconem ipsis præponere statueramus, existimantes beneuolum Lectorem nostrum consilium non improbaturum: sed cùm Auctor illud decimotertio loco reponat, eius seriem immutare noluimus: eam ob causam illius integram plantam istic requirere oportebit. Omnia autem genera in tres classes redegit, siue in tres Sectiones distinxit. Prima continentur quatuor genera fructum surrectum & sursum spectantem gerentia. Altera quatuor etiam genera habet, sed fructu rotundo & ad terram inclinato prædita. Tertiâ quatuor genera describuntur oblongas & deorsum propendentes siliquas habentia: deinde vulgatissimum peculiarem tabellam habet; cui adiunximus aliud à me in Lusitania obseruatum. Sed ipsum Patrem Capuccinum loquentem audiamus.

PRÆFATIO.

NVNQVAM destitit summi Dei Maiestas rerum cognitionem in hominum animos instillare & quasi imprimere, cùm vt laudetur, magnificetur & celebretur eius gloria, tùm vt Diuinæ ipsius Maiestatis magnitudo in infimis istis rebus agnoscatur. Et licet superioribus sæculis extiterint doctissimi viri, & in Plantarum cognitione peritissimi, omnium tamen cognitionem non sunt adepti, quia in dies nouarum & priùs non cognitarum fit obseruatio. Nouissimo enim hoc sæculo placuit æterno Monarchæ pauperibus & infimæ sortis hominibus sua secreta & opera reuelare, vt mihi pauperi discalceato cognitioné tribuere voluit varietatis huius Capsici, siue Piperis Americani, cùm agerem in nobilissima & illustri ciuitate Bononia, in cœnobio Mons Caluariæ nuncupato. Istic igitur obseruabam ea quæ à nemine adeò exactè & particulatim antea fuerunt obseruata, vt per istas res materiales, Dei summi omnium rerum Creatoris ineffabilis potentia & inscrutabilis sapientia conspici possit.

HAS porrò meas Obseruationes tibi donare volui, vt tam celebris viri operâ in lucé prodeant, & quæ hactenus incognita atque sepulta iacebant, omnibus nota fiant; gratiæque agantur Domino Deo nostro propter tanta beneficia quæ singulis diebus, horis & momentis nobis confert. Cæterùm meam opellam in obseruanda huius plantæ tam insigni varietate non ingratam futuram arbitror, quandoquidem à nemine vel à paucis saltem tanta varietas fuerit obseruata & scripto comprehensa. Boni ergo consulas hoc munusculum tibi propter amorem quo te prosequor libenti animo consecratum: atque licet integrum non sit, sed partium dumtaxat particulæ, vtpote soli rami, non integræ plantæ, culpa in me reiicienda, tum quia adeò serò ad eam rem animum applicui; tum quòd multæ occupationes me detinuerunt; deniq. quòd non sim mei iuris: nihilominus non tam doni, quàm cordis eius qui tibi donat, quique sese totum tibi offert, rationem habeto.

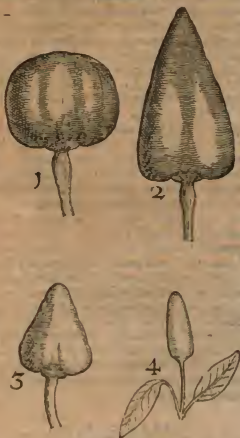
PRIMA CLASSIS SEV DIVISIO.

I. *Piper rotundum maius surrectum.*

PRÆTERITIS diebus Siliquastri, siue Piperis Indici (Americani veriùs) varietates obseruabamus, exactiùs forsitan quàm alius quispiam, vt ex earum picturis ad viuum expressis liquere potest. Videtur quidem Bauhinus in suo Matthiolo Lib. II. supra Dioscoridem cap. 153. pag. 434 figura secunda, siliquam rotundam pingere, quâ fortè plantæ huius primo loco expressæ fructum repræsentare voluit, qui cæteris maior est, & satis cum Bauhini siliqua conuenit; pediculo tamen cui siliqua inhæret, differt, qui adeò reflexus exhibetur, vt terram spectare videatur; contrario planè modo, quàm de quo nobis nunc est sermo.

Hæc igitur planta, atque adeò omnes ei congeneres natura sunt calidæ ad quartum vsque gradum; quapropter in medicum vsum non vsurpandæ, neque eduliis admiscendæ: nam ob insignem acrimoniam non modò cutem inflammant, sed etiam exulcerant. Similia autem cum Solano hortensi habet folia, tametsi paullo maiora & longiora: caulem binos cubitos altum, interdum etiam longiorem aut breuiorem, pro loci in quo colitur natura, siue in fictilibus, siue in hortis fertili & pingui solo, viridem, nodis & articulis distinctum; florem verò album, quinque aut sex foliolis constantem, vt Solanum vulgare: è quo nascitur fructus rotundus mali apiani instar, surrectus & cælum spectans, initio viridis, maturescens rubicundus, plenâ maturitate ruber vt corallium expolitum.

Prima tabella, quatuor genera fructu surrecto continens.

II. *Piper oblongum erectum maius pyramidale.*

EIVSDEM cum Priore naturæ est hæc Planta, similiaque habet in singulis nodis folia, caulem &

florem: cui succedit fructus corniculi instar, tres aut amplius digitos transuersos longus, mucrone surrecto & cælum spectante; initio viridis, deinde ruber.

III. *Piper erectum minus pyramidale.*

HABET etiam ista Planta similia folia cum aliis eiusdem generis, licet paullo minora, & caulem humiliorem: flores etiam albi eiusdem cum superioribus sunt formæ; quibus deciduis, succedit fructus pyramidis formâ, dimidiâ tamen ex parte minor Secundo, nec adeo mucronatus, initio viridis, maturus ruber vt Primum.

IIII. *Piper oblongum, exiguum erectum pyramidale.*

NONNVLLI fortsitan hanc Plantam eandem esse censebunt cum ea quam Clusius exhibet in scholio ad Simplicium Monardi historiam pro Brasiliano Pipere; atque etiam in Iconibus posita est pro Pipere Indico breuioribus siliquis pag. 317. [*qua ipsa è Clusio, nempe ex eius scholio in Monardum, desumpta:*] poterunt rursus aliqui credere illam esse quam proponit Tabernæmontanus pro Siliquastro rotundo angustifolio in Iconibus parte 2. sect. 10. pag. 819. Si tamen diligentiùs eorum forma considerabitur, euidenter apparebit diuersum esse ab eo quod apud illos conspicitur: nam tametsi conueniant in siliquis sursum spectantibus, illorum tamen siliquæ magis ad oliuæ siluestris formam accedunt; huius verò meæ plantæ siliquæ minores sunt omnibus quas obseruauerim, vt ex eius icone ad viuum expressa cum aliis collata deprehendere licet. Habent autem hæ siliquæ circiter digiti transuersi longitudinem cum semisse, [*siue vncialem aut paullo maiorem, nam siliquas quas cum icone mittebat dimensus sum*] folia illi Lauri odoratæ vulgaris: caule constat recto, binos aut tres cubitos alto, & in plures ramos diuiso, deinde tanta florum & fructuum pulchritudine ornato, vt mirandum sit. primùm autem nati fructus virescunt, dum maturantur nigredinem contrahunt, maturi rubent vt alii. [*Monitū autem Lectorem cupio huic fructui adiunctū fuisse alium fructum cum inscriptione Piperis oblongi erecti minimi, qui sanè dimidio ferè minor erat illo quod modo descripsit, quódque picturâ expressum, & plurimū accedere videbatur ad illud quod in scholio ad Monardum exhibeo; magnitudine tamen meum adhuc superabat, vt probè memini; nam ipse plantā in mea Lusitanica peregrinatione delineabam, seruatâ fructus iustâ magnitudine: ad huius postea normam icon in scholio ad Monardum posita fuit sculpta; & illa ipsa deinde exhibita à Lobelio in Iconibus; & illam Tabernæmontanus etiam imitatus est; neuter verò plantam obseruauit, sed alienâ fide vsus est.*]

ALTERA CLASSIS.

ABSOLVTA quatuor generum Siliquastri quæ fructum surrectum & cælum spectantem gerunt historiâ, rationi consonum est, vt de aliis quatuor generibus agamus quæ fructum non surrectum, sed propendentem & ad terram obuersum ferunt. Primumque mihi erit cordatum.

2. *Tabella, quatuor Siliquastrorum genera fructu rotundo propendente continens.*

V. *Piper cordatum.*

HABET hoc Siliquastrum folia, maioris Ocymi hortensis foliis similia, caulem circiter sesquicubitum altum: flores huius etiam albi sunt, quinis aut senis foliis constantes; è quibus oritur fructus è pediculo anuli modo nunc magis nunc minus contorto propendens, cordis formâ & ad terram conuersus, initio viridis, maturitatem adeptus ruber vt expolitum corallium. [*Mittebat etiam Pater Gregorius huius plantæ fructum, cuius duo genera constituebat, maius videlicet & minus seorsim in peculiaribus schedis repositum: addita præterea duo alia genera separata, cum hac inscriptione, Cordatum maius erectum, &, Cordatum minus erectum; quorum tamen in Cordati descriptione nullam mentionem facit; si semen nascetur, videbimus an in nomine sit error commissus.*]

VI. *Piper cum siliqua oliuaria.*

ISTVD Siliquastrum siue Piper, foliis non differt à Solano hortensi: eius caulis ad binorum cubitorum altitudinem assurgit; fertque in singulis nodis florem aliorum flori similem, cui succedit fructus oliuæ formâ & facie, propendens & terram spectans; initio viridis, maturus ruber, vt aliorum generum. [*Sed etiam huius duplicem fructum mittebat diuersis schedis inclusum, & diuersis inscriptionibus insignitum: vni enim inscriptio addita erat Capsici oliuarii non erecti, alteri verò Capsici oliuarii maioris erecti. itaque si vera erant inscriptiones, binæ huius generis diuersæ species reperientur.*]

VII. *Piper*

VII. *Piper cum siliqua rotunda cerasorum modo.*

TERTIA Secundæ classis Siliquastri planta folia profert Circeæ ab Andræa Cæsalpino descriptæ Lib. VIII. de Plantis cap. 33. pag. 333. foliis similia, caulem binos cubitos altum, flores albos Solani hortensis floribus similes, & deinde fructum cerasos silvestri prorsus similem, è singulis articulationibus pendentem, initio viridem, post maturitatem rubrum. [*Et istius binæ schedæ missæ, fructum continentes maioris, & minoris inscriptione insignitum: an duæ diuersæ species inueniantur ignoro; an verò diuersæ magnitudinis siliquæ in eadem planta natæ, vt interdum; imò sæpiusculè fieri solet.*]

VIII. *Piper cum siliqua lata ac rugosa.*

FVCHSIVS Lib. quem de Plantis scripsit, præsertim verò in iconibus 8. & 16 formâ expressis pag. 417. pro Capsico lato hanc plantam exhibet: in eo verò qui Latinè in folio cuius cap. 280. pag. 732. pro Siliquastro quarto. Dodonæus eandem pro Capsico Lato in Hist. Plant. Gallica in fo. cusa lib. 5. cap. 69. pag. 442. atque etiam Historia plantarum Lugduni expressa lib. 5. cap. 35. pag. 692. Eiusdem cum illis opinionis videtur Bauhinus suæ Phytopinacis Lib. III. Sect. 1. pag. 156. illam appellans Capsicum siliquis latis cordatis. Proponunt interdum isti in vna eademque planta diuersas siliquas, vt Cordus tres, pro prima vulgarem, pro altera oblongam angustam & curuam, pro tertia quam appellant latam. Bauhinus verò quatuor diuersas species in eadem planta adpingit, vt videre licet in eius Matthiolo, latam videlicet, cordatam, oblongam recurua siliquâ, & quartam ab ipsa planta separatam, ab ipso Capsicum rotundum dictam: nec singulas icones proponunt peculiariter separatas; tametsi Fuchsius, Dodonæus, & Lugduni cusa historia aliquas icones separatas exhibeant. omnem nihilominus reuerentiam illis defero, quia virorum adeò celebrium opiniones in precio sunt habendæ: hallucinari tamen videntur, cum veniâ dictum sit, quia planta ab ipsis descripta simili fructu prædita est, quo ea quam cordato fructu appello: itaque in appellatione dissentire videmur. verum quidem est, illud quod describo, cum eorum Capsicis caule & foliis Solano similibus conuenire, sed differunt siliquâ siue fructu: nam cordatum à me vocatum, fructum gerit instar vesicæ rugosæ, aliquantulum latum & longum, nec vllam cordis formam refert: fructus viridis est ihitio; paulatim deinde rubedinem contrahit, plenè maturus totus ruber est, quemadmodum reliquorum: præterea non est ingrati odoris, sed Iridis sil. minoris, siue Armeniaci mali odorem refert: de isto solo loquor, quia in eo solo hanc notam obseruaui: sed volente Deo omnipotente, etiam in aliis periculum faciam.

TERTIA CLASSIS.

IX. *Piper oblongum recuruis siliquis.*

ABSOLVTA Primâ quatuor generum Piperis Americani siliquas terram spectantes gerentis sectione, restat vt de aliis quatuor fructum etiam versus terram propendentem habentibus agamus, inter quæ primum locum obtinebit illud quod à pluribus Auctoribus exhibetur, peculiariter à Fuchsio in iconibus 8. & 16. formâ pag. 416. pro Capsico oblongiore, & ab eod. lat. folio cap. 280. pag. 733. pro Siliquastro tertio: à Dodonæo verò Hist. Gall. lib. 5. cap. 69. pag. 741. pro Capsico oblongo, quemadmodum & à Lugdun. Hist. lib. 5. cap. 35. pag. 632. Bauhinus autem in Phytopinac. lib. III. sect. 1. pag. 155. & in suo Matthiolo lib. 2. supra Diosc. cap. 135. pag. 434. Capsicum siliquis longis recuruis appellat: Tragus denique in sua Plant. historia lib. 2. cap. 148. pag. 328. vnà cum Valerio Cordo, vnicam plantam ponit cum tribus speciebus: sed & ipse Cordus in Histor. de Plantis lib. 1. cap. 6. pag. 88. Piperitim, siue Siliquastrum Peruuianum appellat.

Tabella III. continens quatuor genera alia, fructum propendentem & ad terram obuersum gerentia.

HÆC autem planta similibus quibus aliæ foliis est prædita, caule sesquicubitum alta, floribus albis, è quibus nascuntur siliquæ quinque digitos transuersos cum semisse longæ, contortæ interdum, initio quidem virides, sed maturæ rubentes vt expolitum corallium; eæque non valdè crassæ, cuspide mucronatâ instar cornu multorū animalium quadrupedum non adultorum, peculiariter autem hinnuli.

X. *Piper longum minus siliquis recuruis.*

HORVM Siliquastrorum Altera planta similibus prædita est foliis, minoribus tamen quàm reliquorum generum, caule cubitalis altitudinis, aut maiore, floribus reliquis similibus, quibus deciduis succedunt siliquæ dimidiam superioris Noni siliquarum longitudinem & crassitiem æquantes, mu-

crone etiam acuminato instar cornu, initio virides, maturæ rubræ veluti reliquorum generum.

XI. *Piper bifurcatâ siliquâ.*

TERTIA dictorum Siliquastrorum planta eiusdem cum supradictis est formæ; in hoc solo differens, quòd siliquas gerat non adeò mucronatas, sed æqualis ferè crassitudinis, extremâ tamen parte aliquantulum angustiore, & neruo præditâ, quæ illam veluti bifurcatam efficit.

XII. *Piper siliquâ flauâ.*

CVM istud Piper ab aliis qui de Plantis scripserunt, conspectum & obseruatum esse non dubitê, non deerunt tamen forsitan nonnulli, qui à supra nominatis differre existimabunt: sed eiusdem nihilominus est naturæ cum illis, soloque in colore est differentia; cum aliis enim generibus & foliis, & caule, & floribus conuenit: quemadmodũ aurum quia metallicæ est naturæ, cum aliis metallis conuenit, ab illis tamen differt multis in rebus: ita huius Piperis siliqua, licet vulgari sit similis, breuior tamen est, & magna ex parte in mucronem definit, & in colore maximè dispar, quia reliqua genera rubri sunt coloris, huius verò siliqua flauescentis, lutei, crocei, aut vt veriùs dicam, aurei, prorsus vt aurantia mala probè matura.

ISTIS porrò duodecim Piperis Americani generibus descriptis, & sigillatim eorum siliquis figurâ expressis, quæ concinno quodam ordine cohærent, nempe rotundi maioris, longi surrecti pyramidalis maioris, surrecti pyramidalis minoris, longi exigui pyramidalis surrecti; similiter cordati, oliuaris, cerasо similis, & rugosi; his additæ, quò musica perfecta esset, oblongi siliquâ recuruâ maioris & minoris, bifurcati, & aurei coloris: atque vt suauior sit concentus, adiungetur genus vulgatissimum.

XIII. *Piper vulgatissimum.*

PIPER istud vulgatius Americanum à multis Authoribus diuersis nominibus appellatur: Fuchsius enim Capsicum rubrum & nigrum nominat in Iconibus 8. & 16. formâ expressis pag. 425. Eidem est Siliquastrum maius & minus fol. lat. cap. 280. pag. 732. Piper Indicum dicitur Matthiolo lib. 2. Diosc. cap. 153. vltimâ editione lat. pag. 576. & vulgari fol. cap. 148. pag. 608. atque in omnibus itidem æditionibus. Clusius scholio in Monardi Historiam Capsicum appellat, vulgarem nomenclaturam sequutus: dicitur etiam Capsicum maius & minus, siue Piper maius & minus Lugdunensi hist. lib. 5. cap. 35. pag. 632. Bauhinus nominat Capsicum siliquis oblongis in Phytopinace lib. 3. sect. 1. pag. 155. & in suo Matthiolo lib. 2. in Diosc. Piper Indicum cap. 153. pag. 434. Cæsalpinus Circeam Diosc. fortè lib. 1. de Plantis cap. 22. pag. 215. Castor Durantes in suo Herbario Piper Indicum pag. 344. Siliquastrum Tabernamont. in Iconib. parte 2. sect. xi. pag. 859. Lobel. in Obser. pag. 172. & 173. Capsicũ vel Piper Indicum longioribus siliquis, & Piperitim Cordi, Siliquastrum Plinii & Tragi, & Piper longum Diosc. præterea Capsicum Actuarii, siue Zinziber caninum Auicennæ, Calecutium Piper, & Piper Indicum longioribus siliquis, in Iconib. pag. 316.

Piperis Americani vulgatioris tabella, quæ petita est è pag. 341, scholio ad cap. LIIII. Simpl. Histor, Monardi in folio cusa De Pipere.

Fert porrò hæc planta interdum suas siliquas quadrangulâ formâ, nonnunquam rotundâ, atque etiam alterius formæ, vt obseruaui in pensilibus hortis & fictilibus ante fenestras ædificiorum in Illustri ciuitate Bononia, vt etiam alii obseruare potuerunt, vel poterunt. De illo, cùm omnibus sit satis notum, plura non adiiciam, sed Lectorem ad eos Auctores supra memoratos qui de illo scripserunt, ablegabo.

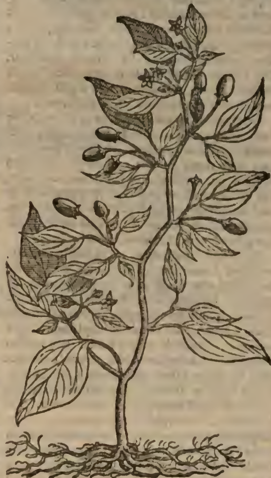
CÆTERVM *quia vulgatioris Siliquastri icon quæ hîc proponeretur, petenda fuit è scholio quod olim scripsimus ad cap. de Pipere in Historia simplicium Medic. Nicolai Monardi, quod est* LIIII. *in postrema editione expressa in folio, quidquid tum scribebam, vt maior lux ad hanc Commentationem accedat, reuocandum & hîc repetendum existimaui.*

Piper igitur Americanum diligentissimè coli obseruabam, dum per Hispaniam peregrinabar anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, in multis eius Regni prouinciis, præsertim vero totâ Castellâ vetere & nouâ, tùm ab hortulanis, tùm à mulieribus in ædium suarum pensilibus hortis: etenim per totum annum eo vtebantur recente & sicco pro condimento in cibis: spectabatur autem (vt noster Auctor ait) variâ formâ. Memini etiam videre anno Christi M.D.XXCV. *maximâ copiâ cultum in suburbanis Brunnæ celebris Marchionatus Morauiæ vrbis hortis, è quo cultores non contemnendum quæstum faciebant; erat enim apud vulgus frequens eius vsus. Sed & aliquot eius genera obseruabam*

seruabam culta à monachis in monasterio quodam Lusitaniæ infra Vlyssipponem sito ad Tagi fluminis ripam dextram, flauescentis coloris fructu prædita.

PRÆTERMITTENDVM *porrò non duxi aliud Siliquastri genus quod in eadem peregrinatione obseruabam, Vlyssippone Conimbricam proficiscens, nonnullis Lusitaniæ locis, caule in cubitales ramos diuiso, graciliores tamen quàm in vulgari, eosq; virentes, folijs hortensis solani foliorum penè similibus, paullulum verò angustioribus; flore paruo albo, solani hortensis flori persimili, longiusculo pediculo subnixo, & surrecto, quo decidente succedebat fructus exiguus, & magnitudine eorum generum quæ equidem videre vnquam mihi contigit longè inferior, initio viridis, deinde nigricans, tandem, vbi maturitatem contraxerat, ruber, continens multa semina latiuscula & plana præcedentis Siliquastri modo, tam acris & feruidi saporis, vt gustatum fauces incenderet, nec posset illa acrimonia tolli nisi post aliquot dies. Flores profert, vt arbitror, toto Autumno, & in calidioribus regionibus etiam hieme: nam sub initium Decembris hanc plantam florentem, fructuq; immaturo, maturescente & maturo onustam inueniebam;* Pimienta *autem* de Brasil, *hoc est, Piper Brasilianum vocabant, in qua Prouincia abundanter nasci, multiplicíq; in vsu esse, Vlyssipponem redux, intelligebam à Roderico Lins (apud cuius patrem Sebaldum diuertebam) qui recèns ex Fernambuco, vbi habitabat, aduenerat. Huius fructum maturum in Belgium cum plerisque aliis seminibus in illa mea peregrinatione collectis referebam & amicis communicabam; in quorum numero fuit vir illustris Carolus à S. Audomaro Moerkerkæ & aliquot aliorum pagorum toparcha, qui anno Christi sesquimillesimo & sexagesimo sexto in cultissimo suo horto (quem contiguum habebat Moerkerkanæ arci ab ipso habitatæ) serebat, è quo natæ aliquot plantæ, quæ Autumno dumtaxat florem fructumq; protulerunt, illis omnino similes cùm formâ, tùm magnitudine, quos gestabat ea planta quam in Lusitania obseruabam & legebam, atque etiam cum suo flore & fructu ipse delineabam: sic vt animaduertere possem, nihil in eo genere immutatum diuersi climatis ratione.*

Tabella Piperis Brasiliani, petita etiam è Scholio ad cap. LIIII. Hist. Simpl. Med. N. Monardi.

DE SILIQVASTRIS IN GENERE.

SI exactè obseruentur horum Siliquastrorum folia, caules & rami, euidenter apparebit, illorum folia media esse inter Solani & Lauri folia; adeò autem viridi saturo colore prædita, vt nigra videantur: horum caules ramique fracti, medullam continere deprehenduntur sambuci ramorum medullæ similem; suntque in plures ramos diuisi, & ii rami denuò in ramusculos binos aut ternos digitos transuersos longos, in quorum alis bina disparia folia, inter quæ magna ex parte exeunt flores albi in quinque aut sex foliola diuisi stellæ formâ, pauca stamina in medio continentes, quibus deciduis paulatim succrescunt siliquæ, siue vascula digitalis longitudinis, plus minúsve; & pollicaris circiter latitudinis, pro singulorum qualitate, sensim à latitudine in cuspidem desinentes, quæ videlicet eius formæ esse debent, initio virides, per maturitatem rufæ aut puniceæ, deorsum spectantes aut surrectæ, quemadmodum eorum flores. Apertæ deinde istæ siliquæ, multa semina continere deprehendũtur lenti similia; flauescentis ex albo coloris, confertim quasi suspensa & breuibus petiolis cohærentia membranis tribus humidis, callosis tamen, parteq. superiore latis, circa mucronem verò angustis, & instar pineæ cuiusdam nucis congesta, sic vt inferior siliquæ pars inanis & vacua relinquatur: interiores autem illæ mẽbranæ, quando reficcatę sunt, in tenuissimum pollinẽ redigi possunt, vt alchohol. Omnes istæ Siliquastri plantæ numerosis radicibus in varias partes sectis & capillaribus præditæ sunt, & ornatus dumtaxat gratiâ in fictilibus aut hortis coluntur: nec quisquam eorum qui de plantis scripserunt, neque ego, quidpiam obseruatione dignum reperimus, quantum ad saporem & odorem foliorum, florum, caudicis aut radicum huius plantæ attinet; sed in eius siliquis & semine dumtaxat, atque tota siliquarum carnosa parte vis consistit. Est porrò hoc Piper Americanum tantâ acrimoniâ præditum, vt exulceret & pustulas excitet vbicunque applicatur: neque solum id præstat, sed etiam siliquas tantummodo aperiendo & semen eximendo, adeò acris exhalat vapor, vt per nares penetrans cerebrum subeat, & ex eo eliciat tantam eamque lentam & viscidam materiam, vt admiratione dignum sit; quin & guttur ingrediens, tussim excitat, & adeò vehementem vomitum, vt omnia interna viscera reiici debere videantur; siliquas præterea & internas partes confringendo, sternutamenta valde excitat; & manibus confractas tractando, tantam in iis inflammationem parit, vt aliquot horarum spatio aduri videantur, remediumque petendum sit ab aquæ frigidæ aut vini lotione: hæc omnia sum expertus dum semen è siliquis eximebam. [*idem sibi accidisse fatetur Carolus Clusius anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo sexto: nam dum huius piperis siliquas semine quod ex Hispaniis attulerat natas confringendo & earum semen eximendo lachrima ipsi oboriventur*

orirentur ob vaporis acrimoniam, & iis manibus extergere vellet, oculorum inflammatione tam vehemente correptus est, vt eorum vsum deinceps amittere metueret, & non nisi longâ & sæpius repetitâ frigidæ lotione illam tollere posset.] quinimo in ignem iniectæ siliquæ, grauem & tetrum excitant odorem, qui nauseam & fastidium adstantibus prouocat. Dum siliquæ aperiuntur, odorem quidem acrem & subtilem exhalant, qui deinde tamen in satis gratum resoluitur. Breuiter; sunt istæ Siliquastri siliquæ calidæ & siccæ in quarto gradu, vel etiam maiore si quis extaret: eam ob causam adurunt & validè exulcerant.

Originem duxerunt istæ plantæ ex America siue India quam vulgo occidentalem appellant, & seruntur in hac nostra regione sub Martii finem, deinde natæ transponuntur quocunque loco quis voluerit, siue in fictilibus ad fenestrarum ornatum, siue in hortis: flores proferunt Augusto mense & toto Autumno: deinde fructus maturescit: at regionibus calidis florent fructusque ad maturitatem perducunt per totam hiemem.

Facilè mihi persuaserim, imò firmiter credo, omnibus Auctoribus qui de Plantis scripserunt, non solùm nota fuisse istius Piperis genera à me producta, sed etiam alias differentias eos obseruasse: nam alia duo genera reperiri, intelligo, Siliquastrum videlicet piloso caule, & aliud siliquâ nigrâ rotundâ: Verisimile enim est inter tam multos Plantarum inuestigatores alia genera obseruata esse, & restare adhuc obseruanda. Quidam scriptores duorum aliorum generum meminerunt, alii plurium, sed eorum figuras non exhibent; aut si exhibent, vnicam plantam proponunt varietate siliquarum onustam: id autem facere arbitror, quia in ipsis plantis exiguum est discrimen, & id in solo fructu consistit, eam ob causam negligenter hanc rem tractârunt, contenti demonstrare inueniri plantas longis siliquis præditas, rotundis, & melonum cerasorumque formâ. Non desunt qui suis operibus inserant quasdam plantas nihil affinitatis cum Siliquastro habentes, quemadmodum Dalechampius in sua historia generali Lib. v. cap. xxxv. pag. 633. pro Siliquastro rotundo plantam illam proponit, quæ ferè ab omnibus appellatur Solanum pomiferum, propter folia Solani foliis similia, & fructum malo parem. Atque etiam Dodonæus Pseudocapsicum vocat Solanum illud arborescens in sua Stirpium historia in folio expressa Lib. 4. cap. 27. pag. 706. vt testantur in Indice Iconum & in Obseruat. pag. 136. Lobelius, & lib. 5. cap. 27. pag. 600. Historia Lugdunensis. Attamen neque Dalechampii planta, neque Dodonæi vllam acrimoniam habent, tametsi in illarum fructu sit aliqua similitudo, qui initio viridis est, deinde ruber perinde ac Siliquastrorum, & etiam eius semen planum & albicans, tametsi aliter in siliqua dispositum.

PRÆPARANDI MODVS.

NON modò in Medicamenti vsum receptum non erat hoc Piper, sed neque in cibum etiam admittebatur, propter insignem illam acrimoniam quâ præditum est: nihilominus videtur humanum ingenium rationem inuenisse quâ eius malignitas corrigeretur, vt in vsum recipi posset sine vllo incommodo ad cibos condiendum, atque etiam pro medicamento vsurpari, hoc modo præparatum: Maturæ huius Piperis vesicæ siue siliquæ leguntur cum suis pediculis, & in vmbra siccantur: quando quis vti volet, reponat in vase illi simili quo vtuntur pharmacopolæ ad resiccandos amygdalarum & nucis pineæ nucleos quos saccharo operire volunt, cum farina; & exsiccet lento igne: deinde à farina purgentur, & à pediculis suis liberentur: deinde cum forcipe minutissimè cum suis seminibus incisæ ponderantur, atque singulis siliquarum cum semine vnciis, pollinis farinæ libra additur: pinsuntur simul omnia cum fermento panis instar, & fermentari hæc massa sinitur: probè fermentata in clibano coquitur; cocta in taleas scinditur, & denuò coquitur, instar biscocti: postremò in aheneo mortario aut alio tenuissimè teritur & per cribrum transmittitur.

FACVLTATES, ET VTENDI MODVS.

ADMIRABILIS est hic puluis ad condiendum omne cibi genus: valenter enim ventriculi & intestinorum flatus discutit, orexim excitat, cibis bonum saporem conciliat (atque etiam vino) præsertim cibis humidis & flatuosis inspersus; singulis diebus manè cum caponis aut vitulinæ carnis iusculo sumptus scrupuli pondere, frigidum ventriculum calefacit, pituitam discutit, & lentos viscososque humores ventriculi fundum occupantes absumit, concoctionem iuuat, vrinam eiet, & oculorum caliginem tollit cibis admixtus: tribus continuis diebus manè sumptus cum pulegii decocto, mortuum fœtum è matrice expellit; huius plantæ siliqua recens aut sicca vuluæ mulieris à partu imposita, eam sterilem reddit: puluis prædictus cum lohoc de muscilagine mixtus, vetustæ tussi medetur: cum melle emplastri formâ supra locum calidè impositus, sciaticam curat; & cum melle cocto gutturi applicatus, synanchi medetur; haustus cum decocto foliorum lauri, colicos dolores sedat: manducatus cum vua passa & staphisagria, pituitam è capite educit: exceptus pice, scrophulas resoluit: commixtus nitro morphæam extergit: exceptus acri aceto, apostemata & lienis duritiem emollit: haustus ex vino dulci, pituitam lentam & viscidam pectori, pulmonibus & intestinis inhærentem incidit: mixtus cum vnguento de alabastro, & ea mixturâ inunctâ dorsi spinâ febris periodicæ rigores tolluntur: emplastrum ex eo & tabaci foliis confectum, morsui cuiuscunque venenosi animalis impositum, eum sanat: æquis partibus cum fœniculi semine commixtus & haustus, ad binorum scrupulorum pondus singulis diebus ieiuno ventriculo, per quatuor aut quinque dies, matricis dolores sanat: pessarium ex eo, oleo laurino, gentiana, & xylo factum, vuluæque ori impositum, purgationes menstruas deperditas reuocat: decoctione siliquarum eius ex vino factâ calente adhuc si herniæ aquosæ foueantur manè & vesperi, sanantur: siliquarum ex aqua fontana decoctio, dolorem dentium mitigat, & eos à putrefactione præseruat: vinum in quo siliquæ per integrum diem maceratæ fuerint, singulis diebus manè ad bina cochlearia haustum, oris fœtorem tollit: & errhinon cum hydromelite ex eo factum, nasi fœtorem à pituita prognatum corrigit: harum siliquarum cum suo semine in aqua vitæ per triduum maceratarum infusione membra paralysi afflicta si lauentur, valdè iuuabuntur: puluis cum gallinæ axungia

mixtus, frigida aposteinata resoluit, & bubones emollit: eius cum terebinthina liquida inunctio, arthriticos dolores sedat, & nodos in articulis manuum, pedum & genu crescere non sinit: aquam è corporibus hydropicorum euacuat pari pondere cum pilulis alephanginis deuoratus: cum maluæ decoctione calida haustus, vrinam ciet: pituitam quæ in renibus calculum & arenam gignit, haustus cum aqua saxifragiæ, tollit. *Hactenus pater Gregorius de Siliquastrorum generibus.*

IN OPVSCVLIS NICOLAI MONARDI.

Pag. 18. *lin.* 23. deuorandus.
Pag. 19. *lin. vltima.* B. Aulam.
Pag. 20. *lin.* 29. auro & argento, quod vid. *&c.*
Pag. 29. *lin.* 10 *&* 11. *scribe* laborant, si imbecilles sint: ferrum, *&c.*
Pag. 30. *lin. antepenultima* tam multa aut cognitu digna dici potuisse; nam si quæ, *&c.*

PETRI BELLONII

LIBRO PRIMO,

præter ea quæ in erratis ibidem annotata sunt, hæc addenda vel immutanda.

Pag. 12. *lin.* 54. Striphoceri.
Pag. 23. *lin.* 4. passim.
Pag. 32. *ante annotationem* Dispiciendum, *nimirum ad verba Bellonii circa initium capitis* XXVI. Apium maius & minus, *adde hæc verba*: Gallicum exemplar habet *de l'Ape maieur & mineur*: an per eas voces Lappam maiorem & minorem intelligat, dubito.

Eadem pag. ad capitis XXVII *sequentia verba* & cruda Moutonia, *adde hæc*: *Mourone* Bellonius, populari suis forsitan dialecto, qua Sisymbrion cardaminen, siue Nasturtium aquaticum vulgo dictum vocant: nam alioquin *Mouron* Gallorum, Anagallis Latinorum, in cibum recipi non solet.

Pag. 56. *lin.* 30 *&* 32 *leg.* Platogni.

PETRI BELLONII

LIBRO SECVNDO.

Pag. 95 *ad capitis de Ciuetta calcem adde sequentia verba.*

CIVETTA.

Cum Bellonius cap. XX. Lib. II. Obseruationum, Ciuettam, quam veterum Hyenam magno errore esse arbitratur, satis scitè descripserit, iconem tamen adposuit quæ ipsius animalis formam non satis exactè repræsentat: legitimam verò viuis coloribus expressam

nactus ab humanissimo viro Ioanne van Vsele, quam ipsemet ad viui animalis normam depinxerat, facere non potui, quin submota Bellonii Icone, illam eius loco reponerem, in qua expressus est affabrè meatus, è quo effluit odoratus ille liquor qui in precio est: prætereà in mea icone omnes animalis partes meliùs repræsentantur, etiam secundum Bellonũ ipsius descriptionem, quàm figura à Bellonio proposita.

Pag. 101. *ad scholium capitis* XXVIII. *adde sequentia verba:* nec oberit obseruare primam iconem, & eius historiam, quam cap. XIII. lib. II. Exoticorum damus, nostrumque de eâ iudicium.

Pag. 103. *lin.* 38. appellere non oportuit.

Pag 107. *lin.* 3. Semiamithos

Pag eâdem lin. 22 Anthyllis

Pag. 135. *Scholium ad caput* LXXIV. *conferre poterit cui otium est, cum Prosperi Alpini capite de Alcanna, in libro de Plantis Ægypti: & quæ differentia descriptionis sit, considerare. Nam Prosperi icon, prorsus diuersa ab hac nostra.*

Pag. 144. *lin.* 51. plateæ

Pag. 146. *lin.* 4. quotquot

Eâdem verò paginâ in Icone Arabis, brachium dextrum nudum esse debebat, non sinistrum.

Pag. 157. *lin.* 27 *sic lege*: Alinterno. Nostrum iter per valles prosequuti, vetustum.

Pag. 171. *lin.* 22. *lege* nugatur

Pag. 178. *lin.* 38. *lege*, æstimentur, & quàm magna eorum sit quantitas

Pag. 237. *lin.* 46. *adde in margine*: Conferendus esset hic locus cum Gallico exemplari, si quis nancisci posset.

FINIS.

ADDITAMENTA AD CVRAS POSTERIORES CAROLI CLVSII:

Quorum quædam ab ipso memorantur, sed non describuntur, quædam ad ipsum missa, Curis suis Posterioribus adiungere nequiuit morte præuentus; quædam, quia eiusdem argumenti erant, à nobis addita sunt.

HOXOCOQVOMACLIT.

CVM *nomen huius herbæ magnam affinitatem habeat cum Quamoclit (cuius iconem delineari curauerat paullo antè mortem suam Cl. & Piiß. Mem. Carolus Clusius, cuiúsque descriptionem à Fabio Columna editam Curis Posterioribus inseruimus, vt videre est pag. 4 & 5.) eius qualemcumque descriptionem (sine icone tamen, aut delineatione vlteriori) à Clariß. Ioach. Camerario in Horto suo medico factam, hic locum habere voluimus. Ea autem est talis:*

HOXOCOQVOMACLIT (sub quo barbaro vel Indico nomine fuit Florentiam, & inde ad nos missa) folia habet propemodum Fraxinellæ: vel potiùs eodem ferè modo quo Cassia siliquosa prodit, nullo in costæ extremitate imparitatem faciente folio. Caules & ramuli, & foliorum oræ rubent. Flores flaui sunt, Cassiæ floribus similes. Hinc emergunt siliquæ oblongæ cylindraceæ, exteriùs per maturitatem fuscæ, intùs purpurascentes, fuscis granis distentæ. Radix nigro cortice obducitur: quo abraso, flauescit; & fibris plurimis constat: viuitque sex tantùm menses, gelu impatientissima planta, & apricum vulturnoque expositum locum desiderans; alioquin nec flosculos explicat, nec spem frugis facit. Odor illi grauissimus, & planè abominandus: sapor subdulcis, non ingratus, cùm aliqua adstrictione, pænè vti Chebulorum, minùs tamen adstringens: radicis verò amarus & Polypodii saporem repræsentans, cum dulcedine aliquâ, nisi quòd non ita filiceum quiddam sapiat. Folia explicat oriente sole; cadente remittit, & in se contrahit, vt peritura videatur qui anteà non obseruârunt: & hoc quidem cùm aliis quibusdam leguminosis habet commune. Sed hoc inprimis notatu dignum, alarum cauis, quâ parte caulem amplectitur latior costarum extremitas, innasci verruculas paruas rubentes, quæ intensissimo æstu exudant liquorem candidum, purum, pellucidum; vt minutas margaritas referret, si paulo maior eius copia emitteretur. Viscosus is est, ac dulcissimus; ideoque à muscis auidissimè expetitur. Inesse huic plantæ vim quandam planè peculiarem, nemo negârit, qui semel attentiùs paullò ipsam considerauerit. *Hæc Camerarius: ex quibus verbis facillimè cuiuis discrimen quod inter duas has peregrinas plantas (Quamoclit nempe & Hoxocoquomaclit) est, liquere poterit.* *Hoxocoquomaclit, Indica stirps.*

TRAGACANTHA.

Pag. 109. Historiæ Rariorum plantarum, post finem capitis LXXVI de Tragacantha & Poterio, addi posset sequens Tragacanthæ icon, quæ nobis transmissa est è Galliæ Prouinciâ, nempe Aquis Sextiis, ab Amplissimo & Nobiliss. Viro Nicolao Fabricio, Domino de Peiresc, Consiliario regio in supremo Senatu Aquensi, cum literis ad Clariss. Clusium anno 1609 destinatis mense Februario: quæ literæ quamuis aliquot diebus post obitum Cl. Clusii ad nos perlatæ sint; tamen cùm hanc Tragacanthæ exactiorem quàm vsquam alibi excusa sit, delineationem animaduerteremus, tantum tanti viri beneficium minimè negligendum esse rati sumus: sed calci huius capitis adiiciendam. *Tragacantha altera.*

nactus ab humanissimo viro Ioanne van Vsele, quam ipsemet ad viui animalis normam depinxerat, facere non potui, quin submota Bellonii Icone, illam eius loco reponerem, in qua expressus est affabrè meatus, è quo effluit odoratus ille liquor qui in precio est: prætereà in mea icone omnes animalis partes meliùs repræsentantur, etiam secundum Bellonij ipsius descriptionem, quàm figura à Bellonio proposita.

Pag. 101. *ad scholium capitis* XXVIII. *adde sequentia verba:* nec oberit obseruare primam iconem, & eius historiam, quam cap. XIII. lib. II. Exoticorum damus, nostrumque de eà iudicium.

Pag. 103. *lin.* 38. appellere non oportuit.

Pag 107. *lin.* 3. Semiamithos

Pag eàdem lin. 22 Anthyllis

Pag. 135. *Scholium ad caput* LXXIV. *conferre poterit cui otium est, cum Prosperi Alpini capite de Alcanna, in libro de Plantis Ægypti: & quæ differentia descriptionis sit, considerare. Nam Prosperi icon, prorsus diuersa ab hac nostra.*

Pag. 144. *lin.* 51. plateæ

Pag. 146. *lin.* 4. quotquot

Eàdem verò paginà in icone Arabis, brachium dextrum nudum esse debebat, non sinistrum.

Pag. 157. *lin.* 27 *sic lege*: Alinterno. Nostrum iter per valles prosequuti, vetustum.

Pag. 171. *lin.* 22. *lege* nugatur

Pag. 178. *lin.* 38. *lege*, æstimentur, & quàm magna eorum sit quantitas

Pag. 237. *lin.* 46. *adde in margine*: Conferendus esset hic locus cum Gallico exemplari, si quis nancisci posset.

FINIS.

ADDITAMENTA AD CVRAS POSTERIORES CAROLI CLVSII:

Quorum quædam ab ipso memorantur, sed non describuntur, quædam ad ipsum missa, Curis suis Posterioribus adiungere nequiuit morte præuentus; quædam, quia eiusdem argumenti erant, à nobis addita sunt.

HOXOCOQVOMACLIT.

CVM *nomen huius herbæ magnam affinitatem habeat cum Quamoclit (cuius iconem delineari curauerat paullo antè mortem suam Cl. & Piiß. Mem. Carolus Clusius, cuiusque descriptionem à Fabio Columna editam Curis Posterioribus inseruimus, vt videre est pag. 4 & 5.) eius qualemcumque descriptionem (sine icone tamen, aut delineatione vlteriori) à Clariß. Ioach. Camerario in Horto suo medico factam, hic locum habere voluimus. Ea autem est talis:*

HOXOCOQVOMACLIT (sub quo barbaro vel Indico nomine fuit Florentiam, & inde ad nos missa) folia habet propemodum Fraxinellæ: vel potiùs eodem ferè modo quo Cassia siliquosa prodit, nullo in costæ extremitate imparitatem faciente folio. Caules & ramuli, & foliorum oræ rubent. Flores flaui sunt, Cassiæ floribus similes. Hinc emergunt siliquæ oblongæ cylindraceæ, exteriùs per maturitatem fuscæ, intùs purpurascentes, fuscis granis distentæ. Radix nigro cortice obducitur: quo abraso, flauescit; & fibris plurimis constat: viuitque sex tantùm menses, gelu impatientissima planta, & apricum vulturnoque expositum locum desiderans; alioquin nec flosculos explicat, nec spem frugis facit. Odor illi grauissimus, & planè abominandus: sapor subdulcis, non ingratus, cùm aliqua adstrictione, pæne vti Chebulorum, minùs tamen adstringens: radicis verò amarus & Polypodii saporem repræsentans, cum dulcedine aliquâ, nisi quòd non ita filiceum quiddam sapiat. Folia explicat oriente sole; cadente remittit, & in se contrahit, vt peritura videatur qui anteà non obseruârunt: & hoc quidem cum aliis quibusdam leguminosis habet commune. Sed hoc inprimis notatu dignum, alarum cauis, quâ parte caulem amplectitur latior costarum extremitas, innasci verruculas paruas rubentes, quæ intensissimo æstu exudant liquorem candidum, purum, pellucidum; vt minutas margaritas referret, si paulo maior eius copia emitteretur. Viscosus is est, ac dulcissimus; ideoque à muscis auidissimè expetitur. Inesse huic plantæ vim quandam planè peculiarem, nemo negârit, qui semel attentiùs paullò ipsam considerauerit. *Hæc Camerarius: ex quibus verbis facillimè cuiuis discrimen quod inter duas has peregrinas plantas (Quamoclit nempe & Hoxocoquomaclit) est, liquere poterit.* *Hoxocoquomaclit, Indica stirps.*

TRAGACANTHA.

Pag. 109. Historiæ Rariorum plantarum, post finem capitis LXXVI de Tragacantha & Poterio, addi posset sequens Tragacanthæ icon, quæ nobis transmissa est è Galliæ Prouinciâ, nempe Aquis Sextiis, ab Amplissimo & Nobiliss. Viro Nicolao Fabricio, Domino de Peiresc, Consiliario regio in supremo Senatu Aquensi, cum literis ad Clariss. Clusium anno 1609 destinatis mense Februario: quæ literæ quamuis aliquot diebus post obitum Cl. Clusii ad nos perlatæ sint, tamen cùm hanc Tragacanthæ exactiorem quàm vsquam alibi excusa sit, delineationem animaduerteremus, tantum tanti viri beneficium minimè negligendum esse rati sumus: sed calci huius capitis adiiciendam. *Tragacantha altera.*

Expressa autem hæc icon ex florente plantâ: in quâ simul, ac etiam separatim, videre est folia, spinas, flores, fructus & semina. Foliorum autem mediæ alæ, seu nerui, sunt acuminatæ, & deciduis vtrinque foliis in nudam spinam eodem anno indurescunt. Sed Tragacantha legitima non amittit folia vetera, antequam noua succreuerint: cùm hæc, quam Tragacantham alteram vocamus, folia sua hieme amittat; nouis non ante primum ver succrescentibus.

Tragacantha in Galliâ Prouinciâ nascentis icon accuratior.

TVLIPA BICOLOR, *tribus luteis, & tribus rubris foliis, Caccini.*

Pag. 150 Historiæ Rariorum plantarum, post calcem capitis IX, aut potiùs descriptioni Tulipæ Persicæ præcocis, quam hoc libello dedimus, nempe pag. 9 & 10. subiungi potest & mira atque admodùm rara Tulipæ species, ab Ill. Matthæo Caccini, Florentiâ Lugdunum Batauorum transmissa præcedenti anno 1610, ad Christianum Porretum: in cuius horto hoc anno 1611 prodiit. Folia autem habet valdè angusta, Hyacinthinis non latiora, obscurè viridia. Sed qualia futura sint, cum huic aëri assueuerint, ignoratur. Flos autem ipse, vt idem Nob. vir in literis suis monuit, constat sex foliis, quorum tria rubra sunt, tria verò lutea, amœnissimo & rarissimo spectaculo.

NARCISSVS MAXIMVS, *pallidus, amplo calice flauo.*

Narcissus omnium maximus.

RARVM & hoc Narcissi genus, quod in horto suo alit Christianus Porretus, Bruxellis transmissum (vnde eò perlatum, & vbinam vulgare sit illud genus, ignoramus) quod à magnitudine floris *Narcisse Nompareille* Gallicano idiomate appellatur, id est, Narcissus Incomparabilis, seu Narcissus cui alius in genere suo compar aut æqualis magnitudine non reperitur: (Clarissimus tamen Clusius maiorem amplitudinem in caulibus & foliis Narcissi sui totius lutei multiflori, à Clariss. Simone Touar accepti animaduertit: & inter Pseudo-Narcissos quidam sunt, qui caulium & foliorum altitudine, & præsertim floris amplitudine, huic non cedant.) Folia autem habet plusquam sesquipedem alta: incana, satis lata, & ferè carinata. Caulis bipedalis, vnicum florem profert, magnum, foliis sex pallidis aut dilutè flauis constantem, satis latis, sed mucronatis, cingentibus medium flauum, vel exactiùs luteum tubum seu calicem, vnciâ longiorem, inferiori parte angustiorem superiori magis patentem, oris paulum incisis: intermedius stylus luteus breuis, & sex quasi luteâ farinâ conspersis apicibus veriùs quàm staminibus circumdatus. Odor floris non ingratus, sed obscurus.

DIFFERT autem hic Narcissus Maximus à congenere suo illo alio Narcisso Latifolio, flauo flore, amplo calice, quem à Gen. Dominâ de Mathenesse acceptum in Curis hisce posterioribus describit Clusius: qualis & in horto Christiani Porreti floruit mensibus Martio & Aprili, hoc ipso anno 1611: sed flores habebat plerunque binos coniunctim ex vno membranaceo folliculo prodeuntes; cùm ille quem Clusius descripsit, vnicum duntaxat florem tulerit: prætereà color illorum qui in Porreti horto florent, intensè luteus, nec ita pallidus, vt suum describit Clusius. Ita in eiusdem generis floribus ludit Natura. *Varietas Narcissi latifolii flauo flore, amplo calice.*

NARCISSI ALBI MEDIOLVTEI VARIETAS.

Præter communes differentias Narcissi albi mediolutei (aliud enim genus coronam habet pallidam planè, aliud flauam seu exactiùs luteam; aliud item breuem planè, aliud ferò tubiformem) aliud quoddam genus alit Christianus Porretus, satis ferò florens, foliis latis, canis, magnis & altis: quod non vnicum florem habet, sed quatuor aut quinque flores ex vno membranaceo folliculo protrudit: quorum singuli tamen æquè magni sunt ac vulgares mediolutei, sed calix eorum seu corona paulo maior, & magis crocei coloris, nec ita pallescentis, vt vulgaris: alioqui odor valdè gratus.

NARCISSVS ALBVS, LVTEO LONGIORE CALICE.

IN Appendice Altera descripsit Clariss. Clusius aliquot Narcissi species oblongo calice, multùm tamen à Pseudonarcisso albo, luteo tubo, differentes; & multo post Pseudonarcissos præcoces, imò cum serotinis Narcissis, florentes: nempe vnam speciem, cuius folia satis angusta sunt, carinata tamen, cæsii ex viridi coloris, flore albo sex foliis constante, circumdantibus medium calicem flauum, semunciam longum, oris aliquantum incisis, & quodammodo fimbriatis, admodum grati odoris: Et alteram illi similem, à Venerio acceptam, cuius calicis oræ magis erant croceæ: Ac tertiam, quam Porretus ab eodem Venerio accepit, cuius sena folia ex albo pallescebant, aut ὠχρολευκὰ erant; calix multo latior & oras planè croceas habens. Cuius quoddam genus hoc anno 1611 in eiusdem Christiani Porreti horto floruit; floribus magnis, non sex foliis constantibus, sed octo, niueis aut candidis, sed angustioribus & oblongis, ita vt stellæ instar radiatim disposita videantur; verùm odore grato & reliquis signis, nihil ab aliis differentibus. Sed anno 1611, extremo Martio, & ineunte Aprili habuit idem Christianus Porretus similis ferè generis Narcissos florentes, non ita serotinos, sed præcociores, & minores, è Pyrenæis erutos, & à D. Petro Gassano missos, eosque triplicis speciei: Vna enim species lata & carinata habet folia, non incana, sed viridia, ferè qualia Leucoii bulbosi vulgatioris, pedem alta: caulis foliis breuior, florem fert sex foliis albis constantem, satis grandem, sed tamen minorem illo, quem à Cl. Clusio descriptũ suprà memorauimus: inter ea emergit tubus exactè luteus seu flauus, semunciâ longior, cum stilo intermedio, sex staminibus farina lutea cõspersis cincto; interdum longioribus ipso stilo, interdum verò breuioribus. Odor non ingratus, sed obscurior. *Narcissi albi oblongo calice præcociores.*

Altera eius species folia habet angustiora, non tamen ita angusta, vt iuncifolia dici queat: caulis alioqui & floris magnitudo ac forma conueniunt cum priori. Floris folia in vtraque hac specie, alba sunt; ita tamen vt pallorem aliquem occulant: qua nota præcipuè à serotinis, id est, iis, quos Clariss. Clusius in Appendice altera descripsit, secernuntur.

Tertia species foliis & caulibus, ac florum forma & tubo flauo cum prioribus duabus conuenit: sed sex folia tubum cingentia non alba, sed planè pallida apparent, & paulo sunt angustiora, & acuminatiora.

NARCISSVS AFRICANVS FLAVVS, *polyanthes*.

Rarum & hoc Narcissi genus, quod in eiusdem Christiani Porreti horto florens vidimus, huius anni 1611 extremo Martio & ineunte Aprili, vnà cum reliquis Narcissis præcocibus, nomine *Narcisse d'Algier* ad ipsum è Galliâ missum. Habet autem illud folia lata valdè, bipedalia, aut pede altiora, non adeò cana; inter quæ latet caulis breuior, crassus, rotundus, firmus, ex vno membranaceo folliculo flores producens duodecim aut plures; (quorum singuli maiores sunt, quàm reliquorum Narcissorũ, qui plures simul vnico cauli innascentes flores producunt, & paulo minores vulgaribus medioluteis aut mediopurpureis Narcissis) prorsus flaui & splendentis lutei coloris: è quorum medio exilit calix longus seu tubus, patulus, magis flauus quàm ipsa folia, (minor tubo Narcissi iuncifolii qui ab amplo calice nomẽ habet, & primo loco à Clusio describitur inter iuncifolios, maior *Narcissus Africanus.*

autem illo calice, qui in Narcisso pallido medio-aureo conspicitur) ad nodum grati odoris, minimè crenatis aut incisis marginibus, sed præfectis quodammodo & æqualibus planè oris: in cuius medio apices sex lutei, farinâ quasi conspersi, non conspicuo stylo seu pistillo.

NARCISSI PALLIDI MEDIOAVREI *varietas.*

Narcissus sulfurei coloris minor.

Alit idem Porretus Narcissorum pallidorum medioaureorum duo genera, præcocia, ex Italia ad ipsum ab Illustri Viro Matthæo Caccini transmissa. Quorum primus minor folia habet qualia vulgaris Narcissus medioluteus, latiuscula, pedalia ferè: caulis altior, ex vnica vagina seu membranaceo folliculo profert tres plerunque, sed interdum plures flores illis qui similis ferè generis Pisâ Italiæ, aut Byzantio transmissi sunt, itemque vulgatiorum iunci-foliorum floribus non maiores, sed collo breuiori, sex foliorum valde pallidorum seu sulfureorum texturâ constantes, cingentium coronam longiusculam, sed patulam, nec tubi aut calicis formâ præditam, croceam seu auream, cum apicibus plurimis quasi farinâ conspersis. Odor non ingratus. Similes è Gallia in Pyrenæis montibus erutas accepit à D. Petro Gassano idem Christianus Porretus.

Narcissus sulphurei coloris maiusculus.

Alter maior, folia habet sesquipedalia, viridia, non incana, angusta pro longitudine: inter quæ emergit caulis breuior ipsis foliis, sed tamen plus quàm pedalis, plures ex vno folliculo flores protrudens, sex foliis pallidis, ac propriè sulfurei coloris constantes, (vnde & nomen suum *Narcisso solfarigno* Italico idiomate obtinuit) intermedio calice prorsus flauo, breui, sed tamen tubiformi, cum stylo breuiculo & paruo intermedio, tribus tantùm apicibus cincto. Odor gratus.

NARCISSVS TOTVS LVTEVS SEMPERFLORENS, *Caccini.*

Post descriptionem Narcissorum latifoliorum, nempe pag. 158, aut saltem ante genera Narcissorum iuncifoliorum, describi posset & sequens admodum rara Narcissi lutei species, anno 1610 Florentiâ ab Illustri Matthæo Caccini Lugdunum Batauorum ad Christianum Porretum transmissa; in cuius horto hoc anno 1611 mense Martio extremo floret.

Narcissus angustifolius totus luteus, semperflorens, Caccini.

Folia habet angusta, pedem aut circiter longa, coloris obscurè virentis, & aliquo modo carinata, media quodammodo inter folia Pseudonarcissi Hispanici, & vulgatioris medio-purpurei Narcissi; saltem latiora, quàm vt iuncifoliis accenseri debeant. Ideoque angustifolius Narcissus vocari non incommodè poterit. Inter hæc folia, quæ satis numerosa ex vnica radice prodeunt, caules aliquot assurgunt, singuli duos aut tres flores proferentes paruos, luteos, media corona seu calice breui, prorsus flaui coloris odoris obscuri.

Scribit autem idem Nob. vir, illam esse naturam huius Narcissi, vt (in suo horto Florentiæ) singulis caulibus multos flores gerat, vsque ad quindenos: idque sæpiùs in anno: ita vt numquam desinat florere, ac ideo inter perpetuò florentes, hæc planta numerari debeat: quin & ex adnatis suis bulbis, quos eodem quo terræ cómissa est, anno plures habere solet, illo ipso anno alios caules & flores proferre. Quæ res profectò mira est, & rara adeò, vt nuspiam huiuscemodi speciem Narcissorum florentem viderit idem ille Nob. Vir, quàm in suo horto, & apud alium quendam Florentiæ. Sed si hunc aërem ferre possit, (quod sperandum est: Narcissi enim plerique aëris qualemcumque mutationem sine incommodo pati consueuerunt) eâdem voluptate illos perpetuò florentes spectandi fruituros nos esse, confidimus.

ANEMONE TENVIFOLIA *flore suauerubente, Caccini.*

Eodem anno 1610 misit idem Nob. Vir Matthæus Caccini Florentiâ, ad Christianum Porretum pharmacopœum Lugdunensem in Batauis, speciem quandam Anemones tenuioris folii, cuius flores admodum magni, suauerubentis, siue carnei viuacissimi coloris, cum fundo seu vnguibus albis: quales in genere latifoliarum Anemonum interdum videre est, sed inter tenuifolias non item.

HELIOCHRYSON.

Heliochryson Creticum.

Eleochrysi, seu Eliochrysi cuiusdam meminit in Epistola sua ad Clusium Honorius Belli, quæ est pag. CCC. Historiæ Rariorum plantarum: nempe herbæ cuiusdam in Creta satis vulgaris, elegantissimæ, quæ tota tomentosa est, folia ferens longa, angusta, caules dodrantales:

drantales:

drantales; quorum verticibus innaſcuntur vmbellati flores, aurei pulcherrimi, corymborum æmuli, qui in pappos reſoluuntur: ſed ante maturitatem aut defloreſcendi tempus carpti, perpetuò durant, eodem aureo colore fulgentes, ſi ſicco loco reponantur. Hæc ferè ſunt verba Honorii Belli.

Porrò huiuſmodi plantam ſiccam, aut eius ramos aliquot cum foliis, & florum corymbaceis vmbellis aliquot miſit Florentiâ ad Clariſs. Cluſium, Illuſtris vir, Matthæus Caccini, vnà cum eiuſdem icone, quam & delineari curaſſet idem Clariſs. Cluſius, niſi morte præuentus fuiſſet; aut ſi elegantiſſimæ huius plantæ plenam deſcriptionem nanciſci potuiſſet. Quam cùm nec nunc habeamus, tamen aliqua eius mentio hîc fieri debuit, propter ſummum deſiderium quo Clariſs. Cluſius eius deſcribendæ tenebatur. Et ſanè propter elegantiam ſuam meretur hæc planta omnibus Philobotanon hortis ali, & maximâ curâ aſſeruari, quod iam hodie in Italia fit aliquot locis, vt ex eiuſdem Nob. Viri Matthæi Caccini literis patet. Herba autem eſt foliis longis conſtans, ferè Gnaphalii ſimilibus: inter ea caules emittens ſeſquipedales ferè, aut, vt in literis ſuis annotauit idem Matthæus Caccini, altitudine Tulipæ ſerotinæ, tam copioſos ex vna radice prodeuntes, vt interdum octoginta aut centum rami in vnâ plantâ numerari poſſint, florum corymbis onuſti; qui adeò latè ſe expandunt, vt quis eos brachiis ſuis vtrimque reductis comprehendere omnes non poſſit. Annua non eſt planta, ſed calidioribus locis & regionibus culta, qualis eſt Italiæ Etruria, per aliquot annos ſuperſtes manere poteſt, & quotannis è radice ſua nouos caules & flores emittere. Flores confertim creſcunt, pediculis pluribus coniunctim aſſurgentibus, æquali ferè altitudine, ita vt vmbellam quandam repræſentent: ſinguli autem flores longiuſculis petiolis innixi, folliculoſi ſunt, aut ſquamatim inſtar exiguorum inuerſorum conorum compacti: inferiùs enim pauciores ſquamulæ ſunt, quæ paulatim copioſiores fiunt, & ſe expandunt cum ſuis intermediis luteis tenuiſſimis ſtaminibus: (ſed ſingula foliola planè ſunt ſplendẽtis aurei coloris;) adeò durabiles & aëris mutationi reſiſtentes, vt per aliquot annos permanentes, recens carpti videantur, aureo ſuo fulgore, maximè ſi ſolis radiis opponantur, valdè arridentes: adeò vt non ſine cauſa Heliochryſon dici mereatur hic flos: ob quam ſuam gratiam in Græcia, & præſertim Cretâ, etiamnum à feminis ad capitis aut humerorum ornatum coli conſueuit. Ob eandem autem ſuam durabilitatem flores hi multo meliori iure *Amaranthi lutei* nomen obtinebunt, quàm hactenus cognita Eliochryſa; quorum aliquot tamen genera in Italiæ multis locis, *Amaranto giallo* nominantur.

ALOE *quædam quæ Auenione creuit.*

Pag. 18 Exoticorum hiſtoriæ, poſt finem capitis de Harundine Indica, ſubiungi poterit epiſtola quædam doctiſſimi viri D. Doctoris Fontani, quam ad nos Aquis Sextiis miſit Ampliſſimus & prudentiſſimus Vir Nicolaus Fabricius Dominus de Peireſc, incluſam literis ſuis ad Clariſs. Cluſium deſtinatis: quæ quamuis poſt mortem Clariſs. Cluſii ad nos perlata ſit, locum in his Additamentis aliquem mereri nobis videbatur. Ambiguum autem quibuſdam eſſe poſſet cui potiſſimùm capiti attexi debeat: nam ſi opinionem quorundam ſequamur, deſcriptioni Harundinis Indicæ, vt diximus, ſubiungenda erit; quoniam & illi exiſtimant iſtas harundines aut ſtipites adeò ſtupendæ craſſitudinis & longitudinis, qui in porticu Horti Academici Lugduni Batauorum aſſeruantur, non Harundinem, aut arboris Mambu ſcapum ſeu truncum, ſed potiùs Aloës cuiuſdam Indicæ ſtipitem eſſe. Alii verò nihil iſtas Harundines cum Aloë commune habere autumant: & ideò hanc epiſtolam non hoc loco ponendam eſſe aſſeuerant; ſed fortaſſis meliori iure capiti de Aloë Americana (Rariorum plantarum paginâ CLXI) attexendam eſſe. Quicquid ſit, temporis diuturnitas, & induſtria eorum qui in peregrinas oras poſthac nauigaturi, rei veritatem indagare non cunctabuntur, declarabit. Interim Epiſtolæ huius hæc ſunt verba:

ILLVSTRISSIMO *Domino*, D. BLASIO CAPISVLA, *Pogii Latini Marchioni*, AVENIONENSI GVBERNATORI *vigilantiſſimo, militiæ Pontificiæ & Comitatus Venaiſcini præfecto prudentiſſimo*, IACOBVS FONTANVS, *Doctor medicus felicitatem exoptat.*

NATVRA diues (Generalis Illuſtriſſime) multa quotidie noua è ſuo locupletiſſimo penu in lucem emittit, quo ſuam eximiam poteſtatem mortalibus patefaciat, & multa futura tum iam enata monſtret: ob id non pauci monſtrum appellatum ſunt arbitrati, quod hominibus plurimos monſtret euentus. Auenioni in horto D. Doins, iuxta murum domus proximæ meridiem verſus, nata eſt Aloë ab hinc

centum

centum annis, vt communis Auenionensium fert opinio, cuius folia in origine palmo ferè crassa, longa palmis decem aut duodecim. Hæc Aloë ad hunc vsque annum nunquam caulem emiserat. Caulis ex ea oriri cæpit Sexto nonas Maii, quæ dies Sanctæ cruci colendæ erat dicata, 1599. Hæc intra 45 dies creuit ad triginta duos palmos. A medio ferè huius caulis ad summum vsque ramos siue surculos emisit 29, perinde efformatos ac brachia candelabrorum quæ Illuminationis causa in aulis Magnatum suspenduntur, origine recti, tandem sursum recuruis in quorum fastigio summo valgæ enatæ sunt plurimæ, hastulæ regiæ valgis non absimiles, quibus suprema parte hærebant flores crocei, floribus rosarum capillamentis inhærentium non dispares. Repentinum huius caulis incrementum cunctis admirandum extitit. Accurrebāt ciues vndiquaque, nec non è proximis vrbibus homines promiscuè omnis conditionis; inter quos multi aderant viri præstantissimi, qui plurimas orbis regiones suis Peregrinationibus perlustrauerant; qui ingenuè profitebantur se Aloës propè infinitas in variis mundi partibus conspexisse, nunquam tamen caulem parem. Horum sermonibus & veritatis studio commotus, libros illos euoluendos putaui qui principes haberentur in plantis describendis. Dioscorides testatur caulem Aloës esse hastulæ regiæ cauli similem, & flores albos illi tribuit: Plinius sententiæ Dioscoridis subscribit cap. 4. lib. 27. historiæ naturalis. Ex quibus differentiis nonnulli coniiciebant hanc Aloëm diuersam esse ab ea quam illi authores depinxerunt, atque Marinum Sempervivum vocitandum sunt arbitrati. Christophorus à Costa Aloëm sempervivum marinum appellatam scribit, quæ conseruatur virens toto anno. Quare hæc planta Aloë est & verè dici potest. Superest vt hominum solicitis studiis satisfaciamus: Forsan caulis hic omnium sententiâ incrementi celeritate prodigiosus, significat miram huius nobilissimæ Ciuitatis pietatem & diuini cultus miram obseruantiam, aut grandes doctrinæ fructus qui in dies magis ac magis crescunt laboribus doctorum pietate insignium, quorum numerus maximus in hac ciuitate excellit. Aloë corpori Christi conseruando reueta incorruptibili ab amicis illius opinione magis, quàm necessitate fuit vsurpata. Non enim passus est deus sanctum suum videre corruptionem. Potest ergo Aloë rerum diuinarum & sacrarum conseruationem nec non incrementum significare. Physici limitibus naturæ contenti, huius effectus rationem reddent suppositis effectuum naturalium causis; quarum prima est materia: Hæc namque Aloë centum annis nata multam & copiosam materiam accumulauit. Secunda est efficiens: Æstas namque huius anni fuit calidissima, & siccissima. Si autem ad vim causæ efficientis accesserit patientis præparatio, inde facilè effectus emerget. Hic igitur materia multa collecta fuit, quæ calore rarefacta, cùm crassa sit, Naturæ occasionem præbuit caulem producendi ad hanc quam conspicimus magnitudinem admirandum. Hoc breui describere volui, Generalis Illustr^me, quo aliquam mei in te obsequii partem persoluerem. Vale.

IVNCVS INDICVS *porosus*.

Ex Orientali Indiâ, aut illi adiacentibus insulis adferri in has regiones solet mirum quoddam iunci aut viminis genus, quod Clarissimo Clusio sæpe visum, sed nondum descriptum, quia à nemine veram aut accuratam eius historiam nancisci potuit. Quam etiamsi nec hoc tempore habeamus; tamen eius mentionem fieri hîc debere, monuerant nos quamplurimi, qui illud à Clarissimo Clusio non memoratum nedum descriptum esse mirabantur. Videtur autem hic iuncus viminis vsum in locis vbi crescit habere, adeò tenax, lentus ac flexilis est. Color autem eius pallidus, aut subluteus est; longitudo trium, quatuor aut plurium interdum pedum, crassitudo qualis communi asparago; sine vllo nodo aut geniculo, adeò vt iuncum hac in parte magis quàm arundinem referat: substantia autem interior adeò porosa est, vt si quis ori admoueat vnam extremitatem huius viminis, eique vel leuiter tantùm insufflet, flatus seu halitus ex altera extremitate statim erumpat. quod facillimè apparebit, si quis extremitati vlteriori saliuæ aut liquoris quippiam illinat: simul enim ac quis vna extremitate insufflaturus est, dicto citiùs bullæ ex altera subsilient, pulcherrimo & propemodum stupendo spectaculo. Quem præterea vsum habeat, aut cuius stirpis pars, caulisne, an vimen, an iuncus, an arundo, an aliud quidpiam sarmentum sit, hactenus ignoratur. Adeò negligentes fuerunt illi qui illud ex India in has regiones attulerunt. Quam culpam illos qui posthac ea loca adituri sunt, euitaturos spero. Cæterùm ob porosam illam substantiam huius viminis, suspicari quis posset, fortassis illud caulem aut pediculum esse cuiusdam aquaticæ & altissimas radices in lacustribus locis agentis plantæ, qualis in Batauiæ & vicinarum regionum paludibus est Nymphæa, cuius folia & flores interdum longissimis porosis pediculis innascuntur, & superficiei aquarum innatantia, illo tamen caule seu pediculo radicibus suis inhærent, & inde alimentum trahunt. Sed an tale quid eueniat in Indico hoc vimine, suspicari licet, vt dixi; affirmare non licet.

EXCERPTA *ex Descriptione* NAVIGATIONUM STEPHANI VANDER-HAGEN *Nauarchæ seu Admiralii nauium aliquot, versus Guineam, & Orientales Indias è Batauiâ missarum.*

VINUM quod in Guinea reperiebatur, à quibusdam *Vinum de Palma* nominatum, valdè turbidum erat, & obscuri coloris, subalbum, ferè instar seri lactis; cui aliquot foliola innatabant, aliæque plurimæ ac variæ sordes. Vinum hoc ex Palmarum seu Nucum Indicarum arboribus manauerat; gustantibusque melius multo sapiebat, quàm id duntaxat intuentes sperârant aut opinati fuerant. Et, vt in secunda nauigatione Ambonensi deprehendimus, quantumuis in Amboná nullæ vineæ, aut qualescunq. vuæ, vt nec in vicinis regionibus, colantur aut sponte nascantur; nihilominus tamen Summus Deus Ambonam dotauit maximâ copiâ Palmiferarum arborum, quas *Cocos d'India* aut Nuces Indicas appellant: ex quibus istarum regionum incolæ Indi liquorem quendam potabilem colligunt, Vinum de Palma vocitatum. Liquor hic siccatis cucurbitarum corticibus, qui illis vicem lagenarum supplent, excipitur: sub vesperam enim dictas cucurbitas hisce arboribus admouent seu appendunt; & manè eas hoc liquore plenas reperiunt. Quæ res Indis adeò procliuis est, facileque parabilis, ob immensam harum arborum copiam, vt illis huiuscemodi vino semper & quotiescunq. ipsis lubet, frui liceat, quod ipsum gustu multo melius est (vt supradiximus) quàm visus spoponderat aut promiserat; imò qui paullò largiùs inde bibunt, etiam inebriantur. Non diu tamen durat hoc potionis genus: nam quod manè ab arboribus relatum est, pomeridiano tempore plus dimidio deterius fit, quàm manè fuerat; & postero die planè inacuit. Hollandi istas regiones incolentes, inter pastum huiusmodi vino plerunque vtuntur, sed post pastum aquam potare consueuerunt. Quin ipsi Indi & Lusitani inquilini rarò hoc vino vtuntur, dicentes malum inde sanguinem generari. Ex hoc vino de Palma per artem distillatoriam extrahi solet vinum quoddam stillatitium seu Spiritus vini, aut Aqua vitæ, vt vocant, ipsis incolis *Arak* dictum, quod ditiores aut alicuius saltem facultatis Lusitani emere solent, & inter prandium aut cœnam paruulis cyathis potare, ad ciborum suorum in ventriculo concoctionem iuuandam. Incolæ earundem regionum cis breue tempus Tabacci, seu Nicotianæ fumum vsurpare siue haurire à Batauis didicerunt, cuius rei anteà planè ignari erant, contenti hactenus vnico *Betule* foliorum vsu, dicentes eius Betule folia mansa sitim ipsis leuare, ventrem calfacere, ventriculumque expurgare. Ex eisdem insuper arboribus & earum fructibus *Cocos* dictis Oleum, Lac, Mel & Acetum colligi aut apparari consueuit. Nucleus, seu interior earum pulpa, gustu nostrates Nuces Auellanas quodammodo referens, ab inquilinis comedi solet ipsorum *Sagu* seu farinæ permista: sed id promiscuo vulgo & seruis magis commune. Ex hirtis Nucum inuolucris, seu paleaceis integumentis norunt Ambonenses magnos restes, seu funes conficere, quibus Lusitani in nauibus suis vtuntur. Sed & aliud ibidem funium genus torquere solent ex herba quadam Sparto Hispanico non absimili, quam alioqui setas equinas quis esse iudicaret: qui funes multo meliores sunt supradictis è Cocci cortice, & meliùs aquæ iniuriis & putrefactioni resistunt.

Vinum de Palma. *Arak.* *Betule.* *Funes ex corticibus Nucum Indicarum.*

Vsurpant & *Oleum de Palma* suum in medicinâ: præsertim vt membra & articulos neruosque emolliant, quod Nauarcha seu Admiralius Vander-Hagen ipse cùm regem Sabo admodùm decrepitum senem accederet, oculis suis vidit: nam dictus rex igni luculento assidens, à duabus Æthiopissis vxoribus suis hoc oleo assiduè vngebatur & fricabatur; quod grauem sanè odorem, ignis & caloris vi liquatum, emittebat.

Olei è Cocco in medicinâ vsus.

In Guinea, nempe in dicto regno Sabo, incolæ præcipuè vescuntur frumento quodam *Millo* vocitato, quod paruulum est granum, rotundum, Milio formâ, vt nomine, non absimile, sed gustu dulcius. Ex hoc panem conficiunt, modo quem dicam: Ante omnia macerant illud granum: probè maceratum imponunt plano lapidi seu lateri, humani genu altitudine à terra eleuati, illudque assiduè alio lapide manibus suis terunt molúntve, haud secus ac nostrates pictores coloramenta sua comminuere solent: comminutum autem hoc modo frumentum aquâ subigunt, rotunda inde liba aut globos conficientes: quos linteis seu aliis scrutis pannisve inuolutos coquunt, quantum sufficere ipsis videtur. Panis hic non est mali aut ingrati gustûs: sed eius confectio mundioribus aut delicatulis quibusdam minimè fortassis arridebit.

Millo, & panis ex eo.

Ex eodem isto grano Millo potionem quandam concinnare nouerunt, coquendo, aut aliter miscendo: quam Admiralius dictus in vrbe Berqu ad mensam regiam inuitatus, ma-

Potio è Millo.

ximo cum gustu bibit, vsque adeò vt qui anteà subægrotabat, conualuisse ex hoc potu aut saltim sanior factus, sibi videretur.

Sagu. Vt in tertia nauigatione didicimus, fructus ad humani corporis nutrimentum conducentes, in dicta Ambona nascentes, sunt ante omnia prædictum illud Sagu, ex quo incolæ panem suum pinsunt: estque farina alba instar grandinis, quod nascitur in stipite seu trunco cuiusdam arboris: gustus eius vtcunque bonus: & bene nutrit; vsque adeò vt nostrates ibi habitantes isti pani assuefacti, libentiùs eo vescantur, quàm nostro biscocto seu nautico pane, quod nos è nauibus nostris adferebamus. Cùm autem secunda sua nauigatione, dictus Nauarcha cum sociis suis in terram descendere vellet, vt Sagu (id est, prædictam medullam arboris cuiusdam, candidam vt grando, & pollini minutissimo non dissimilem, ex qua Ambonenses panem suum conficiunt, vt diximus) inde peteret, adeò ipsis eiusceniodi panis placuit, vt aliquoties eadem de causa ad terram reuersi fuerint. Est autem ista medulla admodum tenuis & candida vt pollen siligineus: &, vt supra dictum, nascitur in trunco arboris cuiusdam Palmam arborem nō malè referentis; sed adeò mollis materiæ & corticis, vt eam cultello mensario penè transscindere queamus. Hanc farinam igitur ex dictis truncis desumptam, manibus subigentes & depsentes, aquâ madefaciunt, cauisque lapidibus, in hunc vsum antè candefactis, pastam istam includentes, percoquunt: aut calidis lateribus assellisve impositam eandem pastam, haud secus ac nostrates liba è fagopyro solent, coquunt. Ditiores depsunt hanc farinam lacte è dicta Palma arbore desumpto madefactam: quod huic pani multum gratiæ addit, saporisque dulcedinem auget. Conficiunt inde & alia fercula instar pultium nostratium, & alia quamplura huiuscemodi.

Canes muti in Guinea. Prima sua Nauigatione inueniebat dictus Nauarcha Vander-Hagen in Palatio cuiusdam regis ad flumen *Chellos* in Guinea, canem quendam maiorem seu molossum Germanicis similem, qui occipiebat latrare, secus ac illarum regionum canes consueuerunt: quorum ea natura est, vt nullam vocem edant, sed semper muti sint ac permaneant.

Aligali seu Ciuetta. Videbat ibidem insuper caueas seu cortes aliquot ligneas magnas, in quibus Aligali seu Feles Zibettam aut Muscum habentes nutriebantur: quas rex ille ibidem alebat, vt inde Aligaliam aut Ciuettam colligeret.

Malaguetta. In dicta Africæ regione Guineâ abundè crescit semen, *Greyn* (quasi Granum) nostratibus dictum, officinis *Malaguetta*, præsertim circa promontorium dictum *Cabo de tres puntas*: ob quam causam totus ille tractus à nostris nomen sortitur *De Greyn-custe*: quasi dicas, Littus Graniferum; id est, Tractus regionis in qua Malaguetta crescit. Secunda autem Nauigatione, cùm in sinu, dicto *La baya d'Antongil* quiescerent, sub insula *Santa Maria* inueniebatur maxima copia dictæ Malaguetæ adhuc immaturæ, nempe baccæ rubræ, admodùm gratæ gustatu, & sanæ esu.

Angues immanes in Sabo. In siluâ vicinâ Sabo, (primâ nempe Nauigatione) multi visebantur angues admodùm venenati, & permagni, imò sedecim, octodecim ac viginti pedum longitudinem superantes, & crassi è proportione: quos tamen incolæ capere non reformidant; imò & iis maximo cum gustu vescuntur.

Angues immensi in Ambona. Tertia Nauigatione in Amboná etiam immanes angues visi, viginti & viginti quinque pedum longitudine, aut maiori, crassi pro ratione, qui integras gallinas, imò & cercopithecos deuorabant. Nam anno 1600, in occidentali dictæ insulæ tractu, huiusmodi serpens occisa, in cuius ventre integra felis reperta: cuius serpentis corium seu exuuium integrum ad dictum Admiralium Vander-Hagen relatum fuit. Qui cùm in Banda anno 1605 (Angues similes in Banda.) nosocomium quoddam seu domum curandis ægris suis in maritimis locis extrui curasset, accidit noctu, splendente Luna, talem anguem in dictas ædes intrasse, postesque ascendentem, gallinas aliquot ex summo ædium culmine rapuisse, & deuorasse, spectantibus ægris; qui in lecto suo decumbebant, & non sine maximo horrore & metu immanem istam belluam aspiciebant: tantæ enim longitudinis erat istud monstrum, vt maximâ corporis sui parte adhuc humi serperet, nec totâ adhuc mole assurrexisset.

Consa. Eodem tertio itinere visebatur ibidem mirandum ac rarum quoddam animal, incolis *Consa* vocitatum, paulo maius quàm felis nostratis, russis pilis, quod ventri suo vtrem quendam seu saccum appendentem gestat, villosum & hirtum, in quod & papillæ ipsæ desinunt: cui catuli huius animalis adnascuntur, dictas papillas ore suo assiduò tenentes, vsque quò iustam suam magnitudinem nacti à matre partu excludi possint. Post quod tempus tamen adhuc in dicto isto vtre manent sugentes; vsque quò adultiores facti ma-

trem

trem sequi, & cum illa pastum ire, victumque quærere possint: tunc enim mater eos planè excludit & reiicit. Vescitur autem hoc animal gramine & herbis viridibus, aut oleribus. Carnes eius à Lusitanis, aliisque Christianis harum regionum inquilinis in cibo assumi consueuerunt: sed Mahumetis sequaces eas inter prohibitas sibi carnes aut cibos habent; siquidem cornibus caret hoc animal.

Vermiculi in cāpis Aethiopia.

Cùm dictus Nauarcha Vander-Hagen primo suo itinere, nempe anno 1598, rediret à Sabo versus Mourre, in Guineâ, conspicatus est in latissimis campis, & vastâ ac paucissimis arboribus consitâ sterilique planicie, multos tumulos è rubrâ terrâ aggestos, haud secus ac in Belgio fœnorum acerui per demessos campos sparsim conspici consueuerunt fœnisecii tempore. Ad quos tumulos cùm accedens, eosdem penitiùs adspiceret, animaduertit eos vndiquaque peruios ac foratos esse, contextos à quibusdam exilibus vermiculis; quos ibidem affluenter circumrepentes ac vagantes contemplari erat, vt apes apud nos aluearia sua circumcursare solent. Hi tumuli quantumuis trium orgyiarum altitudinem, aut circiter quindecim & sedecim pedum mensuram superarent, à minutulis hisce animalculis, vt Æthiopes inquilini affirmabant, triginta aut quadraginta dierum spatio corrasi fuerant & aggesti. Quæ res profectò miranda est aspectu, & dignissima notatu.

Elephas admodùm magnus.

Haud procul inde occurrebant dicto Nauarchæ aliquot armati Æthiopes, maximo fremitu incedentes, onerati carnibus cuiusdam immanissimi elephanti, qui miliari vno inde vel paulo vlteriùs occisus aut mactatus iacebat. Ad quem locum cùm & ipse Vander-Hagen deuenisset, eundem elephantem immensæ magnitudinis fuisse deprehendit: quippe cùm aliquot centuriæ Æthiopum huius elephanti carnes domos suas retulissent (vesci enim elephantinis carnibus solet illa gens) vix tamen aliquid inde desumptum esse (vt ita dicam) animaduerti poterat. Socii enim ipsius nauales, dicti elephanti cadauer ascendebant, haud secus ac ædes quaspiam; non sine summâ omnium ipsorum admiratione: tantæ molis fuerat vastum ac immane huius elephanti corpus.

Haye.

Meminit & idem Nauarchus magni cuiusdam, & valdè feri ac immanis piscis *Haye* dicti, adeò vt sæpiùs nauales aliquot socios ab illius generis piscibus deuoratos aut saltem interemtos fuisse afferat. De hoc & in secundâ suâ Nauigatione scripsit: vidisse nempe se vnum ex hoc genere, circa insulam Sancta Maria dictam, adeò immanem, vt vix paulo minor Cete aliquo aut Balænâ videretur, comitatum maximâ copiâ aliorum congenerum minorum; qui tanquam Princeps aliquis aut dux cum suis satellitibus, vel prætorianis militibus, natabat: sub quibus multi minuti pisciculi varicolores sine metu aut damno natabant; quamuis alioqui ea natura sit huius piscis, vt non solùm hominibus, sed & aliis piscibus infestissimus & perniciosus esse debeat: Quare Æthiopes ac etiam Indi hoc genus piscis admodùm metuere & horrere consueuerunt.

Hippopotami, seu Equi marini.

In Guinea circa promontorium dictum *Cabo Lopez Gonsaluez*, idem Vander-Hagen conscensa scapha cum aliquot è sociis suis naualibus aduerso flumine nauigans, versus oppidum Vlibatto, deprehendit in dicto flumine multos Hippopotamos seu Equos marinos, dimidio maiores quàm sint terrestres nostri equi; qui ab Æthiopibus ibidem capiuntur & in cibum assumuntur. Quin & in ipso oppido plurima horum equorum capita monstrabantur: è quibus & aliquot dentes mirandæ magnitudinis à comitibus eius relati sunt. In mediterraneis eiusdem regionis reperiuntur plurimi Bubali, aut potiùs Buffali siluestres, nec non & elephanti, quos ibidem frequenter pascentes videre est. Ad dictum promontorium, inter insulam Corisco visebātur eo tempore admodùm multæ Balænæ immanes, persæpe tam nocte quàm die haud procul à nauibus emergentes, cum admodum horrendis aquarum eructationibus: sed tamen nihil damni ab ipsis vlli istarum nauium illatum fuisse, testantur omnes. Nautici nihilominus socii, duo aut tres simul in vnum ex istis Cetis collineantes, sclopis suis maioribus petentes caput, tetigisse quidem id se compererunt; sed an eos læserint ignorabant: nam ab ictu percepto merserunt se sub aquis dictæ Balænæ: nec postea vnquam magis comparuerunt.

Piscium magna copia.

Iuxta insulam *De Mayo*, secundâ Nauigatione socii nauales ex nostrâ classe sagænæ vnico tractu 436 grandiores pisces ceperunt, illius generis quos Capitones quidam Latinè, Itali *Cefali*, Hispani verò *Lissas de Mar*, nostri autem *Harders* vocant, admodum pingues & saporis gratissimi; quorum quidam duos pedes longi erant; sed minimi, pedis longitudinem ferè attingebant.

Vermes aquæ innatantes.

Inter insulam *Anabon* & *Capo Lopez Gonsaluez* plurimos vermes viuos aquæ supernatantes deprehendimus, quorum quidam duos, aliquot tres, quatuor, quinque & sex pedes longi erant.

Aues in nauem decidentes. Circa Samatram, eâdem Nauigatione secundâ, aues quædam, volando forsitan defessæ, ita cicures in naues deciderunt, vt manu à sociis nostris naualibus caperentur: erant autem è Larorum & Fulicarum genere, aut quas nostrates *Zee-Meeuwen* appellant, longis rostris, & pedibus anatinis, quæ pisciculorum capturâ viuebant, sub aquis se mergentes: quas tamen esu non iucundas Nauarcha deprehendit.

Lari aut gauiæ. Tertiâ Nauigatione, gr. 34. p. m. non procul à Promontorio Bonæ Spei, *Cabo d'Esperança* dicto, plurimi varicolores & maculati Lari conspiciebantur.

Arundo Indica. In Insulâ Samatrâ inueniebatur arundinis Indicæ admodùm mirabile genus, variè se circum arbores vinciens, & contortiplicatim crescens, centum, ducentarum, imò trecentarum & plurium orgyiarum longitudine, ita vt eius origo nec finis deprehendi vix posset: quod valdè accommodum erat circulis vasatiis conficiendis, quibus vasa reuiebant socii nauales.

Locustæ. In reditu è S. Helenâ multæ rufæ subalbidæ locustæ visebantur, aquæ innatantes; quarum & quædam in naues ipsas aduolitabant.

Lux superficiem maris illustrans. Circa Lineam Æquinoctialem, secundâ Nauigatione, ita relucere & scintillare superficies maris visebatur, vt apud nos hiberno tempore viæ niue plenæ resplendere consueuerunt: tantumque lucis ad puppim nostram se expandebat, vt ad interiora vsque nauis penetrans, totam eam illustraret, haud secus ac si laterna cum candelis accensis de clauo pependisset. Quæ res multis rei nauticæ veteranis mira videbatur, qui nihil tale vnquam vidisse meminerant: Aliqui tamen ex iis qui Guineám versus sæpiùs nauigauerant, illud ipsum sibi interdum vsuuenisse memorabant.

Cæcitas subitò oborta. Eâdem secundâ nauigatione, circa insulam Coruos & Fayal, repente inter socios nauales Nauarchæ Vander-Hagen cæcitas subitanea oborta est, aut oculorum obfuscatio; quæ indies ita increscebat, vt quatuordecim aut quindecim ex ipsius sociis repentino hoc malo correpti fuerint; quod propriè nyctalopia dici debebat: nam simulac obuesperascere incipiebat, adeò obfuscari ipsis & obtenebrari visus deprehendebatur, vt ne minimum quidem prospicere possent; adeoque ad nocturnas vigilias obeundas prorsus inutiles, imò ad reliqua quæcunque naualia officia ineptissimi redderentur.

Tertiâ Nauigatione, Nauarcha naui cuidam obuius factus est circa Socatara, cuius domini erant aliquot Arabes: quàm cùm nullis Lusitanorum mercibus oneratam esse videret, à patrono eius donatus fuit aliquot fructibus nostro cælo ignotis; & inter cæteros *Vuæ sine vinaceis, seu apyrenæ.* vesicâ quadam vuis passis agigartis plenâ, id est, quæ vinaceis seu seminibus carebant; alioqui admodùm dulces & gratissimi saporis erant.

Eâdem Nauigatione in flumine Iacatrâ plurimos raros incognitosque nobis pisces ceperunt, aduerso flumine subnatantes; quos non edules deprehenderunt: Vbi & plurimos crocodilos conspexerunt: ex quibus vnus nido suo insidebat, ibidem immotus manens, donec à prærernauigantibus verbere aut ictu conti naualis abigeretur.

Mare albescens. Mense Iulio, eâdem nauigatione, haud procul ab insulâ Bandâ, singulis noctibus mare albescere deprehendebatur instar lactis serosi aut ebutyrati, vt vocant: & vt accolæ istius maris narrabant, quotannis hæc mutatio circa idem illud tempus accidebat, quæ ipsa mutatio illis idiomate vernaculo *Ayer puty*, id est, Aqua alba dicebatur: perduratque hic color vltra mensis vnius spatium: post quod tempus solitum suum colorem recipit mare. Nec hoc vllibi accidere videas, quàm circa insulas dictæ insulæ Bandæ adiacentes; ita vt mutatio ista prope Ambonam vix animaduerti queat.

Nucum myristicarum & macis messis. Circa hoc tempus præcipua est tempestas colligendæ Maci, & Nuci myristicæ idonea: quarum arbores tamen quotannis ter fructus ferre conspiciuntur.

Caryophyllorum arbores. Caryophylli, vt eâdem tertiâ Nauigatione præcipuè didicerunt, crescunt in Ambonâ in altis arboribus, Pyro nostro non dissimilibus: quæ nunc maiori copiâ ibidem reperiuntur, quàm vnquam antehac, ex quo nimirum tempore Lusitani eius dominium occupârant; quod ferè quadriennio antè euenit, quàm dictâ regione Nauarcha Vander-Hagen potiretur: nam Lusitani simul ac rerum ibidem absolutè domini facti sunt, statim multa millia arbuscularum passim per totam illam regionem conseri curârunt; & illorum vestigia secuti incolæ, indies noua plantaria earundem arborum instituunt, maximâ copiâ: nec

nec frustrà, quippe cùm facillimo negotio & felicissimè istæ arbores in dictâ insulâ prouenniant & incrementa capiant, imò meliùs quàm in vllâ Moluccarum insulâ: idque passim, sine loci discrimine, tam in planis & vallibus, quàm in editis locis aut collibus. Fructuum tamen prouentus quotannis non æquè vber aut abundans existit: nam tertio plerumque anno fructus in vnâ arbore magni deprehenduntur, sequentibus verò duobus minores paulò. Breuiter, in hac arbore consistunt hodie omnes opes & facultates incolarum dictæ regionis: quæ regio horum trium annorum spatio Societati Indicæ-Orientalis Batauicæ contribuit 2400 bazares caryophyllorum; quorum singulus bazar, vt vocant, 600 pondo Amsterdamica æquat, præter illud quod tectè distraxerunt, aut aliis vendiderunt. Quorum caryophyllorum summa si simul computetur, supra quadraginta auri tonnas æstimabitur; id est, decies centena Hungaricorum millia superabit.

Eâdem regione & plurima genera pulcherrimorum psittacorum inueniuntur, maioris & minoris generis (quorum vltimos *Parroquettos* vocant) diuersicolores plerique, & variegatis plumis tecti: ac inter eos aliquot albi, quorum capita tamen pulcro vertice ornantur, purpurascentis aurei coloris, aut propriè eius coloris qui in malis aranciis conspicitur: quem verticem admodum concinnè attollere seu erigere solent istæ aues, naturâ duce, pulcerrimo sanè spectaculo. Nidificantur & ibidem plurimæ ardeæ, pariter albæ, ac plurimæ aliæ nobis incognitæ volucres. *Psittaci albi.*

Hæc sunt quæ ex Nauigationibus Amplissimi istius Nauarchæ Vander-Hagen excerpta huic postremæ Clusiani operis Recognitioni adiungere visum fuit; quia pleraq. ad confirmationem eorum quæ à Clarissimo Clusio notata sunt, conducunt; quædam etiam planè noua Lectori studioso non ingrata fore videbantur. Nihil autem in iis immutare voluimus, & in multis non potuimus; quamuis plura solùm tacta aut leuiter memorata potiùs quàm plenè aut accuratè descripta sint. Sperandum est tamen per nauigationes singulas huic studio semper aliquid noui & accuratiùs descripti accessurum: Ut sic Naturæ dotes & miracula non solùm extrinsecè mirari & suspicere, sed & penitiùs rimari ac coram inspicere queamus. Hoc faxit Deus; qui horum miraculorum autor, plura admirationi nostræ semper reseruat, quàm cognitioni indulget.

Emendanda & addenda
NOTIS
CAROLI CLVSII
in Aromatum GARCIÆ Hiſtoriam,

Ex codice Ill. Scaligeri (qui nunc eſt apud Cl. V. Petrum Scriuerium) ipſius manu emendato & aucto.

Exoticorum Cluſii fol. 247 *ad Cap.* XVIII. *Xarabdar* eſt homo à potione:] *Adde*, Eſt autem Perſicum. Perſæ enim ex ſubſtantiuis adiectiua formant additâ paragoge DAR. *Scherabdar* ab Arabico *Scherab*, potio. *Deſterdar*, Quæſtor. *Deſtar*, eſt ſcriptum rationum, ex Græco διφθέρα. *Kemandar*, τοξότης.

Fol. 249. *ad cap.* XXIV. *verſ.* 15. quomodo non vidit *Cacolaa*, ſed *Kabala* apud Auiſenam ſcriptum eſſe:] *Lege*, quomodo non vidit non *Cacolaa*, ſed *Kakala*, &c.

Ibid. ad Cap. XXX, *verſ.* 13. quod Arabibus dicitur:] *Adde omiſſam vocem Arabicam*, لوز *Verſ.* 15. Hebræi vocant לוז) *Scribe*, לוז.

Fol. 250, *ad cap.* XXXIII, *verſ.* 5. ἀρωματίζων.] *Scribe*, ἀρωματίζουσα.

Fol. 251. *ad cap.* XXXVIII. *addatur hac Nota.* Perſæ *Bade Frangi.*] بادی فرنگی id eſt, malum Francicum. بادی *Bade* Perſis eſt malum.

Emendanda & addenda ANIMADVERSIONIBVS In BELLONII Obſeruationum libros.

Fol. 205. *Animaduerſ. verſ.* 8. *colum.* 1. Caſtamoniti. Corruptum ex Italico Caſtro munito] *Adde*, Niſi ſit à Caſtamonis populis.

Ibid. colum. 2. *verſ.* 5. Vocat literas Seruianas, quæ aliter dicuntur Hieronymianæ,] *Adde*, & Buchuizza.

Fol. 206. *colum.* 2. *verſ.* 24. Melodunenſibus. *lege*, Meldenſibus.

Fol. 207. *colum.* 1. *poſt verſum ſextum à fine*, medio Septembri Iuliano, *inſere hanc Notam* Pag. ead. verſ. 29. Alcanna Arabum] Hæc figura non conuenit cum ea, quam dedit Proſper Alpinus, 20.

MOLY HISPANICVM PVRPVREVM.

PERDVCTIS huc vſque Curis hiſce poſterioribus, Nobilis & Clariſs. Vir. Ioannes ab Hoghelande raram quandam Moly ſpeciem nobis oſtendit, emtam à rhizotomo quodam Gallo, quam ille Moly Hiſpanicum nominabat. Nobis autem primo intuitu ſpecies quædam Moly Pyrenæi eſſe videbatur: Sed caulem habebat rotundum, firmum, tres ferè pedes altum, ſummo faſtigio, è vaginâ quadam membranaceâ in tres partes fiſsâ flores emittentem p. m. ſexaginta, ſatis magnos, ſingulos vncialibus aut longioribus pediculis ſubnixos, ſenis foliis, dilutè rubris aut carneis, purpuraſcentibus, ſtellæ formâ radiatim expanſis conſtantes, cum ſex concoloribus intermediis ſtaminibus, gerentibus apices luteos, in quorum medio capitulum viride, interdum trifidum aut triangulare, cum ſtilo aut piſtillo intermedio, interdum verò quadrifidum, præſertim cùm florum folia octo numero ſunt; tunc enim & ſtamina octo cum apicibus totidem in hoc flore conſpiciuntur. Ex eâdem enim vaginâ membranaceâ ſeu folliculo prodeunt flores aliquot octo foliolis conſtantes; etſi plerique ſex tantùm foliola habere conſueuerint. Odor floris gratus, nec alliaceâ aliarum Moly ſpecierum grauitate capiti moleſtus. Florebat autem ſub 20 Maii, anni 1611. Radix alba, rotunda & bulboſa, longis compluribus fibris terræ adhærens, ac per eas eodem anno alias propagines emittens: magnitudo autem eius proportioni caulis non reſpondet: vnciâ enim vix eſt altior, tres vncias in circumferentiâ extuberans; folia emittens duo, viridia aut porracea (caulem quem modò deſcripſimus amplectentia) bipedalia p. m. lata, ſed in medio latiora, id eſt ferè tres vncias lata, carinata, & non ſolùm caulem intermedium, ſed & ſe mutuò amplectentia, nullius penè odoris, ſaltem allium non redolentia: inter quæ, nempe haud procul ab exortu ipſorum, & alii minuti bulbuli creſcunt, præter illos bulbulos qui iuxta radicem ipſam ex prædictis fibris enaſcuntur; ſtupendâ ſanè fecunditate.

Moly montanum latifolium purpureum, Hiſpanicum, à Ioh. Hoghelande.

FINIS.

EVERARDI VORSTII
MEDICINÆ PROFESSORIS
Oratio funebris
IN OBITVM
V. N. ET CL.
CAROLI CLVSII
ATREBATIS.

Accesserunt
VARIORVM EPICEDIA.

IN OFFICINA PLANTINIANA
RAPHELENGII.
1611.

EVERARDI VORSTII,
MEDICINÆ PROFESSORIS,
& magnifici Acad. Rectoris,

ORATIO FVNEBRIS
in obitum
V. N. & CL.
CAROLI CLVSII,

SENATORES Academici, Professores Cl^mi, Illustres ac generosi Barones, Viri Amplissimi, doctissimi & reuerendi, Iuuentus ornatissima atque Reip. spes florentissima;

ECENS ac nuperum Academiæ nostræ fatum, alius nunc iterum longè acerbissimus excepit casus. Extulimus paucis abhinc diebus Iosephum Scaligerum, temporum nostrorum Phœnicem; hunc breui adeò interuallo subsequutus est Carolus noster Clusius; vixdum dolor noster aliquantò subsederat, ecce nouo percellimur luctu, malúmque paullò remissum rursus integrascit. nec enim vno contenta Scaligero (in cuius tamen iacturâ totus ingemuit orbis) mox & alterum hoc nobis subduxit ornamentum inuida Parca. Huic venerando seni hodiè pro vestrâ pietate parentastis; huius honorandæ memoriæ huc frequentes conuenistis; huius defuncti gratiâ foris sordidatos, intus mærore obsessos vos mæstus intueor; huius denique caussâ in hunc locum, non tam meâ voluntate, quàm vestrâ, Patres Academici, petitione atque impulsu ascendi. Quàm durum susceperim onus, non me fugit. dicturus enim sum de eo Viro, cuius virtutes, eruditio, in remp. litterariam merita, omnem meam dicendi vim, omnem supellectilem excedunt longè: dicturus sum in eo loco, in quem nihil adferri solet, nihil debet nisi perfectum ingenio, elaboratum industriâ, & quod demorsos sapiat vngues. à quo dicendi splendore tametsi quàm longissimè hanc meam Orationem abesse probè sciam, vestrâ nihilominus fretus beneuolentiâ multus in me excusando apud vos non ero. excusabit me Senatus Academici decretum, quod dicendi hanc imposuit necessitatem. excusabit pietas, quâ defuncti manes prosequutus, extremũ hoc officium à me desiderari passus non fui. excusabit Vitæ ac

professionis meæ genus quod ab amœnioribus istis litteris & eloquentiæ studiis multum semotum est. excusabit demum temporis angustia, quæ meditationi accuratiori spatium perexiguum concessit. Quare si non ex dignitate omnia dixero, & ex tam multis pauca solùm delibauero, haud spero apud Auditores tàm æquos iudicia mihi vlla fore parata iniqua. Fauete igitur piis conatibus, Auditores humanissimi; fauorisque vestri auram tantisper mihi concedite, dum quæ de tanto viro ab aliis aliquando ornatiùs dici aut feliciùs scribi poterunt, ego ὡς ἐν τύπῳ crassâque, quod aiunt, Mineruâ, adumbrare studeo.

Qui viros præclaros laudandos sibi suscipiunt, à solo natali in quo orti, in quo primùm hauserunt cælum, orationes suas auspicari solent non immeritò; huic enim tantum à maioribus est tributum, vt parentis sanctissimum nomen nobiscum commune habere voluerint, nihilque prorsus esse, quod à nobis vel fortiter geri, vel prudenter agi, vel sapienter dici possit, cuius patria sibi non arroget iure suo partem, æquissimi rerum æstimatores censuerunt. Atrebatum vrbs Galliæ Belgicæ ad Scarpum fluuium antiquissima est, ampla, elegans, amœna, aëre saluberrimo, ingeniis ac nobilitate florens; totius gentis Metropolis iam olim habita. in hac Clusius noster nascitur Anno salutis millesimo quingentesimo & vigesimo sexto, mense Februario, patre Michaële de l'Escluse, Domino de Watenes, & Consiliario Curiæ Prouincialis: matre Gulielma Quineaut, rari exempli fœminâ. quo in loco parentes simul cum animâ illi tradiderunt, patriam non obscuram, familiam non pœnitendam, domum innocentem, opes honestas, ingenium liberale, studiisque optimarum artium capessendis aptissimum. Quare vt primùm ex ephœbis excessit, Gandauum à parentibus missus, sub optimis præceptoribus iis artibus, quibus ætas illa ad humanitatem informari solet, ritè imbutus est. quo quidem tempore multa neque ea vulgaria spectatæ indolis edidit specimina. Ætate iam grandior factus, ad grauiores disciplinas & imprimis Ius Ciuile discendum, Louanium totius Europæ florentissimum tunc Gymnasium, ac litterarum Emporium ablegatur: vbi celebriores in omni scientiarum genere Viros publicè docentes cupidissimè audiuit; priuatim etiam quibusdam ex præcipuis & familiariter vsus, assiduâ illâ doctorum hominum consuetudine effecit, vt breui admodum insignem optimarum rerum peritiam, nomenque inter æquales clarum sibi compararet. Erat enim eâ tunc in vrbe summus præstantissimorum virorum & adolescentum concursus ex omnibus Europæ prouinciis; & docentium discentiumque studia ad æmulationem æquè feruebant. Anno ætatis vigesimo secundo Louanio digressus, ad vberiorem ingenii cultum capiendum, & externarum regionum visendarum cupidine flagrans, in Germaniam contendit, & Marpurgi

apud

apud Chattos aliquandiu ſubſtitit, vbi Oldendorpium clariſſimum apud ſuos & exteros Iuriſconſultum, diligentiſſimè audiuit: ibidémq. in familiaritatem incidit Andreæ Hyperii, magnæ exiſtimationis ac famæ apud Germanos Theologi. Huius conſilio anno inſequente Wittebergam Saxonũ adiit, potiſſimùm vt Philippum Melanchthonem videret, audiret & coram cognoſceret; virum mehercle egregium, qui ſcientiarũ orbem vniuerſum vel ſolus, vel cum paucis apud populares ſuos intellectione cõplexus eſt; & ob id, dum viueret, Germaniæ ſuæ Oraculum habitus. Circa annum Chriſti CIↃ. IↃ. L. Wittebergâ profectus Francofurtum indeque Argentinam petiit, vbi paullulum commoratus, cùm Galliæ luſtrandæ teneretur deſiderio, per Heluetios & Allobroges Lugdunum peruenit, hinc Montepeſſulum: in qua vrbe certo conſilio triennium totum egit, Gulielmi Rondeletii Medici celebratiſſimi contubernio ac menſâ vſus. Hoc primùm in loco illum cepit Medicinæ ſtirpiumque noſcendarum amor, quo ad extremum vſque vitæ diem raptus, Iuris Ciuilis profeſſioni nuntium remiſit, ſéque totum Sacræ Artis, & præcipuè ſimplicium medicamentorum cognitioni tradidit, inſito quodam naturæ ductu. aſſiduus ac ſedulus Rondeletii, cui vnicè carus & acceptus erat, auditor, ex ore docentis excepit Methodum curandorum morborum particularium, quam poſteà typis vulgauit Laur. Ioubertus. Rei herbariæ ſtudio ſupra modum delectatus, ſæpiſſimè in agrum & circumuicina loca prodibat, totamque Galliam Narbonenſem perreptabat: neque, quod multi peregrinantes hodie faciunt, perfunctoriè aut veluti canis Nilum lambit, exteras regiones obibat, verùm penſiculatè minutiſſima etiam quæque animaduertebat, nec ſolùm rerum naturalium ibi naſcentium indagatione contentus, quicquid præterea ad ſitum, antiquitates & populorum mores ſpectaret, mente & oculis attentiſſimis obſeruabat. cui inter cætera fidem facit Tabula illius Chorographica Galliæ Narbonenſis, quam Theatro ſuo Geographico Abrahamus Ortelius inſerüit. Dum apud Montepeſſulanos degeret, Petrum Lotichium Poëtarum Germaniæ principem cognouit, & inter reliquos amicos familiariſſimè coluit. huius ad Cluſium verſus aliquot & Epiſtolæ cum reliquis eius operibus leguntur. Porrò in ſtudio Botanico, cuius incredibili flagrabat amore, ita breui profecit, vt vel tunc Rondeletio, Scyronio aliisque Academiæ illius Doctoribus liqueret, quantus in illa profeſſione aliquando futurus eſſet: non obſcuris quippe indiciis colligebant, ad rem herbariam ornandam, augendamque natum atque vnicè factum. vtpote cuius animo altiſſimè infixum hærebat graue illud dictum quod apud Galenum extare nouimus, & ab Oribaſio repetitum legimus, ſimplicium medicamentorum, & facultatum quæ eis inſunt cognitionem adeò Medico neceſſariam eſſe, vt

ſine eâ nemo ritè mederi queat. Equidem ita iudico; ſi Medici alioquin eximii animum herbarum notitiâ ſpoliaueris, mentemque natiuâ ſtirpium ſpecie nudaueris, licet cælo deiectus, licet Æſculapius ipſe fuerit, licet omni Muſarum choro ſtipatus, Phyſica, Anatomica atque Chirurgica callens, placere tamen poſſe ne Apollini quidem ſuo, vtpote herbarum ſcientiſſimo. Fuit ſanè hæc Sapientiæ pars quæ ſtirpium hiſtoriam complectitur, non ita multis ab hinc annis in obſcuro planè poſita, denſiſſimisque inuoluta tenebris. nam præterquam quòd per ſe ſat difficilis eſſet, temporum longinquitas & crebræ populorum migrationes, in cauſsâ fuerunt, vt pleræque, ne dicam omnes, plantæ veteribus abiectis noua ſæpiùs induerint ac commutârint nomina, ita vt priſtinæ nomenclaturæ nec vola nec veſtigium appareat vllum. Hinc etiam moroſior ac ſcrupea prorſus reddita, quòd priſci materiæ medicæ Scriptores, ſtirpium, quas pro vulgò cognitis habebant, paucas inter deſcribendum, non rarò nullas tradiderint notas, quibus à poſteris recognoſci poſſent. Quibus & tertium acceſſit incommodum, quòd recentiorum quidam ad primam quamque vel leuiſſimam notam à veteribus appoſitam, alienas ac nonnunquàm contrarias ſupponunt plantas, adeò vt loco ſalutarium remediorum, venena etiam quidam nobis ſurrogârint nocentiſſima, damnabili prorſus atque ſceleratâ inſcitiâ. Quibus malis ne diutiùs conflictaretur Ars medendi, ſummi Numinis prouidentiâ factum, vt patrum noſtrâque memoriâ multi præclari exorti ſint Viri, qui hanc Philoſophiæ partem illuſtrandam ſibi ſumpſerunt; inter quos primas obtinent Leonicenus, Ruellius, Matthiolus, Fuchſius, Tragus, Dodonæus, Dalechampius, Lobelius, Caſpar Bauhinus, Cluſius denique hic noſter; de cuius in hoc ſtudiorum genere excellentiâ, & ſingulari peritiâ non eſt quod multis apud vos diſſeram; res ipſa loquitur, & quæ omnium manibus teruntur, Viri eminentiſſimi Scripta id abundè teſtantur. inde enim apparet duo ſibi potiſſimùm propoſita habuiſſe, vt ab antiquis deſcripta aut memorata, altâque iam caligine merſa, erueret atque in lucem protraheret; noua verò aliisque indicta ipſe reperire poſſet, repertaque optimâ fide bono publico omnibus communicare. vtrumque feliciſſimè peregit, & cum immortali nominis ſui gloria perfecit. Verùm ad reliquum de Vitâ Optimi noſtri Senis ſermonem regredior. Montepeſſulo, poſt gradum, vt vocant, Licentiæ in Medicinâ adeptum, diſcedens per Galliam Lugdunenſem, Geneuamque, iterùm Baſileam peruênit, vbi exquiſitiſſimis honoribus ab Ordine Academico exceptus, ſecundo Rheno vectus Coloniam vſque Agrippinæ, inde terreſtri itinere Antuerpiam petiit, & ab anno quinquageſimoquinto ſupra milleſimum quingenteſimum vſque ad annum ſexageſimum tertium in Belgio ferè hæſit, niſi quòd Lutetiam Pariſiorum

rum semel excurrere illi visum. Vertit intereà temporis in sermonem Gallicum Vitas Hannibalis & Scipionis à Donato Acciaiuolo Latinè priùs editas, quæ inter opera Plutarchi Gallicè euulgata hodiè leguntur. Dodonæi præterea Plantarum historiam in eandem linguam conuertit. Anno verò sexagesimotertio Augustam Vindelicorum petiit, proximoque repetiit, & inde in comitatu Illustrium fratrum Fuggerorum, per Belgicam, ceteramque Galliam Oceano proximam, in Hispaniam profectus est; quam vniuersam peragrauit & accuratissimè perlustrauit à Pyrenæis montibus ad fretum vsque Gaditanum: quo in itinere ad Calpen equo dilapsus os tibiæ confregit. Olysipone cùm esset, incidit fortè fortunâ in Dialogos Garçiæ ab Orta Lusitanicâ linguâ conscriptos, Aromatum apud Indos nascentium descriptionem complectentes, quos cùm auidè percurrisset, dignosque qui toti orbi innotescerent iudicasset, Latinè vertit, & parergis omissis contraxit, additis etiam Notis. Hos primùm anno septuagesimoquarto Christophori Plantini typis Antuerpiæ publicauit: quibus adiunxit Nicolai Monardis Medici Hispalensis de Simplicibus med. Noui Orbis Librum ex linguâ itidem Hispanicâ in Latinam traductum. Hispaniâ totâ decursâ in Belgium reuersus est, & in eo vsque ad annum septuagesimum commoratus est, amicitiâ multorum præstantium Virorum vsus, Boysotti, Brancionis, Laurinorum fratrum, Plantini, Raphelengii, & aliorum. Hoc tempore ex sermone Italico in Latinum transtulit Antidotarium, vt vocant, Florentinum, quod anno LXVII. apud Plantinum édi curauit. Anno verò LXXI. in Britanniam nauigauit, indeque redux biennio exacto ab Imper. Maximiliano II. Augusto Viennam Pannoniæ honestissimis conditionibus euocatus fuit, & numero familiarium aulicorum adscriptus, commissâ illi etiam Horti Cæsarei curâ: in quo munere ad annos circiter quatuordecim durauit, in summâ Maximiliani Aug. & Rudolphi F. existimatione ac gratiâ. quo tempore Pragam vnà cum Imp. Maximiliano profectus est; quo ibidem vitâ defuncto, à Rudolpho successore pristinum illi munus confirmatum fuit. Hungariam etiam, totamque Austriam peragrauit. Britanniam etiam permissu Imp. iterum adiit: vbi in familiaritatem incidit generosissimi Viri Philippi Sidnæi & Francisci Drake; à quo sociisque eius naualibus permulta didicit quæ ad Exoticorum historiam spectant. In aulâ Cæsareâ quamdiu fuit, totum inuestigationi stirpium se dabat, eiusque rei causâ sæpissimè in vicinos Pannoniæ agros montesque excurrebat. Hyberno verò tempore, & quoties otium illi esset assiduè aliquid quod ad studium hoc pertineret commentabatur. Edidit enim Anno LXXVI. typis Plantinianis Hispanicarum stirpium à se obseruatarum Historiam; præter Garçiæ ab Orta Dialogos, Christophori à Costa Historiam Aromatum,

tum, & Nicolai Monardis Noui Orbis Simpl. med. Anno autem 83. Plantarum Pannonicarum obſeruationes. Verſabantur eodem tempore in aulâ Io. Sambucus, Iul. Alexandrinus, Crato, Dodonæus, aliíque non pauci Viri doctiſſimi; quos omnes amore ſibi deuinctos habuit. Patuit etiam illi aditus in multorum principum & illuſtrium Virorum amicitiam; inter quos potiſſimùm colebat, maximeque familiares habebat Comitem à Serotin, & Baronem à Batthyan, Hungariæ proceres. Aulicæ tandem vitæ pertæſus, Anno LXXXVII Francofurtum ad Mænum conceſſit; ibique per annos fermè ſex priuatim egit, ſibique vixit: niſi quòd interdum ad Principem Gulielmum Lantgrauium commeare ſoleret: cui tantoperè acceptus fuit, vt annuo illum honoraret ſtipendio; tantoperè familiaris, vt eâdem cùm illo veheretur rhedâ, intimeque conſueſceret. complures etiam alios in hoc ſeceſſu, vt erat leniſſimæ conſuetudinis homo, comparauit ſibi amicos, magni nominis regum ac principum Legatos. Illîc cùm eſſet, vertit è lingua Gallica in Latinam P. Bellonii Obſeruationes, quas Anno LXXXIX. publicauit, addito eiuſdem Bellonii Libello de neglectâ ſtirpium culturâ. Demùm Anno XCIII. ab Academiæ noſtræ Curatoribus honorificis litteris & ſtipendio inuitatus huc venit. Ita enim iudicabant Viri prudentiſſimi, à tam clari hominis præſentiâ, non minimum ſplendoris Academiæ huic acceſſurum: nec opinione ſua fruſtrati ſunt: quamdiu enim apud nos fuit quá publicè quá priuatim vtilis eſſe nullo vnquam tempore deſtitit. Scripta ſua omnia ad incudem hîc reuocauit, extremamque manum addidit, & in duos tomos digeſſit, titulis Hiſtoriæ Rariorum Plantarum, & Exoticorum: additis etiam aliis quibuſdā libellis, Epiſtolis & obſeruationibus. Nec ſolùm ſcriptis æternâ memoriâ dignis illuſtre reddidit Gymnaſium hoc: ſed quotidianis ſermonibus omnes qui ad ipſum ventitabāt erudiebat, benigneq. omnia ſua commonſtrabat atque communicabat. adeò vt cui conferre cùm illo liberet, non inter plantas verſari, ſed in Philoſophiæ ſinu conquieſcere ſibi videretur. Erant quippe in hoc viro præter ſtirpium cognitionem exactiſſimam, complures aliæ & inſignes dotes. Linguarum præter Græcam & Latinam, Hiſpanicæ, Italicæ & Germanicæ callentiſſimus fuit: & qui Italiam nunquam viderat, optimè tamen illius gentis loquebatur & ſcribebat linguâ. Hiſtoriarum & Geographiæ peritiſſimus. memoriæ tam felicis, vt quæcunque inter peregrinandum etiam minutiſſima quæque obſeruaſſet, ad vnguem teneret & tanquam in numerato haberet. Pietatis in Deum atque homines non obſcura reliquit indicia. ipſe cùm maior natu eſſet, fratri tamen minori ceſſit vltrò feudo ac dominio Wateneſii; exemplo noſtris hiſce moribus raro. Attritis prætereà ſuorum ob bellum noſtrum ciuile opibus, liberali manu ſubuenit ex eo quod frugali ſuâ & cælibe

vitâ

vitâ reliquum sibi fecerat: cibi enim potusque desiderio naturali, non voluptate, modus illi finitus erat; ab eorum ingenio procul, quorum corpora in saginâ, animi in macie & veterno obtorpescunt. Tranquillitas porrò animi ac serenitas in illo incredibilis, quam longo vsu sibi pepererat ex bonâ conscientiâ, rectis atque honestis actionibus, contemptu fortuitorum, placido vitæ & continuo tenore, vnam eandemque perpetuò premente viam. Temporis tàm diligens dispensator, vt nunquam deprehensus sit, extremâ etiam illâ ætate, quin aut legeret aliquid aut commentaretur. Amicorum cultor religiosissimus; quos illi plurimos omnis ordinis conciliauit, præter doctrinam, multa eius atque rara virtus, animique mansuetudo. ita vt vix dies præteriret quo non aut ipse litteras daret, aut ab aliis acciperet, etiam ex remotissimis regnis ac prouinciis. Summis Principibus quanto in pretio quamq. carus fuerit, vel ex solis litteris eorum ad ipsum scriptis abundè colligere est. ita vt vix credibile sit hominem priuatum exterumq. in tanta maximorum Virorum dignatione vixisse. Postremis annis duos ex amicis præcipuè obseruauit, Iosephum Scaligerum & Vincentium Pinellum, quorum excessu ita bonus indoluit Senex, vt deinceps manifestè in peius labi & à pristino vigore sensim remittere visus sit. Valetudo illi ab ineunte ætate varia, nec satis prospera. Francofurti in luxationem coxendicum incidit: quod incommodum eo solùm nomine molestiùs ferebat, quòd non, vt antè, montes camposque inuisere, plantasque indagare liceret. Herniosus etiam postremò factus est: sensibus alioquin integris ac mente. visu tam perspicaci atque acuto, vt in extremo illo senio citra ocularium adiumentum optimè adhuc legeret, calamoque pingeret. Tandem longâ ætate & annorum decursu fessus, postquàm iam explesset annum octuagesimum quartum, extremum clausit Clusius diem. Vir, absit inuidia dictis, paucis conferendus, vitâ innocentissimus, ingenio florentissimus, proposito sanctissimus, &, vt verbo dicam, prisci moris & æui. Hîc agnosco libens diuinam tuam, beate Scaliger, ac præsagã mentem. recordor enim, cùm paullò ante obitum tuum Clusius per internuntiũ sese excusaret quòd valetudine impeditus inuisere te ægrotantem non posset, respondisse te, Viueret, valeret tantisper; breui se visuros iterùm in beatorum sede. Verus, ah nimium verus vates: quantulo enim tempore Clusium præcessit ingens illa anima? vix altero elapso mense fidissimum suum sequitur assequiturque Scaligerum Clusius. Quàm forti verò ac constanti animo fatum suum excepit? quàm placidè supremum illud momentum & quàm auidè captauit? Quidni verò captaret homo in Christi Seruatoris scholâ enutritus, & in spem beatæ resurrectionis erectus? meminerat probè, animoque suo proculdubio tunc voluebat, dictum illud Iobi, consolationis plenissimum: Scio quòd Redemptor

meus viuit & nouissimo die de terrâ surrecturus sim;& rursus circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum. reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Talem tantumque Virum amisimus, Auditores; cuius sanè beatitudini vti nos inuidere impium planè foret, ita rursus nostrum nos lugere casum nulla vetat religio. Te quidem, ô beate Clusi, ô fortunate Senex, non est quod lugeamus, qui sempiternâ apud superos iam frueris gloriâ: & apud nos in summâ nominis celebritate vixisti, viuesque etiam post fata æternùm: eos verò attigisti annos quos nostrûm aliquis vix sperare auderet. Et quid si non attigisses? noras mortalium conditionem, cui nasci contigerit, mori restare; interuallis nos distingui, exitu æquari: vtque mori neminem contingit qui non vixerit; ita nec viuere aliquem posse, qui non sit moriturus. At verò nostram nos doleuere iacturam, nostrum totiusque reip. litterariæ irrecuperabile damnum. Luget Academia Crateuâ, Theophrasto, Dioscoride suo orbata. Luget studiosa Iuuentus, & Asclepiadum soboles tanto rei Botanicæ restauratore ac patre destituta. Quin neque omnis intra loci huius septa consistit dolor, claudique se patitur tàm angusto spatio; emanabit hinc in vniuersam Europam, imò ad extremos Indos vsque diffundet se longè lateque triste hoc nuntium. Lugebit ipsa parens rerum Natura Mysten suum Clusium, cuius ingenio atque industriâ, opes suas reclusas & tam accuratè descriptas paullò antè lætabatur. Quare excessisti tu quidem à nobis, beate Senex, & ad authorem originis tuæ lætus reuersus es, sed nobis omnibus desiderium tui reliquisti tristissimum, simulque memoriam nominis tui nunquam interiturâm. tua enim te monimenta, tua te virtus, ac seriæ aliorum laudes, non leuis hæc mea ac breuis prædicatio, perpetuò celebrabunt. Deum Sospitatorem supplicibus votis oro, obsecro, obtestor, vti volens propitius sospitet Academiam hanc, tantisque circumuentam luctibus expediat, & mala quæ iam pridem plurima perpessi sumus, lætioribus aliquando compenset euentibus. Ita voueo, ita auguror. Dixi.

Habita fuit hæc Oratio in Academiâ post ductum funus, die VII. *April. Anno* CIↃ. IↃ. CIX.

EPITA-

EPITAPHIVM *Clariss. Viri* CAROLI CLVSII, *qui sepultus est Leidæ in templo Beatæ Mariæ.*

BONÆ MEMORIÆ
CAROLI CLVSII
ATREBATIS
POS.

QVI OB NOMINIS CELEBRITATEM PROBITATE, ERVDITIONE, TVM REI INPRIMIS HERBARIÆ ILLVSTRATIONE PARTAM, INTER AVLÆ CÆS. FAMILIARES ALLECTVS; ET POST VARIAS PEREGRINATIONES A NOBB. DEMVM ET AMPLISS. DD. CVRR. ET COSS. IN HANC VRBEM CONDECORANDÆ ACADEMIÆ EVOCATVS, ET STIPENDIO PVB. PER ANNOS XVI. HONORATVS, XXCIV^m ÆT. S. ANNVM INGRESSVS OBIIT CELEBS IV. APR. M.DC.IX.

BOISARDVS II. *parte Iconum Virorum illustrium, doctrina & eruditione præstantium, in principio, ad* CLVSII *effigiem.*

ANNO à nato Christo M. D.XXVI mensis Februarii XIX sub horam V. ante meridiem natus est CAROLVS CLVSIVS Atrebati metropoli Comitatus Artesiæ in Gallia Belgica. isticque in pueritiâ educatus: Gandauum inde ablegatus, vt operam politioribus literis daret, sub Paulo Euchario viro doctissimo, apud quem biennio vixit: anno XLVI Louanium profectus Latinæ & Græcæ Linguæ professores in collegio trilingui siue Buslidiano, audiuit. Deinde (sic volente patre) Iuri Ciuili operam dedit sub C.V. Doctore Gabriele Mudæo: sed cum animus esset peregrinas regiones lustrandi, Germaniam triennio pôst adiit: vbi ex magni & celeberrimi viri consilio & autoritate studii rationem mutans, neglecta Iurisprudentia philosophicum studium amplexus est. Anno quinquagesimo in Narbonensem Galliam se contulit: vnde paucos post annos, ob bellum inter Carolum V. Cæsarem & Henricum II. Galliæ regem exortum, in patriam à patre reuocatus, istîc aliquot annos vixit, donec anno LX denuò in Galliam reuerteretur, Lutetiæque biennio viueret. Inde propter intestinum bellum, Aureliâ à principe Condæo occupatâ, Louanium abiit, & istîc anno vixit. Anno 1564 euocatus in Germaniam, bimestri istîc transacto, per celeres equos in Belgium rediit, & inde per Galliam in Hispaniam profectus est, cuius plures prouincias atque etiam magnam Lusitaniæ partem annuo spatio perlustrauit. Anno sequente in patriam reuersus vsque ad 71 in eâ permansit, quo Lutetiam profectus, & inde per Caletes in Angliam. Illâ autem ex parte peragratâ, denuò Lutetiam & in Belgium regressus est: istîc hærens vsque ad annum 73 supra millesimum & quingentesimum. tum enim à Cæsare Maxæmiliano huius nominis II. euocatus Viennam Austriæ profectus est, & istîc in aulæ Cæsareæ familiarium numerum benignè receptus fuit. quo etiam loco apud Cæsarem Rudolphum II. Maxæmiliani filium fuit. Vixit porrò Viennæ vsque ad annum LXXXVIII. (susceptis tamen interea binis in Angliam peregrinationibus) quo Francofurtum ad Mœnum se contulit: XCIII autem anno Lugdunum apud Batauos ab ordinibus confæderatarum prouinciarum euocatus, eò peruenit annum ætatis agens 68; vbi adhuc viuit cælebs annum agens 73. In pueritiâ & adolescentiâ variis morbis obnoxius fuit, præsertim febribus continuis aliquot annis, omnibusque diuexatus est, præterquam quartanâ & pestilente. Annum agens 24 hydrope laborauit ex intemperante aquæ frigidæ potu; quo morbo Cl. V. Guil. Rondeletii med. celeberrimi & professoris in academia Montepessulana, curâ diligentiaque liberatus fuit. Anno autem ætatis XXXIX in Hispanica peregrinatione, ruente in cursu per accliue equo cum ipso sessore; dextrum brachium supra cubitum fregit; & eum insequente, dextrum crus. Viennæ porrò Austriæ, annum agenti 55. pes sinister illi luxatus, & malleolus fractus. Octennio deinde pôst Francofurti ad Mœnum, ex casu dextrum femur luxatum, & luxatione nec à Medicis nec à Chirurgis agnita sed neglecta, ad contusionem dumtaxat medicamenta applicantibus, prorsus claudus effectus est, vt ne pedem quidem promouere possit, nisi gemino scipione sub alis subnixus. eam ob causam cùm corpus exercere nequeat, sed perpetuò illi sedendum aut decumbendum sit, graues alii accessere morbi, calculus, coli dolor, & hernia. Italicam profectionem ter tentauit: Florentissimam enim illam regionem videre summopere auebat: sed irriti semper fuere conatus: primùm Montepessulano Massiliam profectus est: deinde ex ea vrbe rediens, apud Allobroges hæsit fere semestre, parentis responsum exspectans: postremò Augustam vsque Vindelicorum profectus; vnde cursum conuertere debuit in Hispaniam. Quæ adeò causa fuit, vt adeundi Italiam omnem cogitationem in posterum deponeret, existimans id institutum Deo non probari, cuius voluntati obsistere nephas duceret. Eum ob tot animi & ingenii virtutes atque dotes incomparabiles, Imp. Maxæmilianus II. Nobilitatis priuilegiis optimo eius merito cohonestatum, plurimum amabat. Linguarum VII, vtpote Latinæ, Græcæ, Italicæ, Gallicæ, Hispanicæ, Lusitanicæ, & Belgicæ, exactam habet peritiam: variarum autem rerum præstantissimarum, præcipuè verò in historia simplicium peregrinorum tantam notitiam & vsum sibi acquisiuit, vt per tot regna orbis terrarum scriptorem earum vel grauiorem vel diligentiorem hodie non reperias. Historiarum vulgò incognitarum & scriptor & censor acutissimus, vti & Cosmographiæ doctissimus. Scripsit & vertit historias Americanas ex Hispanico Idiomate, in Latinum sermonem. Dialogos siue historiam Garciæ ab Horto, proregis Indiæ medici, Lusitanicâ linguâ scriptam de aromatis & simplicibus aliquot medicamentis apud Indos nascentibus, Latino sermone in epitomen contraxit, & iconibus ad viuum expressis, locupletioribusque annotationibus illustrauit,

illustrauit, quæ quarta editione apud Plantini viduam castigatior & auctior prodiit in 8. anno 93. Librum Christophori à Costa medici & chirurgi de Aromatibus & medicamentis in Orientali India nascentibus ex Hispanico sermone Latinum fecit, & in epitomen contractum quibusdam notis illustrauit, qui altera editione apud Plantini viduam Antuerpiæ anno 1593. in forma octaua publicatus est auctior & castigatior. Historiam Nicolai Monardi Hispalensis Medici duobus libris scriptam Hispanico sermone de simplicibus Medicamentis ex nouo orbe delatis, quorum in medicina vsus est, Latio donauit, & in vnum volumen contractam, annotationes & Iconibus affabrè depictis, illustrauit; quæ tertia editione excusa est ibidem ex postrema authoris recognitione formâ octauâ anno 1593. Idem fecit tabulam Hispaniæ, antiquis & recentibus in ea locorum nominibus inscriptis; quam se editurum promisit Ortelius. Eiusdem Historia aliquot stirpium per Hispaniam obseruatarum libris duobus expressa est Antuerpiæ in 8. Anno 1576.

Hæc Boissardus: quibus vitam Clariss. Clusii vsque ad annum 1593 compendio descripsit. Quæ verò posteà in scriptis suis mutauerit, quaque vitæ illi series vsque ad annum obitus eius 1609 fuerit, ex præcedente Oratione intelligere poteris.

EPICEDIA

In obitum Clarissimi viri

CAROLI CLVSII.

I.

ERIDANVM, *Rhodanum, Rhenumq́;, Istrumq́;, Tagumq́;*
Viserat; & montes passim syluasq́; pererrans,
Quicquid in Europa herbarum fruticumq́; latebat
Clusiadæ virtus studio collegerat acri;
Ille etiam quicquid tellus vel America, vel quæ
India surgentem ad Solem, vergénsve cadentem
Inuisum Europæ & nostris produxerat oris
(Quæ variis alii scripserunt singula linguis)
Donarat Latio filicis munere pennæ,
Eximiis fulgens per totum laudibus orbem.
At nunc è terris in cœlica templa receptus
Aspectu propiore Dei se Clusius explet,
Mirificas nutu qui vires indidit herbis.

II.

MVLTVM *hodie cuiquam si res herbaria debet;*
Debet Matthiole, & docte Lacuna tibi.
Par tribus hoc ipso debetur nomine Belgis
Gloria, non vllo deperitura die;
Clusiadæ, Dodonæo, doctoq́; Lobello,
Certis perpetuum viuere nominibus.
Matthioli, Veneti; Salamantica, scripta Lacunæ
Æterna ornauit laudis honore, typis.
At Dodonæi, & Clusî, scriptisq́; Lobelli
Plantini summum prœla dedere decus.
Cesserunt fatis omnes; Te Parca, Lobelle,
Laudi quâ frueris diu superesse sinat.

BON. VVLCANIVS.

EIVSDEM

EIVSDEM BON. VVLCANII
IN CLARISS. VIRI
EVERARDI VORSTII
Orationem funebrem
IN OBITVM CAROLI CLVSII
EPIGRAMMA.

ΚΛΟΥΣΙΑΔΟΥ φίλον ὦ βίον ἐστὶ καὶ ἤθεα γνῶναι,
Ὃς βοτανῶν τε φυτῶν τ' ἤδεε πάντα γένη·
Τὴν δ' ἀναγνοὺς βίβλον, ἣν μάλα περίφρων οἱ ἀνέθηκεν
Βαταβικοῦ Λυκείου δέξιος ἡνίοχος·
Ὄλβιος οὗτος ἔην, βίος ᾧ τοῖος βεβίωται,
Βώρστιος ᾧ τε νέον δῶκε θανόντι βίον.

Idem Latinè.

CLVSIADÆ *studia & mores qui nosse laboras,*
Herba cui nota & planta propè omnis erat;
Perlege quas Bataui Rector Doctorq; Lycei
Illi sacrauit Vorstius inferias.
Felicem dices, talis cui vita peracta est,
Cuiq; viro à tali vita secunda datur.

Τοῦ σοφωτάτου ἀνδρὸς
ΚΑΡΟΛΟΥ ΚΛΟΥΣΙΟΥ
ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ.

ΠΟΙΚΙΛΑ μὲν δεδάηκας ἀλεξιτήρια νούσων
Κλούσιε, παντοίαις συνθέντα φαρμακίαις·
Οὔτε σε φυταλιαὶ γγαλθέες, οὔτε σε θάμνοι,
Οὐκ ἔλαθον ῥίζαι, καρποφόρον τε γένος.
Ἀφνειῇ τάτε πάντα τεῇ δημιώσαο δέλτῳ
Φῦλά τε καὶ χώρην πᾶσαν ἐπερχομένη.
Οὐ σὺ δὲ μοῖραν ἄλυξας ἑῇ πολυΐδριϊ τέχνῃ·
Τρέψε δὲ κὴρ ὀλοὴ χεῖρας ἀλεξικάκους.
Οὐ μὲν ὅλος κε θάνοις· κρέσσον μέρος αἰθέρι κύρσεν,
Γῆ δὲ περίεισι σὸν κλέος ἀθάνατον.

Doctißimi viri

CAROLI CLVSII

Epitaphium.

NOTA tibi fuerant, Clusi, pellentia morbos
Pharmaca diuersis consociata modis.
Sed neque radices, nec te latuere salubres
Herbæ, non frutices, fructiferumq; genus;
Omnia quæ quondam vulgâras diuite charta,
Quæ modò per gentes per loca quæq; meat.
At tibi mors nullâ fuit euitabilis arte:
Sed medicas vicit tetrica Parca manus.
Haud totus moriere tamen: pars maxima cælo
Viuet, & in terris fama superstes erit.

FEDERICVS IAMOTIVS Medicus.

In reliquias
Cl. Viri

CAROLI CLVSII,

τȣ̃ μακαρίτȣ, post eius obitum editas, &
ORATIONEM FVNEBREM
à Cl. Viro
ÆLIO EVERARDO VORSTIO
de eodem habitam.

FLORÆ sacerdos, candidatus herbarum,
Quascunque Phœbus spectat, aut alit tellus,
Non nostra tantum, sed remota, sed cuncta,
Quam Pontus ambit, aut Olympus inuoluit,
Ereptus orbi Clusius, tamen totum
Spargit per orbem non minus suos flores.
Illum diserta voce Vorstius nuper,
Florum peritus & peritus herbarum
Vita perenni consecrauit & fama,
Victurus ipse non minus celebrato.
Musæ corollam nectite hoc & hoc dignam,
Non in bicorni colle, qua secat nubes
Parnassus ingens, seq; cum polo iungit.
Quos præferatis Clusius dabit flores.

DANIEL HEINSIVS ex tempore scribebat.

EPITAPHIVM
diuini senis
CAROLI CLVSII,
viri clarissimi, & rei herbariæ principis.

SCAZON.

HOSPES, *sepulchrum quisquis aspicis nostrum,*
Hìc æuiternum crede ver in hâc vrnâ
Croco rubente, flosculisq; spirare.
Ego ille saxo condor hoc, inexpletâ
Qui mente dudum sciscitabar, in campis
Quæ procreatrix vis inerret, & magnum
Hoc corpus animet : quæ libido pertentet
Terram, serenâ nocte quum leui cœlum
Humore rorat, aut Fauonius lætas
Florum papillas purpurantium sufflat.
Non studia vulgi me, nec asperæ curæ
Tenuère : non me mane togula sudatrix
Per inquietas diuitum fores egit :
Sed, dum ferè omnes diligenter hìc errant,
Ego inter herbas fusus, è domô Ditis
Siccis capillis innocentiam prisci
Ruris reduxi. sic mihi dies grati
Fulsêre: sic plus octies decem messes
Et tres peregi: quum nec interim tussis,
Malusve languor, nec grauedo me putris
Quassauit: oculos vsque dum meos tandem
Dies supremus, visq; sæuior fati
Grauiore somno pressit, & semel longam
Dormire noctem iussit, heu nimis longam.
Lex ista vitæ est fixa : quam licet dudum
Fugisse iam viderer, haut tamen fugi.
Feramus, hospes, hæc acerba. debentur
Maiora morti corpora. illa, quam stare
Suâ putamus mole, iam labat terrâ
Nutátque. Nata quæ fuêre nòn mirum est
Perire; perit hoc, ecce, quod fuit semper.

Scripsi PETRVS CVNAEVS.

MEMORIÆ
Nobilis ac præstantissimi viri
CAROLI CLVSII.

QVAMQVAM *citatus pennipesq; festines,*
Hospes resiste. suadeo. recusantem
Vel ista præsens pompa te retardârit,
Quâ Denecales Feriæ celebrantur.
Cernis cupressos, & choragium luctûs,
Hominésq; tristes mortualibus sumptis,
Madidisq; ocellis. cernis in sepulchreto,
Hìc quâ Lycæum personat Batauorum
Ipsas Athenas prouocans Erechthæas,
Manes ciere, lachrymisq; perfusum,
Pullâq; veste, crinibusq; dimissis,
Taxoq; opertum Vorstium parentare;
Non fulminato cuipiam è bidentali,
Scurræ've, (ne nos sic putes ineptire:)
Inuersa fax hæc, hæq; imagines pictæ,
Et signa lecto quæ feruntur Orcino
Meliora spondent: nempe funus illustre,
Musisq; amicum, & innocentiæ exemplum.
Quis ille, quæris, sit cui Sacrum fiat?
Cui ille planctus pectorum & lacertorum?
Ille, ille magnus Clusius, pater Floræ,
Geniusq; florum, stirpiumq; nutritor,
Post explicata Exotici Orbis & Nostri
Diuersa ditis dona rara Naturæ,
Isto quiescit conditorio. dixi.
At, ô Viator, paucula heu nimis dixi.
Plura ipse dicet, funerisq; Laudator.
Addamus illud nos tamen, Virum talem
Fuisse, qualem secla vix ferent vlla.
Nulli secundus in scientiâ herbarum
Placuit Rudolpho, Principiq; non vni.
Quòd si patritum non haberet hic nomen,
Vulgoq; passim Clusium salutarent,
Datura [a] *Laurus (namque & arbores nomen*
Dedisse memini, sessilesq; [b] *lactucas:)*
A flore posses nominare vel Florum.
Vtrumque certè conuenit. Viro laurus

[a] Vide Plinium lib. 15. cap. vlt. & lib. 17. cap. 1.
[b] Nempe LACTVCINI, Valeriæ gẽtis cognomen. Vide eundẽ Plin. lib. 19. cap. 4. Apud Diod. Sicul. est Μάρκος Οὐαλέριος Λακτούκινος, lib. 11

Condigna merces; dignus estq́ florere
Æternùm, & ora per volare doctorum.
Non ille Caudex, aut inutilis Truncus,
Non imminuti Fungus est cerebelli,
Stolo, Frutéxve. at Arbor admodùm Felix;
Bis terq́ Felix, ingeniq́ diuini;
Industriæ acris, diligentiæ raræ,
Dum peruagatur rura Pannonum quondam,
Plagasq́ lustrat tramitesq́ inaccessos,
Cæcasq́ valles non veretur intrare:
Britanniasq́, Hispaniasq́ percurrens
Incognitorum nos docet genus florum,
Plantasq́ & herbas prodit antè neglectas.
Hac cura tantùm Clusio fuit cordi;
Fugiens docere iura pro tribunali,
Quæ iuuenis almæ consecratus Astrææ
Ex Vlpiano didicit & Modestino.
Non ille auarus cuipiam dolos struxit,
(Haud nôrat vllis inuidere thesauris,)
Non fœnore vsus tristium Kalendarum.
Non præpotentum sportulas salutator
Captauit vdus, æstuánsque, pallensq́:
Et æra centum, congiarium lassi
Anteambulonis, iussit ille plorare;
Ipsosq́ reges, & greges togatorum.
Non impudicis visus est adhærere,
Submœnianas nec secutus vxores:
Cælebs, sed instar Cælitis fuit cælebs.
Reliquas procacis insolentias secli
Perosus, auræ plausuúmque contemptor,
Securus inter flosculos oberrabat;
Ab inquieti questibus procul vulgi,
Questu volucrum per vireta contentus.
Hinc pax sepulto. scæua nec quiescentem
Strix vlla turbat. nec cadauer allatrant
Canes Iberi, Schoppiúsve vespillo.

Caudex, Truncus, Fungus, Stolo, Frutex. accipi solent pro homine rustico, inepto ac stupido.

INNOCENTISSIMÆ ANIMÆ, AC MERENTISSIMIS MANIBVS

PETRVS SCRIVERIVS M. P.

Epitaphium.

Sparge, precor, flores supra mea busta viator;
Debentur flores totaque prata mihi.

Pro postumo Botanicæ supellectilis fœtu

CLARISSIMI VIRI

D. CAROLI CLVSII

ATREBATIS.

SVRGE Pater Florum, si quis tibi sensus in vrnâ
Qua te Lugdunum continet, atque fouet
Magne senex CLVSI, *qui maior* APOLLINE *quouis*
Ingenio es, captis addito summa tuis;
Nam nisi prima tui pars est exacta laboris,
Quam decorat lauro plebsq́; sophúsque suo:
Orbibus ex motis toto nostro orbe Batauus
Materiæ Oceanum suggerit Indipetæ;
Quos ego! ni charum patris caput effera Morta
Fortior omni herbâ contumulasset humo:
Nil torrens terrere ignis, nil tristia Ponti
Flustra, & Hyperboreæ vis violenta niuis:
Plurima lustrato retulissem munera mundo
Indeclinati maxuma pars operis:
Claue etenim nemus hoc Naturæ vt APERTA *recludis,*
Vt moto pateat cardine porta satis.
Te duce subsident mundi miracula montes
Tesquáque, quæ & nullâ sunt adeunda viâ.
Saltibus & sese quæcunque recessibus abdant
Telluris censu diuite deliciæ;
Concedis nostris etiam reperirier hortis
Pannoniam, atque Indos, Spanica regna simul.
Lugduni locus est superans vel Adonidis, iste
Monstrat opes Pannon, Inde, & Ibere tuas.
Hunc meus Hippocratis Flos, VesalIq́; Medulla
PAVIVS *arctauit dispositâ serie,*
Magnificum cimelium opum, admirabilis arte
Nostrâ; & qui CLVSI *cludere dignus opus.*
Disperеam, Hippocrates! si quisquam dignior alter
Tangere Phœbæo tanta Vireta pede.
Verùm ignosce Senex multo quòd membra labore
Lassa satis, placidum nactáque morte locum
Ad solitos reuocem ingratus, deménsque labores;
Nam mea mens peccat turbida, morte tuâ.
Mens redit! ô requiesce senex, tibi gratia honósque
Debita, perpetuæ surget ab ore tubæ;

Surgere

Surgere te CLVSI *nec opus, nam parte superstes*
Es potiore tui; PAVIVS *euigilat.*
Deciduum sequitur florem submissus eâdem
Stirpe, quod haud certas commonet esse vices.
Cæsaribus charus vernanti flore iuuentæ,
Et fructu senii gestiit ipsa Schola.
Abs ipso Senio sumpsit tua gloria vires,
Gloria quæ nullâ est interitura die.
Fatalis lustris eadem labentibus orbi,
Atque operi. Manes viuite Clusiaci.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ.

BIs qVInqVe oCtenos, qVatVorqVe peregerat annos
CLVsIVs Vt MenſIs LabItVr, ad ſVperos
pertæſVs terras penetraVIt CLVſIVs hortos,
LVX VbI perpetVo Vere trahenda potens.

Adgerius T. F. Clutius.

Viro

Viro nominatissimo, CAROLO CLVSIO, æui nostri Principi Botanico.

VLTIMA mystacio ex Medico quærenda, Beatæ
Gloria, defunctorum animâ æternissime CLVSI,
Ni fatum, æternámque piorum carmina vatum*
Tot collaudassent vitam, cælóque locassent:
Quis cum triste Apium, geminam Abrotanúmque, Thymúmque,
Omnigenísque herbæ struices mœroris alumnas,
Florésque, vmbellásque, comas, frondésque, corymbósque,
Et pullas capital fugiens Dea præfica Laurus
Infer lauriuoris plenâ cum adspergine pompis.
Plini vmbra heu! diui maiores, enthea diui
Suada Theophrasti, atque Anazarbea alta Pedaci
Diua Dioscoridis! quos nunc exosa Beati
Pars melior tradux floret cælestibus hortis:
Florâ nate, pater florum, herbarúmque, cui ipsa
Squallentis steriles enixo in luminis auras
Tellus floridulis prægnantem enitier aruis,
Atque aperire oculos, queîs tot mortalibus annos
** Cluserat ingenuos fructus, florúmve profundas*
Auragias: iam te heu! delato ad conscia terræ
Templa, vnde adsurgunt florum prolimina, † gazas
Inuidere suas superis; radicibus ipsâ
Tellure occlusus cæcas protrudere vitas,
Inuitúmque animare lutum, & variare colorum
Tot vultus, speciésque, anthelásque admirandas!
Imò ipse in varios flores mutarier, ipsius
Flos florum, Floraq́ue, & qui huic operantur Alumni
Flores, indictásque herbas, exotica cælo
Nostro ignota orbi, Batauæ & miracula genti
Ingentique orbi, propriis qui floribus orbis
Iam facit indigeti, totus quem floridus orbis
Terrarúmque Dii fratres, nymphæq́ue sorores,
Herbarum florúmque Animam, Geniúmque Iouémque,
Naturæ que suum mysten, fratrémque magistrum
Lacteolo indigitem per cælos tramite ducunt.

* Ita Tullius Famam nominat Epist. ad Attic.

* Beati nominis veriloquium, quod ante hunc iam natum innumeras suas Tellus opes, herbas, frutices, suffrutices, florésque penitus concluserat, quod & oculorũ etymon spectare, videri potest; ab occulẽdo enim denominati.

† Liceat veniâ Persarum λόγι τ̃ γῆς ϗ τάμο ad sensum hũc pro Græcis traduci.

L. M. Q.
Coronidem adposui H. DELMANHORSTIVS arte τῦ κορυφαίτυ CLVSII non Comico, at Botanico obæratus.

IANVS RVTGERSIVS
Euerardo Vorſtio V. C.

S IC *tibi concedat medicanti Pergamus arte,*
Nec certet dextræ dextera Coa tuæ;
Sic coëant queiſcumque ſacras admoueris herbas
Vulnera, nec dubiam ſentiat æger opem;
Sæuáque crudelis ceſſent contagia morbi,
Et fugiant ſuccis victa venena tuis;
Ut mihi ſe non antè oculis tam grata legendam
Obtulit æternâ charta notata manu,
Crudeles obitus quæ rapti mœret amici,
Et iacit ad viduos triſtia verba rogos,
Qualia ſub densâ ramorum concinit vmbrâ
Dum gemit abſumptum Daulia mater Ityn,
Qualia cantabat Geticis in rupibus Orpheus
Euridyces queſtus altera fata ſuæ.
Hæc quoque venturi diſcant te vate nepotes,
Exequias auum poſteritatis eat.
Quid renuis fruſtra? non eſt tua pagina, VORSTI,
Quæ lacrymas ſeræ poſteritatis habet.

EIVSDEM
De CLVSII obitu.

VIDERAT *aſtrorum motus, cauſásque notarat*
Quæ faciant naſci ſidera, quæq́; mori.
Emenſus ſtellas, & totum Cluſius orbem,
In gemino quantum cardine Phœbus obit,
Iam didici cœlum, quid adhuc niſi terra relicta eſt?
Hinc quoque, ſed maior, fama petetur, ait.
Nec mora, Telluris ſacras accingitur herbas,
Et gremio quicquid omniparente fouet.
Jam penetrat Gangen, videt hunc iam Medus Hydaſpes,
Et qui ſeptenogurgite Nile fluis.
Omnia quærebat. quærenti defuit orbis,
Vlterius nec quo progrederetur erat.
Nunc iacet hic. Tellus varias ſuperaddidit herbas,
Et tumulo lacrimis humida ſerta dedit.
Qui coluit flores, & ſacræ ſemina matris,
Credibile eſt illum ſic voluiſſe tegi.

ALIVD,
In tumulum Clvsii.

Qvod *iacet hoc tumulo si vis nouisse, viator,*
Exuuias Clusî continet iste locus,
Confectas senio, fractas morbísque malísque,
Summáque vix quarum strinxerat ossa cutis.
Sed tamen ingenium, sed mens diuinior huius
Heu malè formati corporis hospes erat.
Non querimur raptum. Quidquid mors inuida dempsit,
Ingenio nobis reddidit ille suo.

ALIVD.

Cvm *Clusî corpus tumulo Natura locaret,*
Quem mœrens manibus fecerat ipsa suis,
Ingemuit, tollénsque manus ad sidera, Terra
Hoc peperi, cœlum cætera, dixit, habet.

ALIVD.

Qvi *videt hos flores tumuli de vertice nasci,*
Hac cineri tellus vltima dona dedit.
O bene, quod tumulo claudatur Clusius isto!
Qui coluit flores, floribus ille iacet.

ALIVD,
ad Caroli Clvsii Manes.

Divini *manes, & tanti nominis vmbra,*
Et Clusî quicquid non tegit vrna mei,
Accipite exiguum mansuri pignus amoris,
Dum liceat nobis condere maius opus.
Accipite, & quamuis paruum ne spernite munus.
Hac pietas semper digna fauore fuit.

FINIS.

